

Zagroda Edukacyjna pomysłem na biznes – aspekty formalno-prawne prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

Krajowa
Sieć
Obszarów
Wiejskich+

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Publikacja dofinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Publikacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.

Instytucja Zarządzająca Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

- Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Publikacja bezpłatna przygotowana w ramach operacji pn.
„Zwiększenie udziału rolników w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych” w ramach Planu
Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Zagroda Edukacyjna pomysłem na biznes – aspekty formalno-prawne prowadzenia
działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym.

Autor/redakcja:

Paweł Wysiński

Opracowanie graficzne:

Paweł Wysiński

Wydawca:

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO w BRWINOWIE ODDZIAŁ w KRAKOWIE

ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków

tel.: +48 12 424-05-00, fax.: +48 12 424-05-05

e-mail: krakow@cdr.gov.pl

© Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

ISBN: 978-83-63313-35-7

Kraków 2025

Spis treści

ROZDZIAŁ I. Prowadzenie działalności gospodarczej a działalność nierejestrowana.....	3
1. Definicja działalności gospodarczej w świetle ustawy Prawo przedsiębiorców.....	4
2. Działalność nierejestrowana – zasady i ograniczenia.....	22
3. Formy i rodzaje działalności gospodarczej.....	34
4. Jaka założyć działalność gospodarczą?.....	41
5. Obowiązek ubezpieczenia w ZUS lub KRUS.....	43
6. Ewidencja przychodów i kosztów w działalności rejestrowanej i nierejestrowanej.....	47
7. Krajowy System e-Faktur.....	52
8. Podsumowanie i rekomendacje.....	56
ROZDZIAŁ II. Działalność edukacyjna organizacji non-profit – możliwości i ograniczenia.....	59
1. Definicja organizacji non-profit w świetle prawa.....	59
2. Cele statutowe a działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego.....	63
3. Działalność edukacyjna w ramach celów statutowych.....	67
4. Kiedy działalność edukacyjna staje się działalnością gospodarczą.....	72
5. Zwolnienia podatkowe.....	75
6. Finansowanie działalności edukacyjnej – dotacje, granty, darowizny.....	78
7. Przykłady dobrych praktyk i błędów w działalności edukacyjnej NGO.....	81
8. Odpowiedzialność zarządu i nadzór.....	83
9. Ewidencja przychodów i kosztów w działalności edukacyjnej NGO.....	85
ROZDZIAŁ III. Działalność edukacyjna poprzez promocję produktów rolnych z gospodarstwa...92	
1. Działalność edukacyjna w kontekście działalności rolniczej.....	93
2. Promocja produktów lokalnych i regionalnych poprzez edukację.....	98
3. Ewidencja przychodów i kosztów.....	100

ROZDZIAŁ IV. Działalność edukacyjna w ramach gospodarstwa agroturystycznego.....	104
1. Podstawy prawne działalności agroturystycznej.....	105
2. Zakres działalności edukacyjnej dopuszczalny w agroturystyce.....	115
3. Kiedy działalność edukacyjna wymaga rejestracji gospodarczej?.....	117
4. Opodatkowanie przychodów z agroturystyki i edukacji.....	120
5. Ewidencja przychodów i kosztów.....	122
ROZDZIAŁ V. Bezpieczeństwo prawne i finansowe w działalności edukacyjnej na wsi.....	126
1. Odpowiedzialność prawna z tytułu prowadzenia działalności edukacyjnej.....	127
2. Opłaty lokalne i podatki od nieruchomości wykorzystywanych do działalności edukacyjnej i rolniczej.....	137
3. Ubezpieczenia obowiązkowe i zalecane (OC, NNW, majątkowe).....	144
4. Bezpieczeństwo i odpowiedzialność organizatora zajęć.....	150
ROZDZIAŁ VI. Warsztaty dla konsumentów - inne aspekty prawne.....	155
1. Wymagane zezwolenia i pozwolenia.....	156
2. Zawieranie umów w trakcie organizowania warsztatów edukacyjnych.....	157
3. Warunki sanitarne w gospodarstwach edukacyjnych.....	160
ROZDZIAŁ VII: Finansowanie i współpraca w działalności edukacyjnej na obszarach wiejskich.....	164
1. Źródła finansowania działalności edukacyjnej w rolnictwie.....	165
2. Współpraca z lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i turystycznymi.....	170
PODSUMOWANIE.....	175
PRZYKŁADOWE WZORY DOKUMENTÓW.....	180
WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH.....	184
BIBLIOGRAFIA.....	187

WPROWADZENIE

Przygotowaliśmy dla Państwa broszurę pt. „**Zagroda Edukacyjna pomysłem na biznes – aspekty formalno-prawne prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym**”, której celem jest wyposażenie mieszkańców wsi w praktyczne informacje oraz materiały pomocne przy rozpoczynaniu i prowadzeniu działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym. Publikacja stanowi pakiet wiedzy o formalno-prawnych aspektach funkcjonowania Zagrody Edukacyjnej, zarówno w ramach działalności gospodarczej (rejestrowanej i nierejestrowanej), jak i poprzez organizacje non-profit, agroturystykę czy promocję produktów lokalnych.

Zagroda Edukacyjna to wyjątkowe przedsięwzięcie prowadzone przez mieszkańców wsi, które łączy rolnictwo, edukację i kulturę. W jej ramach realizowane są przynajmniej dwa z następujących celów edukacyjnych:

- edukacja w zakresie produkcji roślinnej,
- edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej,
- edukacja w zakresie przetwórstwa płodów rolnych,
- edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej,
- edukacja w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.

Tego rodzaju działalność prowadzona jest w gospodarstwach, które posiadają zwierzęta gospodarskie lub uprawy rolnicze udostępniane w celach edukacyjnych. Odwiedzający mają dzięki temu możliwość bezpośredniego kontaktu ze zwierzętami, naturą, poznania procesów produkcji rolnej oraz uczestnictwa w warsztatach i zajęciach praktycznych.

Idea prowadzenia Zagród Edukacyjnych niesie ze sobą szereg korzyści zarówno dla sektora rolniczego, jak i dla oświaty. Dla szkół stanowi ona atrakcyjne uzupełnienie procesu kształcenia, pozwala na wprowadzenie zajęć praktycznych, poznanie wiejskiej kultury i środowiska przyrodniczego, a także rozwijanie świadomości ekologicznej uczniów.

Dla rolników to z kolei szansa na dywersyfikację dochodów, promocję własnej działalności oraz rozwój gospodarstwa. Praca z dziećmi i młodzieżą często staje się źródłem satysfakcji, dumy i inspiracji do dalszego działania.

Współczesna wieś to miejsce dynamicznie zmieniające się, przestrzeń pracy, tradycji i nowoczesności zarazem. Choć przez niektórych bywa postrzegana jako sielska, a przez innych jako zapomniana, w istocie jest to środowisko ogromnych możliwości. Od pokoleń to właśnie tu bije serce polskiego rolnictwa, a dziś również rodzą się nowe formy aktywności gospodarczej i społecznej. Jedną z nich jest właśnie **Zagroda Edukacyjna**, która łączy to, co najbardziej wartościowe w wiejskim dziedzictwie, z nowoczesnym podejściem do edukacji i przedsiębiorczości.

Celem niniejszej broszury jest przybliżenie Państwu zasad organizowania i prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa, zasad ewidencji przychodów i kosztów, opodatkowania, ubezpieczeń oraz odpowiedzialności prawnej. W publikacji przedstawiono także dostępne źródła finansowania, możliwości współpracy z lokalnymi instytucjami oraz przykłady rozwiązań, które mogą inspirować do rozpoczęcia własnej działalności edukacyjnej. Mamy nadzieję, że broszura ta stanie się dla Państwa praktycznym przewodnikiem oraz zachętą do podejmowania nowych inicjatyw na rzecz rozwoju polskiej wsi.

„Zagroda Edukacyjna” to zastrzeżony znak towarowy dla gospodarstw łączących działalność rolniczą z profesjonalnymi usługami edukacyjnymi. Prawo do posługiwania się nazwą „Zagroda Edukacyjna” mają wyłącznie sprawdzone i rekomendowane przez system doradztwa rolniczego obiekty, zlokalizowane na obszarach wiejskich i prowadzące zajęcia dydaktyczne oparte o własne zasoby rolnicze. Rekomendowane zagrody tworzą Ogólnopolską Sieć Zagród Edukacyjnych prowadzoną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.

Zespół OSZE

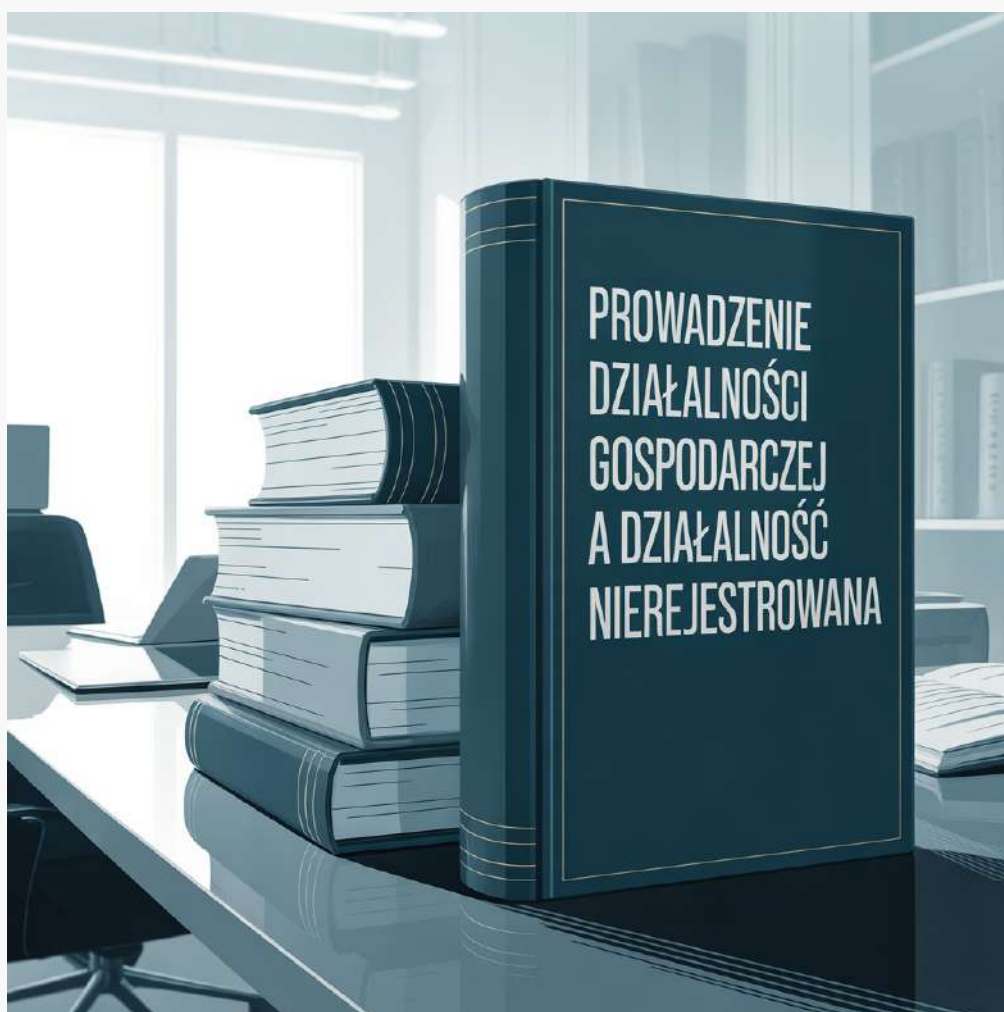
www.zagrodaedukacyjna.pl

Rozdział I: Prowadzenie działalności gospodarczej a działalność nierejestrowana

Prowadzenie własnej **działalności gospodarczej** w Polsce wiąże się z licznymi obowiązkami formalnymi, podatkowymi i ewidencyjnymi. Nie każda osoba jest jednak od razu zobowiązana do założenia firmy.

Ustawodawca przewidział uproszczoną formę aktywności – **działalność nierejestrowaną**, która pozwala w sposób zgodny z przepisami prawa realizować swój pomysł na biznes bez konieczności zakładania działalności gospodarczej i w konsekwencji rejestracji w CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej). Taki stan rzeczy powoduje jednak liczne wątpliwości interpretacyjne zarówno po stronie osób fizycznych, jak i organów administracji publicznej. W praktyce każdorazowo, konieczna jest indywidualna i szczegółowa analiza zakresu prowadzonej działalności oraz związanych z nią obowiązków formalnoprawnych oraz podatkowych.

1. Definicja działalności gospodarczej w świetle ustawy Prawo przedsiębiorców

W polskim systemie prawnym **pojęcie działalności gospodarczej** nie jest ujednolicone. Różne akty prawne – w zależności od ich celu i zakresu regulacji – określają ją odmiennie.

W konsekwencji ta sama aktywność może zostać uznana za działalność gospodarczą w kontekście jednej ustawy, a wyłączona z tej kwalifikacji w świetle innej. Dlatego, analizując konkretną sytuację, kluczowe jest odwołanie się do właściwego aktu prawnego oraz celu jego zastosowania. Ma to szczególne znaczenie w przypadku działalności edukacyjnej, agroturystycznej oraz promocyjnej prowadzonej przez rolników, gdzie granice między poszczególnymi formami aktywności gospodarczej i niegospodarczej bywają płynne. Prawidłowa kwalifikacja danej działalności jest niezbędna, aby uniknąć błędnych decyzji rejestracyjnych, podatkowych i ubezpieczeniowych.

Podstawowe akty prawne regulujące działalność gospodarczą w Polsce to:

**Ustawa z dnia 6 marca
2018 r.
Prawo przedsiębiorców**

**Ustawa z dnia 29
sierpnia 1997 r.
Ordynacja podatkowa**

**Ustawa z dnia 26 lipca
1991 r. o podatku
dochodowym od osób
fizycznych**

**Ustawa z dnia 11 marca
2004 r. o podatku od
towarów i usług o VAT**

**Ustawa z dnia 23
kwietnia 1964 r.
Kodeks cywilny**

**Ustawa z dnia 15
września 2000 r.
Kodeks spółek
handlowych**

Podstawową definicję działalności gospodarczej zawiera art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców. Co istotne, ustawa ta reguluje podstawowe zasady podejmowania, wykonywania i zakończenia działalności gospodarczej w Polsce, określając prawa i obowiązki przedsiębiorców oraz zadania organów państwa.

Zgodnie ze wskazanym przepisem przez **działalność gospodarczą** rozumie się zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Aby uznać daną aktywność za działalność gospodarczą, muszą zostać spełnione wszystkie wskazane warunki **łącznie**.

Zorganizowanie

Wymaga przygotowania, struktury i powtarzalnych działań.

Zarobkowość

Jej celem jest uzyskiwanie przychodów.

Wykonywanie we własnym imieniu

Na rachunek i ryzyko przedsiębiorcy.

Ciągłość

Ma charakter stały, a nie incydentalny.

Wyłączenia z zakresu ustawy Prawo przedsiębiorców

Ustawodawca wyłącza w art. 6 ustawy Prawo przedsiębiorców stosowanie przepisów ustawy do określonych rodzajów aktywności, są to:

Działalność wytwórczą w rolnictwie

Uprawy rolne, chów
i hodowla zwierząt,
ogrodnictwo,
warzywnictwo, leśnictwo
i rybactwo śródlądowe.

Agroturystyka

Wynajmowania przez
rolników pokoi, sprzedaży
posiłków domowych
i świadczenia w
gospodarstwach rolnych
innych usług związanych
z pobytem turystów.

Mała Produkcja Wina

Wytwarzanie do 100 hl
wina w rozumieniu art. 2
pkt 23 ustawy z dnia 2
grudnia 2021 r. o
wyrobach winiarskich,
rocznie z własnych
winogron przez rolników.

Sprzedaż Rolnicza

Działalność rolników w zakresie
sprzedaży, o której mowa w art. 20 ust.
1c ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o
podatku dochodowym od osób fizycznych
(sprzedaż przetworzonych w sposób inny
niż przemysłowy produktów roślinnych
i zwierzęcych).

Koła Gospodyń Wiejskich

Działalność prowadzona przez koła
gospodyń wiejskich spełniające warunki
określone w ustawie z dnia 9 listopada
2018 r. o kołach gospodyń wiejskich.

Wyżej wskazane wyłączenia oznaczają pewne grupy lub rodzaje działalności gospodarczej, albo poszczególne przepisy, które nie podlegają stosowaniu przepisom ustawy Prawo przedsiębiorców.

Definicja przedsiębiorcy w ustawie Prawo przedsiębiorców

Art. 4 ustawy Prawo przedsiębiorców

Kim jest przedsiębiorca?

Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Przykład: Jan Kowalski prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą w zakresie usług szkoleniowych. Wpisany jest do CEIDG i w sposób zorganizowany oraz ciągły świadczy usługi na rzecz klientów, osiągając z tego tytułu przychody. W świetle przepisów jest przedsiębiorcą jako osoba fizyczna wykonująca działalność gospodarczą we własnym imieniu.

Przykład: Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest osobą prawną i sama w sobie jest przedsiębiorcą. Ma osobowość prawną, własny NIP, REGON i KRS. Odpowiada za swoje zobowiązania całym majątkiem.

Przykład: Dwóch wspólników zawarło umowę spółki cywilnej. Każdy z nich jest przedsiębiorcą i musi posiadać własny wpis do CEIDG. Sama spółka cywilna – choć nie jest przedsiębiorcą – podlega wpisowi do rejestru REGON, może być pracodawcą i podatnikiem VAT.

Przykład: Spółka jawna, choć nie jest osobą prawną, jest jednostką organizacyjną, której ustawa przyznaje zdolność prawną i jest przedsiębiorcą. Działa pod własną firmą i podlega wpisowi do KRS. Wspólnicy spółki jawnej są również przedsiębiorcami w zakresie wykonywanej działalności.

Definicja działalności gospodarczej w ustawie Ordynacja podatkowa

Art. 3 pkt 9 Ordynacji podatkowej

Przez działalność gospodarczą należy rozumieć każdą działalność zarobkową w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, w tym wykonywanie wolnego zawodu, a także każdą inną działalność zarobkową wykonywaną we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek, nawet gdy inne ustawy nie zaliczają tej działalności do działalności gospodarczej lub osoby wykonującej taką działalność – do przedsiębiorców.

Przykład:

Przedsiębiorcą może być osoba fizyczna prowadząca zagrodę edukacyjną, jeżeli wykonuje ją jako zorganizowaną, ciągłą i zarobkową działalność gospodarczą. Przykładowo rolnik zarejestrował działalność gospodarczą, w ramach której świadczy odpłatne usługi edukacyjne dla szkół, przedszkoli i grup zorganizowanych, organizując warsztaty tematyczne na terenie swojego gospodarstwa. W takiej sytuacji, w świetle przepisów, posiada on status przedsiębiorcy.

W konsekwencji o posiadaniu statusu przedsiębiorcy nie decyduje sama nazwa "zagroda edukacyjna", lecz faktyczny sposób wykonywania działalności, jej zorganizowany, ciągły i zarobkowy charakter.

Definicja działalności gospodarczej w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych

Art. 5a pkt 6 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych

Działalność gospodarcza oznacza działalność zarobkową:

1. Wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową.
 2. Polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż.
 3. Polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych.
- prowadzoną we własnym imieniu, bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której przychody nie są zaliczane do innych źródeł wskazanych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9 ustawy.

Przykład:

Zagroda edukacyjna może zostać zakwalifikowana jako działalność gospodarcza, jeżeli spełnia ustawowe przesłanki działalności zarobkowej prowadzonej we własnym imieniu, w sposób zorganizowany i ciągły. Przykładowo rolnik wykorzystuje swoje gospodarstwo do prowadzenia działalności usługowej i wytwórczej, oferując odpłatne zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Jednocześnie zagroda edukacyjna może mieć również charakter handlowy, gdy w jej ramach sprzedawane są wytworzone na miejscu produkty, takie jak miody, dżemy, sery, suszone zioła czy rękodzieło wykonane podczas warsztatów. Rolnik wykorzystuje w tym celu zarówno rzeczy (grunty, budynki, zwierzęta, sprzęt, surowce), jak i wartości niematerialne (wiedzę, autorskie programy zajęć, nazwę i markę zagrody).

Działalność ta jest prowadzona we własnym imieniu – rolnik zawiera umowy z klientami i to on osiąga przychody z tytułu organizowanych zajęć. Jednocześnie ma ona charakter zorganizowany (stała oferta, harmonogram) oraz ciągły (powtarzalność zajęć). Osiągane przychody nie są kwalifikowane do innych źródeł (np. stosunku pracy), lecz stanowią przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Cechy działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych

Zarobkowy charakter

Nastawienie na osiągnięcie zysku, przy czym rezultat (zysk lub strata) nie ma znaczenia.

Określony przedmiot

Szeroki katalog działań: produkcja, handel, usługi itd.

Wykonywanie we własnym imieniu

Wyklucza działania zależne (np. pracownicze).

Zorganizowanie

Posiadanie struktury: siedziba, pracownicy, kontrahenci, strona internetowa.

Ciągłość

Powtarzalność działań, rozciągniętych w czasie.

Brak zaliczenia do innych źródeł

Działalność nie może być jednocześnie uznana za stosunek pracy czy najem prywatny.

Zorganizowanie

Działalność jest zorganizowana, gdy jest wykonywana przy wykorzystaniu konkretnych składników materialnych (np. nieruchomości lub ruchomości) lub składników niematerialnych (w tym takich jak np. know-how, dobre imię czy też pewne prawa na dobrach niematerialnych, w tym patenty lub prawa autorskie), które są przez daną osobę łączone w sensie funkcjonalno-gospodarczym w jeden uporządkowany kompleks, zdolny do tego, aby przy jego wykorzystaniu można było uczestniczyć w obrocie gospodarczym i zaspokajać określone potrzeby osób trzecich (np. świadczyć usługi na ich rzecz). Natomiast rozstrzygającego znaczenia nie ma sama wartość lub ilość tych składników, względnie zewnętrzna postać, którą przybierają.

Zewnętrznym przejawem zorganizowania danej działalności mogą być pewne działania formalizujące daną działalność i czyniące ją widoczną (rozpoznawalną) dla otoczenia (np. otwarcie lokalu usługowego lub zamieszczenie logo lub tablicy reklamowej przed помещением, w którym jest wykonywana dana działalność).

Zagroda edukacyjna jest prowadzona w sposób **zorganizowany**, gdy rolnik wykorzystuje posiadane składniki materialne i niematerialne, łącząc je w jeden spójny i funkcjonalny system służący prowadzeniu zajęć edukacyjnych.

Ciągłość

Ciągłość w działalności gospodarczej polega na powtarzalności czynności oraz zamiarze niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej.

Zagroda edukacyjna posiada cechę **ciągłości**, gdy zajęcia edukacyjne nie są realizowane jednorazowo lub sporadycznie, lecz mają charakter powtarzalny i zaplanowany w czasie.

We własnym imieniu

O działalności we własnym imieniu jest mowa, gdy podmiot organizujący tę działalność czyni to na swoją rzecz i jednocześnie ponosi odpowiedzialność za zaciągnięte w związku z tym zobowiązania.

Zagroda edukacyjna jest prowadzona we **własnym imieniu**, gdy rolnik samodzielnie organizuje i oferuje zajęcia edukacyjne, występując jako strona zawieranych umów. To on ustala program warsztatów, terminy wizyt, zasady uczestnictwa oraz wysokość wynagrodzenia za świadczone usługi.

Zarobkowość

Zarobkowy charakter ma działalność, która jest prowadzona w celu osiągnięcia zysków, nawet jeżeli dana działalność nie zawsze będzie obiektywnie dochodowa.

Zagroda edukacyjna ma charakter **zarobkowy**, gdy jej prowadzenie jest ukierunkowane na osiągnięcie przychodów z tytułu organizowanych zajęć i warsztatów edukacyjnych.

Definicja działalności gospodarczej w ustawie o VAT

Art. 15 ust. 2 ustawy o podatku od towarów i usług:

Działalność gospodarcza stanowi wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania jej w sposób częstotliwy. Działalność gospodarcza obejmuje również czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.

Przykład: Zagroda edukacyjna prowadzona przez rolnika może zostać uznana za działalność gospodarczą, jeżeli polega na odpłatnym świadczeniu usług edukacyjnych i rekreacyjnych na rzecz osób trzecich. Przykładowo rolnik organizuje płatne warsztaty dla dzieci i młodzieży, podczas których uczestnicy uczą się zasad uprawy roślin, opieki nad zwierzętami, wypieku chleba czy wytwarzania tradycyjnych produktów.

W ramach tej działalności rolnik wykorzystuje posiadane zasoby naturalne (grunty rolne, zwierzęta, plony), budynki gospodarcze przekształcone na sale zajęciowe oraz własną wiedzę i doświadczenie. Działania te są wykonywane w sposób powtarzalny i ukierunkowany na osiągnięcie przychodów, co wpisuje się w definicję działalności gospodarczej jako działalności usługodawcy i producenta.

Nawet jeśli pojedyncze zajęcia zostałyby zorganizowane jednorazowo, ale w okolicznościach wskazujących na zamiar ich powtarzania w przyszłości (reklama oferty, przygotowanie infrastruktury, cennik, harmonogram zajęć), również takie działanie może zostać uznane za przejaw prowadzenia działalności gospodarczej.

Powyższa definicja ma **charakter uniwersalny**, pozwalający na objęcie pojęciem **podatnika VAT** te wszystkie podmioty, które prowadzą określoną działalność, występując w profesjonalnym obrocie gospodarczym. Chociaż ustawa nie wyraża tego wprost, należy przyjąć, że **działalnością gospodarczą** jest w zasadzie tylko ta aktywność, która jest wykonywana **zawodowo**, w sposób **profesjonalny**.

Dokonywanie określonych czynności **incydentalnie**, zwłaszcza jeśli taki jest zamiar danego podmiotu, nie pozwala na uznanie danego podmiotu za podatnika w zakresie tych czynności. Nie działa on wówczas w charakterze odpowiednio: producenta, handlowca, usługodawcy, rolnika, wykonującego wolny zawód.

Należy również wskazać, iż **pojęcie działalności gospodarczej** w rozumieniu ustawy o VAT ma charakter unijny. Jest to pojęcie zasadnicze dla konstrukcji podatku od towarów i usług. Działalnością gospodarczą jest wszelka działalność, w ramach której wykonywane może być każde świadczenie. Generalny charakter działalności gospodarczej podkreśla także fakt, że dla statusu podatnika nie ma znaczenia, gdzie jest prowadzona działalność gospodarcza. Definicja ma zakres globalny i znajduje zastosowanie, gdziekolwiek osoba ma siedzibę bądź gdziekolwiek działa.

Zgodnie z artykułem 15 ust. 1 ustawy o VAT podatnikiem VAT jest **każda osoba fizyczna**, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która **samodzielnie prowadzi działalność gospodarczą** (w rozumieniu znaczenia definicji w art. 15 ust. 2 ustawy o VAT), niezależnie od celu czy rezultatu tej działalności.

Z powyższego wynika, więc, że dla potrzeb podatku VAT **nie ma znaczenia fakt braku rejestracji działalności w CEIDG**. Liczy się wyłącznie rzeczywisty charakter wykonywanych czynności – jeśli mają one cechy działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy o VAT, wówczas osoba wykonująca je **co do zasady jest podatnikiem VAT**. Oznacza to, że **osoba prowadząca działalność nierejestrowaną może być podatnikiem VAT**, nawet jeżeli formalnie nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców, przede wszystkim z uwagi na powtarzalność wykonywanych czynności, np. organizowanie warsztatów edukacyjnych.

W praktyce zdecydowana większość osób prowadzących działalność nierejestrowaną korzysta ze zwolnienia podmiotowego z VAT, o którym mowa w art. 113 ustawy o VAT.

wolnienie to przysługuje podatnikom, u których wartość sprzedaży w danym roku podatkowym nie przekracza ustawowego limitu. Do końca 2025 r. limit ten wynosi 200 tys. zł, natomiast od 1 stycznia 2026 r. zostanie podwyższony do 240 tys. zł.

Czynny podatnik VAT a podatnik zwolniony z VAT

Status podatnika VAT determinuje podstawowy sposób rozliczania podatku od towarów i usług. W konsekwencji podmioty wykonujące działalność gospodarczą mogą funkcjonować jako **czynni podatnicy VAT** albo jako **podatnicy zwolnieni z VAT**. Wybór jednego z tych wariantów wiąże się z odmiennym zakresem praw i obowiązków, a także z różnym poziomem obciążeń administracyjnych.

Czynny podatnik VAT

Czynnym podatnikiem VAT jest podmiot, który został zarejestrowany do podatku od towarów i usług i nie korzysta ze zwolnienia przewidzianego w ustawie o VAT. Taki podatnik:

- nalicza podatek VAT od sprzedawanych towarów i świadczonych usług według właściwych stawek (np. 23%, 8%, 5% lub 0%),
- odprowadza do urzędu skarbowego podatek należny wynikający z dokonanej sprzedaży,
- ma prawo do odliczenia podatku VAT naliczonego przy zakupach towarów i usług, o ile są one związane z działalnością opodatkowaną na gruncie podatku VAT,
- jest zobowiązany do składania jednolitego pliku kontrolnego JPK_V7 (miesięcznie lub kwartalnie, w zależności od przyjętego sposobu rozliczeń),
- prowadzi ewidencję sprzedaży i zakupów VAT,
- wystawia faktury VAT, na których wykazuje stawkę oraz kwotę podatku.

Najczęściej przedsiębiorca staje się czynnym podatnikiem VAT w sytuacji, gdy:

- przekroczy limit uprawniający do korzystania ze zwolnienia podmiotowego w VAT (art. 113 ustawy o VAT),
- wykonuje czynności, które wykluczają możliwość korzystania ze zwolnienia z VAT (m.in. usługi prawnicze oraz doradcze), wskazane w art. 113 ust. 13 ustawy o VAT,

- dokona dobrowolnej rezygnacji ze zwolnienia i wybór zarejestrowania jako czynny podatnik VAT składając zgłoszenie rejestracyjne VAT-R do właściwego naczelnika urzędu skarbowego.

Podatnik zwolniony z VAT

Podatnik zwolniony z podatku VAT to podmiot, który korzysta ze zwolnienia z obowiązku naliczania i odprowadzania podatku od towarów i usług, na podstawie art. 113 ustawy o VAT (**zwolnienie podmiotowe**) albo art. 43 ustawy o VAT (zwolnienie przedmiotowe).

Podatnik **zwolniony z VAT**:

- nie dolicza podatku VAT do ceny sprzedaży towarów i usług,
- nie odprowadza podatku VAT do urzędu skarbowego,
- nie ma prawa do odliczenia podatku VAT od dokonywanych zakupów,
- co do zasady nie składa deklaracji VAT ani plików JPK_V7,
- wystawiając fakturę, wskazuje na niej adnotację: „zwolnione z VAT na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o VAT” lub inną właściwą podstawę zwolnienia.

Zwolnienie podmiotowe z VAT

Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o VAT, zwolnieniu z podatku podlegają podmioty, których wartość sprzedaży w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła 200 tys. zł (od 1 stycznia 2026 r. limit ten zostanie podwyższony do kwoty 240 tys. zł rocznie, co w konsekwencji poszerza możliwość korzystania ze zwolnienia podmiotowego przez większą grupę podatników.

Jeżeli osoba rozpoczyna wykonywanie czynności w trakcie roku, limit ten ustala się **proporcjonalnie do okresu prowadzenia działalności w danym roku**.

W przypadku działalności nierejestrowanej – ze względu na bardzo niski miesięczny limit przychodów – praktycznie **niemożliwe jest przekroczenie limitu uprawniającego do korzystania ze zwolnienia podmiotowego w podatku VAT**.

W konsekwencji osoba prowadząca działalność nierejestrowaną, w tym w ramach zagrody edukacyjnej:

- nie musi rejestrować się jako podatnik VAT czynny (nie składa VAT-R),
- nie dolicza podatku VAT do sprzedawanych towarów i usług,
- nie składa deklaracji VAT ani plików JPK_V7,

Kiedy osoba prowadząca działalność nierejestrowaną musi zarejestrować się do VAT?

Ustawa o VAT przewiduje jednak katalog czynności, w przypadku których **zwolnienie podmiotowe nie przysługuje**, niezależnie od wysokości obrotów. Zostały one wskazane w art. 113 ust. 13 ustawy o VAT.

Są to między innymi usługi:

- prawnicze,
- w zakresie doradztwa,
- jubilerskie.

Oznacza to, że nawet przy bardzo niskich przychodach, osoba wykonująca takie czynności:

- ma obowiązek zarejestrować się jako podatnik VAT czynny,
- musi doliczać VAT do świadczonych usług lub sprzedawanych towarów,
- zobowiązana jest do składania plików JPK_V7 oraz prowadzenia pełnej ewidencji VAT.

W takich przypadkach działalność nierejestrowana traci w praktyce sens ekonomiczny, gdyż wymogi administracyjne i podatkowe zaczynają dorównywać tym, które obowiązują zarejestrowanych przedsiębiorców.

Przykład:

Rolnik, który organizuje na terenie swojego gospodarstwa rolnego zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży (np. warsztaty przyrodnicze, zajęcia z zakresu ekologii, hodowli zwierząt, tradycyjnego przetwórstwa żywności czy rękodzieła), wykonuje czynności o charakterze usługowym i zarobkowym.

Jeżeli zajęcia te mają charakter **zorganizowany i powtarzalny** (np. odbywają się cyklicznie, według ustalonego harmonogramu, za ustaloną opłatą), wówczas należy je uznać za **działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o VAT**, niezależnie od tego, czy rolnik posiada formalnie zarejestrowaną działalność gospodarczą.

W takiej sytuacji rolnik staje się **podatnikiem VAT**, chyba że korzysta ze zwolnienia podmiotowego na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o VAT (limit 200 tys. zł wartości sprzedaży rocznie - limit obowiązujący do końca roku 2025).

Jeżeli jednak zakres prowadzonej działalności edukacyjnej obejmuje czynności mieszczące się w kategoriach usług wyłączonych ze zwolnienia z VAT (np. usługi doradcze lub szkoleniowe o charakterze specjalistycznym), wówczas rolnik ma **obowiązek zarejestrowania się jako podatnik VAT czynny**, niezależnie od wysokości osiąganych przychodów.

Charakter definicji VAT

Szeroki zakres

Definicja działalności gospodarczej w ustawie o podatku od towarów i usług ma charakter szeroki i nie jest tożsama z pojęciem działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców czy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Jej celem jest objęcie zakresem podatku VAT wszystkich podmiotów wykonujących czynności w sposób zarobkowy, zorganizowany lub ciągły, nawet jeśli formalnie nie prowadzą zarejestrowanej firmy.

Status podatnika VAT

W konsekwencji, status podatnika VAT może posiadać zarówno:

- Przedsiębiorca wpisany do CEIDG lub KRS
- Osoba fizyczna, która jednorazowo dokonuje czynności o charakterze handlowym lub usługowym (np. sprzedaż działek, wynajem nieruchomości).

Kluczowe elementy definicji VAT

Zarobkowy charakter

Musi istnieć zamiar osiągnięcia przychodu (niekoniecznie faktyczny zysk).

Ciągłość

Czynności są wykonywane w sposób powtarzalny lub z zamiarem powtarzalności.

Samodzielność

Działalność nie może być wykonywana pod kierownictwem lub na ryzyko innego podmiotu (czyli nie może to być stosunek pracy).

Wykorzystywanie majątku

Długoterminowy najem nieruchomości, dzierżawa sprzętu, udostępnianie praw autorskich.

Ustalenie czy jest się **podatnikiem VAT** jest niezwykle **ważne** dla każdego, kto zamierza świadczyć jakiegokolwiek usługi, w tym w ramach prowadzenia zagrody edukacyjnej. Podmioty spełniające kryteria definicji podatnika VAT co do zasady mają obowiązek zarejestrować się jako czynny podatnik VAT, prowadzić ewidencję podatkową, regularnie składać deklaracje oraz odprowadzać należny podatek, o ile nie przysługuje im zwolnienie przedmiotowe lub podmiotowe. Prawidłowe zrozumienie tego pojęcia jest niezbędne do uniknięcia poważnych konsekwencji finansowych i prawnych.

Definicja działalności gospodarczej w kontekście VAT jest najszersza ze wszystkich aktów prawnych, obejmując nawet jednorazowe czynności wykonywane z zamiarem powtarzalności, co ma na celu kompleksowe ujęcie wszystkich transakcji podlegających opodatkowaniu.

Co istotne, jeżeli podatnik nie dokonał formalnej rejestracji jako czynny podatnik VAT, a był do tego zobowiązany, w takiej sytuacji powstaje obowiązek zapłaty **zaległego podatku** wraz z odsetkami za zwłokę.

Dodatkowo, zgodnie z art. 112b ustawy o VAT, w przypadku zaniżenia zobowiązania podatkowego lub zawyżenia kwoty zwrotu, naczelnik urzędu skarbowego może nałożyć tzw. sankcję VAT. Najczęściej wynosi ona od 20% do 30% kwoty zaniżenia podatku lub nienależnego zwrotu.

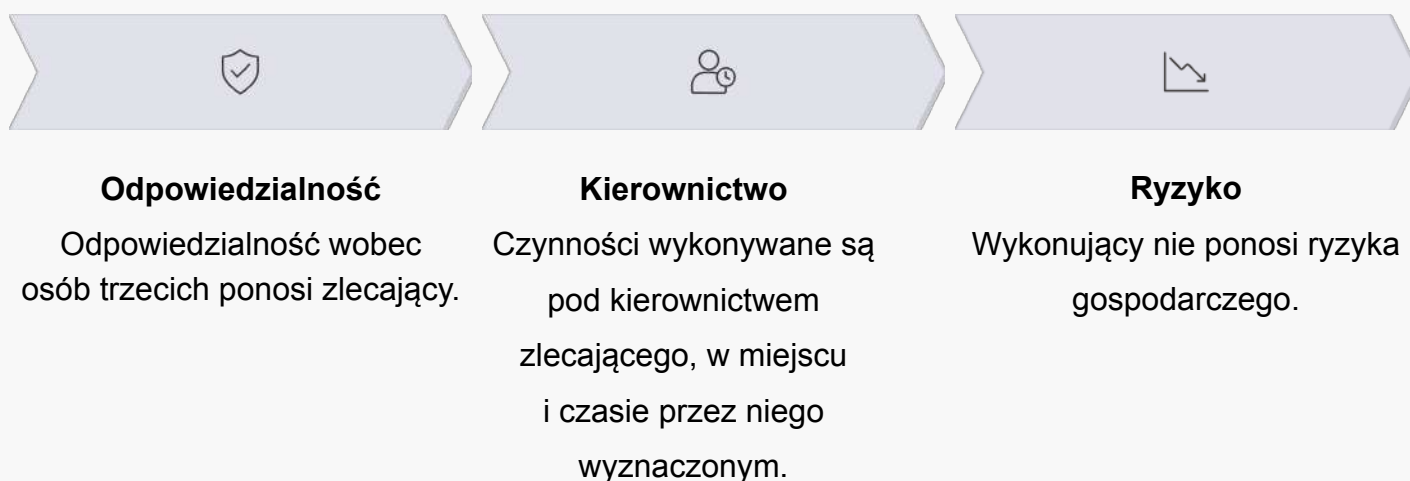
Brak rejestracji oraz brak składania deklaracji VAT mogą również prowadzić do odpowiedzialności karnej skarbowej na podstawie Kodeksu karnego skarbowego.

Sankcje te mogą obejmować grzywnę, a w poważniejszych przypadkach – nawet karę ograniczenia lub pozbawienia wolności, zwłaszcza gdy działania podatnika miały charakter umyślny i prowadziły do uszczuplenia należności podatkowych.

W praktyce, jeżeli podatnik samodzielnie wykryje błąd i podejmie działania naprawcze (np. złoży zaległe deklaracje wraz z czynnym żalem), ma możliwość istotnego ograniczenia ryzyka nałożenia sankcji.

Podatkowe ograniczenia uznania działalności za gospodarczą

Zgodnie z art. 5b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, za działalność gospodarczą nie uznaje się czynności, jeżeli łącznie spełnione są trzy warunki:

Przepis ten ma szczególne znaczenie w kontekście tzw. samozatrudnienia czyli zastępowania umów o pracę umowami B2B (między podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą).

Przykład:

Czynności związane z prowadzeniem zajęć w zagrodzie edukacyjnej nie będą uznane za pozarolniczą działalność gospodarczą, jeżeli rolnik wykonuje je wyłącznie na zlecenie jednego podmiotu i łącznie spełnione są wszystkie trzy warunki określone w ustawie. Przykładowo właściciel zagrody edukacyjnej zawarł umowę z fundacją edukacyjną, która organizuje wycieczki dla szkół. Na podstawie tej umowy to fundacja odpowiada wobec szkół i uczestników za jakość i bezpieczeństwo zajęć, ustala program warsztatów, ich miejsce i czas, a także zapewnia wszystkie materiały dydaktyczne i ubezpieczenie uczestników. W takiej sytuacji, mimo że zajęcia odbywają się na terenie zagrody edukacyjnej, czynności te nie będą traktowane jako pozarolnicza działalność gospodarcza, ponieważ rolnik działa faktycznie jak wykonawca zlecenia, a nie niezależny przedsiębiorca.

Podsumowanie definicji działalności gospodarczej

Definicja działalności gospodarczej – mimo że pozornie wydaje się prosta – wymaga każdorazowo analizy konkretnego stanu faktycznego. W praktyce granica między działalnością gospodarczą a innymi formami aktywności bywa płynna.

Dlatego każdorazowo należy badać, czy dana aktywność ma charakter zarobkowy, zorganizowany i ciągły, a także czy nie została zakwalifikowana przez ustawodawcę do innego źródła przychodu.

2. Działalność nierejestrowana – zasady i ograniczenia

Działalność nierejestrowana, zwana również **działalnością nieewidencjonowaną**, to szczególna forma aktywności zarobkowej przewidziana w przepisach ustawy Prawo przedsiębiorców. Umożliwia ona osobom fizycznym, w tym rolnikom prowadzenie drobnej działalności bez obowiązku rejestracji firmy w CEIDG, pod warunkiem spełnienia określonych w ustawie warunków.

Instytucja ta ma na celu stworzenie prostych i dostępnych warunków dla osób planujących rozpoczęcie niewielkiej działalności zarobkowej, przy jednoczesnym ograniczeniu obowiązków formalnych i administracyjnych.

Kluczowe korzyści działalności nierejestrowanej

Działalność nierejestrowana oferuje szereg znaczących **benefitów**, szczególnie dla osób rozpoczynających swoją przygodę z przedsiębiorczością. Głównymi z nich są: **brak konieczności rejestracji w CEIDG**, co eliminuje formalności związane z zakładaniem firmy; co do zasady **brak obowiązku opłacania składek ZUS** (ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, acz od kilku lat istnieją w tym zakresie istotne wątpliwości) do momentu przekroczenia limitu przychodów, co znacznie obniża koszty; **uproszczona księgowość**, polegająca jedynie na prowadzeniu uproszczonej ewidencji sprzedaży; oraz **brak konieczności odprowadzania zaliczek na podatek dochodowy w trakcie roku** (rozliczenie następuje raz w roku w zeznaniu PIT-36).

Status prawny osoby prowadzącej działalność nierejestrowaną

Osoba wykonująca działalność nieewidencjonowaną nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów Prawa przedsiębiorców.

W konsekwencji:

- Nie ma obowiązku rejestracji w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG).
- Nie ma obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych ani ewidencji przychodów na zasadach właściwych dla przedsiębiorców (wystarczy uproszczona rejestr sprzedaży na potrzeby podatku dochodowego).

Ograniczenia działalności nierejestrowanej

Zgodnie z art. 44 ust. 3 Prawa przedsiębiorców, działalnością nieewidencjonowaną **nie może być działalność**, która:

Wymaga koncesji lub zezwolenia

Działalności wymagające specjalnych uprawnień administracyjnych

Wymaga wpisu do rejestru

Działalności regulowane wymagające wpisu do rejestru działalności regulowanej

Przykładowo, nie można w tej formie prowadzić działalności takiej jak: sprzedaż alkoholu, ochrona osób i mienia, przewóz osób, apteka czy biuro podróży.

Dla kogo jest dedykowana?

Ta forma aktywności jest idealnym rozwiązaniem dla osób, które chcą **przetestować swój pomysł na biznes** bez ponoszenia ryzyka i kosztów związanych z pełnoprawną działalnością gospodarczą. Jest również doskonała dla **hobbystów i twórców** sprzedających swoje rękodzieło, **rolników**, chcących prowadzić różnego rodzaju działania w zagrodzie edukacyjnej, a także dla **osób na etacie**, które chcą świadczyć drobne usługi dodatkowo. Działalność nierejestrowana to świetny wybór dla tych, którzy mają **ograniczone przychody** i nie planują dużej ekspansji.

Główne różnice działalności rejestrowanej w stosunku do działalności gospodarczej

- ✓ brak wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG); osoba fizyczna nie jest formalnie przedsiębiorcą (w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców),
- ✓ brak konieczności opłacania zaliczek na podatek dochodowy w trakcie roku,
- ✓ uproszczona księgowość.

Działalność nierejestrowana a zagroda edukacyjna

Działalność nierejestrowana może być dobrym rozwiązaniem dla osób prowadzących niewielką **zagrodę edukacyjną** bez konieczności zakładania pełnoprawnej działalności gospodarczej. Przykładowo rolnik, który sporadycznie organizuje warsztaty dla dzieci (np. lepienie w glinie, pieczenie chleba, poznawanie zwierząt gospodarskich czy życia na wsi), może w ramach działalności nierejestrowanej przyjmować niewielkie grupy i pobierać symboliczne opłaty, mieszczące się w ustawowym limicie przychodów.

Z takiej formy mogą również skorzystać osoby, które traktują prowadzenie zagrody edukacyjnej jako **działalność dodatkową**, a także pasjonaci chcący połączyć hobby (np. zielarstwo, rękodzieło, pszczelarstwo, ekologia) z okazjonalnymi zajęciami edukacyjnymi dla lokalnej społeczności, szkół lub turystów.

Kluczowe ograniczenia i warunki

Najważniejszym warunkiem jest **limit przychodów** – w 2025 roku **miesięczny przychód** należny z działalności nierejestrowanej **nie może przekroczyć 75%** kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę (od 1 stycznia 2026 r. zmieni się sposób ustalania limitu uprawniającego do prowadzenia działalności nieewidencjonowanej; będzie to limit kwartalny wynoszący 225 % kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę; zatem działalność nierejestrową będą mogły prowadzić osoby, których przychody z tej działalności nie przekroczą w danym kwartale 10 813,50 zł).

Drugim istotnym ograniczeniem jest to, że w ciągu ostatnich **60 miesięcy nie można** było **prowadzić** zarejestrowanej **działalności gospodarczej**.

Ponadto, działalność nierejestrowana nie może wymagać uzyskania **koncesji, zezwolenia** lub wpisu do rejestru działalności regulowanej, ani nie może być wykonywana w ramach umowy spółki cywilnej. Osoba prowadząca taką działalność nie może zatrudniać pracowników na podstawie umowy o pracę, ani nie ma statusu przedsiębiorcy, co może mieć wpływ na niektóre aspekty prawne i podatkowe.

Działalność nierejestrowana sprawdza się przede wszystkim w przypadku drobnych przedsięwzięć, które generują niewielkie przychody. Mogą to być na przykład twórcy rękodziela sprzedający swoje wyroby online lub na lokalnych targach, osoby prowadzące warsztaty, czy też inne spotkania w ramach prowadzonej zagrody edukacyjnej.

Kluczowym warunkiem prowadzenia działalności nierejestrowanej jest nieprzekroczenie limitu przychodów wskazanego w przepisach ustawy Prawo przedsiębiorców. Ważne jest także prowadzenie uproszczonej ewidencji sprzedaży, która pomoże kontrolować przychody i prawidłowo rozliczyć się z urzędem skarbowym. Mimo braku rejestracji, należy pamiętać o wystawianiu faktur na żądanie klienta.

Warto również zweryfikować, czy dla konkretnej specyficznej działalności nie istnieją inne regulacje lub wymagane pozwolenia, niezależne od statusu rejestracji.

Ponadto, zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy Prawo przedsiębiorców przepisów dotyczących działalności nieewidencjonowanej nie stosuje się do działalności wykonywanej w ramach umowy spółki cywilnej.

Do rozliczenia przychodów z działalności nierejestrowanej służy formularz PIT-36. Wśród źródeł przychodów posiada on osobny wiersz "działalność nierejestrowana", w której wykazuje się przychody, koszty, dochód i należny z tego tytułu podatek. Dochód z działalności nierejestrowanej łączy się z innymi dochodami, które podlegają opodatkowaniu według skali podatkowej, np. z dochodami z pracy, z emerytury, z umowy zlecenia. Co istotne, kwotę przychodu z działalności nierejestrowanej w celu opodatkowania go podatkiem dochodowym oblicza się inaczej niż kwotę przychodu na potrzeby weryfikacji, czy nie przekroczono limitu określonego dla prowadzenia działalności nierejestrowanej.

Na potrzeby rozliczeń z urzędem skarbowym przychodem z działalności nierejestrowanej są pieniądze i wartości pieniężne faktycznie otrzymane lub postawione do dyspozycji w roku kalendarzowym oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Oznacza to, że przychodem podatkowym są jedynie kwoty zapłacone przez klienta za towar lub usługę (brak zapłaty = brak przychodu).

W zeznaniu rocznym można odliczyć koszty, które poniesiono w związku z wykonywaną działalnością. Koszty te powinny być udokumentowane imiennymi dowodami zakupu. Koszty uzyskania przychodów uwzględnia się kasowo, tj. w dacie, gdy rzeczywiście poniesiony został wydatek (za taki uznaje się datę wystawienia dokumentu potwierdzającego zakup).

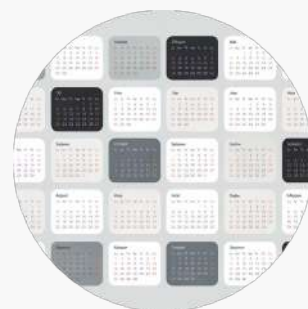
Osoba fizyczna

Działalność jest wykonywana przez osobę fizyczną.

Limit przychodu

Przychód należny nie przekracza w żadnym miesiącu 75% minimalnego wynagrodzenia.

Brak działalności

Osoba nie prowadziła działalności gospodarczej w okresie ostatnich 60 miesięcy.

Rejestracja działalności nierejestrowanej

Dobrowolna rejestracja

Jeżeli przychód nie przekroczył w żadnym miesiącu 75% minimalnego wynagrodzenia, osoba może, ale nie musi, złożyć wniosek o wpis do CEIDG. W takim przypadku działalność staje się działalnością gospodarczą z dniem wskazanym we wniosku (art. 5 ust. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców).

Obowiązkowa rejestracja

Jeżeli przychód przekroczył w danym miesiącu 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia, osoba ma obowiązek **złożyć wniosek o wpis do CEIDG w terminie 7 dni** od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie. Wówczas działalność staje się działalnością gospodarczą z dniem **przekroczenia limitu** (art. 5 ust. 4 ustawy Prawo przedsiębiorców).

Działalność nierejestrowana a obowiązki wobec ZUS

Zasadniczo osoba prowadząca działalność nierejestrowaną nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym ani zdrowotnym w ZUS. Warto jednak pamiętać, że przepisy dotyczące działalności nierejestrowanej **nie uchylają** ogólnych zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym przez osoby fizyczne, które nie prowadzą działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców.

W opracowaniach Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii z 2018 r. podkreślono, że regulacje dotyczące działalności nierejestrowanej nie wpływają na obowiązki wynikające z innych tytułów ubezpieczeniowych, takich jak umowa o pracę czy umowy cywilnoprawne (np. zlecenia).

Stanowisko ZUS w sprawie działalności nierejestrowanej

Interpretacja z 24 lipca 2018 r.

W interpretacji indywidualnej ZUS Oddziału w Gdańsku (nr DI/100000/43/822/2018) Zakład wskazał, że osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług są zleceniobiorcami i podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, niezależnie od tego, czy ich działalność mieści się w limicie przychodów dla działalności nierejestrowanej.

Wątpliwości interpretacyjne

Interpretacja ZUS z 2018 r. wywołała istotne wątpliwości i rozbieżności interpretacyjne.

W praktyce trudno o jednoznaczną odpowiedź, czy każda czynność wykonywana w ramach działalności nierejestrowanej powinna być oskładkowana.

Na pytanie skierowane do ZUS o obowiązek ubezpieczeń w takich przypadkach, Zakład odpowiedział ogólnikowo, że:

„Osoba prowadząca działalność nieewidencjonowaną nie podlega ubezpieczeniom społecznym ani zdrowotnemu (...), a kwestie związane z tą działalnością nie należą do właściwości ZUS.”

Praktyczne wnioski dotyczące ZUS i działalności nierejestrowanej

Z dotychczasowych stanowisk ZUS wynika, że:

Świadczenie usług

Jeśli działalność nierejestrowana polega na świadczeniu usług, zwłaszcza dla przedsiębiorców – istnieje duże ryzyko, że zostanie potraktowana jak umowa zlecenie i objęta składkami.

Sprzedaż towarów

Jeśli ma charakter sprzedażowy (np. handel drobny, rękodzieło) – nie rodzi obowiązku ubezpieczeń.

W sytuacjach wątpliwych warto wystąpić o indywidualną interpretację ZUS lub podatkową (do Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej), aby uzyskać wiążącą odpowiedź w konkretnej sprawie.

Działalność nierejestrowana a obowiązek posiadania kasy fiskalnej

Zgodnie z art. 111 ust. 1 ustawy o VAT, podatnicy dokonujący sprzedaży na rzecz: osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, rolników ryczałtowych mają **obowiązek** prowadzenia ewidencji sprzedaży przy zastosowaniu **kasy rejestrującej** (kasy fiskalnej).

Oznacza to, że co do zasady również **działalność nierejestrowana objęta jest przepisami dotyczącymi obowiązku ewidencjonowania** sprzedaży na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych za pomocą **kasy fiskalnej**. Odnoszą się do niej także wszystkie regulacje zawarte w ustawie o VAT. W związku z tym, aby prawidłowo prowadzić ewidencję na kasie fiskalnej i wydawać paragony sprzedawca musi posiadać numer NIP.

Potwierdzeniem tego jest interpretacja Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej nr 0111-KDIB3-3.4018.5.2018.2.MS z dnia 24 września 2018 roku, w której można przeczytać:

„Odnosząc się do powyższego stwierdzić należy, że Wnioskodawca świadcząc usługi kosmetyczne i kosmetologiczne na rzecz osób fizycznych w ramach działalności nierejestrowanej (spełniając warunki określone w ustawie – Prawo przedsiębiorców) prowadzi działalność gospodarczą w rozumieniu art. 15 ust. 2 ustawy o podatku od towarów i usług. Tym samym Wnioskodawca jest podatnikiem w rozumieniu tej ustawy. W konsekwencji w związku z tym, iż świadcząc usługi kosmetyczne i kosmetologiczne w ramach działalności nierejestrowanej Wnioskodawca będzie w rozumieniu przepisów ustawy o podatku VAT podatnikiem Wnioskodawca będzie zobowiązany wystąpić o nadanie numeru identyfikacji podatkowej – NIP”.

Numer identyfikacji podatkowej NIP w przypadku osoby prowadzącej działalność nierejestrowaną **nadawany jest** na podstawie wniosku składanego w urzędzie skarbowym na formularzu **NIP-7**.

W konsekwencji do **działalności nierejestrowanej odnosi się** nie tylko ustawa o VAT, ale również inne przepisy w tym zakresie, w tym w szczególności Rozporządzenie w sprawie zwolnień z kas fiskalnych.

Oznacza to, że w niektórych okolicznościach oraz zgodnie z warunkami wskazanymi w tym rozporządzeniu osoba, która prowadzi działalność nierejestrowaną może zostać zwolniona z obowiązku ewidencjonowania na kasie fiskalnej. Jednak nie należy zapominać o fakcie, że niektóre rodzaje dostaw towarów, jak i świadczonych usług nie mogą korzystać ze zwolnienia z kasy rejestrującej.

Niemniej jednak należy wskazać, że na mocy Rozporządzenie w sprawie zwolnień z kas fiskalnych można skorzystać z przewidzianych zwolnień.

Na podstawie wskazanego aktu prawnego w zakresie prowadzenia warsztatów edukacyjnych w ramach zagrody edukacyjnej, czy też różnego rodzaju pokazów, można korzystać z następujących zwolnień:

I. Zwolnienie ze względu na wartość sprzedaży

W myśl § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zwolnień z kas fiskalnych z obowiązku ewidencjonowania do końca grudnia 2027 r. **zwolnieni** są podatnicy:

- 1) u których wartość sprzedaży dokonanej na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła kwoty 20.000 zł, a w przypadku podatników rozpoczynających w poprzednim roku podatkowym dostawę towarów lub świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli wartość sprzedaży z tego tytułu, w proporcji do okresu wykonywania tych czynności w poprzednim roku podatkowym, nie przekroczyła kwoty 20.000 zł;
- 2) rozpoczynających po dniu 31 grudnia 2024 r. dostawę towarów lub świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli przewidywana przez podatnika wartość sprzedaży z tego tytułu, w proporcji do okresu wykonywania tych czynności w danym roku podatkowym, nie przekroczy kwoty 20.000 zł.

W przypadku podatników rozpoczynających sprzedaż w trakcie roku podatkowego, limit 20.000 zł określany jest w proporcji do okresu jej wykonywania. Z kolei podatnicy rozpoczynający po dniu 31 grudnia 2024 r. sprzedaż na rzecz ww. osób, zwolnieni są z ewidencjonowania w danym roku podatkowym, jeżeli przewidywana przez nich wartość sprzedaży z tego tytułu nie przekroczy w danym roku, w proporcji do okresu wykonywania tych czynności, kwoty 20.000 zł.

Przy czym, podatnik, który w poprzednim roku był zobowiązany do ewidencjonowania obrotów przy zastosowaniu kasy lub przestał spełniać warunki do zwolnienia z tego obowiązku, nie może korzystać ze zwolnienia ze względu na limit wartości sprzedaży.

Obliczenie wartości sprzedaży uprawniającej do zwolnienia z obowiązku ewidencjonowania za pomocą kas polega na sumowaniu całej sprzedaży na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych. Przy obliczaniu wartości sprzedaży, o której mowa nie uwzględnia się należnego podatku VAT (§ 3 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia).

Przykład

Podatnik rozpoczął działalność handlową 15 stycznia 2025 r. W dniu 17 stycznia br. dokonał pierwszej sprzedaży na rzecz osoby fizycznej. Limit wartości sprzedaży uprawniający do zwolnienia z obowiązku ewidencjonowania powinien wyliczyć według następującego wzoru:

$$A = B \times C : D$$

gdzie:

A- oznacza graniczną wartość sprzedaży w proporcji do okresu prowadzonej działalności, której przekroczenie powoduje utratę zwolnienia,

B-oznacza limit określony w rozporządzeniu, czyli 20.000 zł,

C-oznacza liczbę dni prowadzenia sprzedaży, jaka pozostała do końca roku (w opisywanej sytuacji od dnia 17 stycznia 2025 r.),

D-oznacza liczbę dni w roku podatkowym.

Z wyliczenie wynika, iż limit wynosi 19123,39 zł

II. Zwolnienie ze względu na rodzaj płatności

Ustawodawca umożliwia również korzystanie ze zwolnienia z obowiązku ewidencji sprzedaży za pomocą kasy fiskalnej podatnikom świadczącym **usługi edukacyjne**, którzy spełnią łącznie określone warunki:

- świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych,
- jeżeli świadczący usługę otrzyma w całości zapłatę za wykonaną czynność za pośrednictwem poczty, banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej (odpowiednio na rachunek bankowy podatnika lub na rachunek podatnika w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, której jest członkiem),
- z ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła.

Nacisk ustawodawcy został tutaj położony szczególnie na kwestie takie jak:

- płatność za sprzedaż podatnik sprzedawca otrzyma na rachunek firmowy poprzez przelew lub pocztę,
- z prowadzonej ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła i na czyją rzecz została dokonana (dane nabywcy, w tym jego adres).

W konsekwencji, wyżej wskazane zwolnienia w zakresie obowiązku ewidencjonowania sprzedaży za pomocą kasy rejestrującej mogą odnosić się do prowadzenia zagrody edukacyjnej.

Ewidencja sprzedaży na potrzeby skorzystania ze zwolnienia z kasy fiskalnej

Jako jeden z warunków zastosowania zwolnienia z kasy z tytułu świadczenia usług na rzecz osób bez działalności, wymienia się wymóg **prowadzenia ewidencji**. W żadnym natomiast akcie prawnym nie jest natomiast określone jak ma wyglądać i jakich danych ma dotyczyć.

Jednak z treści zwolnień Rozporządzenia w sprawie zwolnień z kas fiskalnych można wywnioskować, że powinna posiadać elementy pozwalające na identyfikację odbiorcy i konkretnego jego zamówienia. Dlatego też taka **ewidencja powinna zawierać**:

- 1) datę transakcji
- 2) imię i nazwisko odbiorcy
- 3) adres odbiorcy

Ewidencja zawierająca powyższe elementy w połączeniu z wyciągiem bankowym i zestawieniami z systemów pośrednictwa płatności powinny bez problemu pomóc w zidentyfikowaniu każdej takiej transakcji na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności jak i każdego nabywcy.

Działalność nierejestrowana niewątpliwie wiąże się z szeregiem uproszczeń. Nie oznacza to jednak, że jest ona całkowicie wolna od obowiązków podatkowych. W szczególności: na gruncie podatku dochodowego od osób fizycznych jest ona traktowana bardzo preferencyjnie, na gruncie podatku VAT może już generować określone obowiązki m.in. w zakresie zakupu i stosowania kasy fiskalnej. Dlatego przed rozpoczęciem działalności nierejestrowanej warto dokładnie przeanalizować, czy dana aktywność nie powoduje obowiązku rejestracji do VAT, uzyskania numeru NIP lub zakupu kasy fiskalnej.

3. Formy i rodzaje działalności gospodarczej

Rozpoczęcie działalności gospodarczej to ważny krok, który wymaga nie tylko pomysłu, ale również wyboru odpowiedniej formy prawnej. Od niej zależy zakres odpowiedzialności, sposób opodatkowania, zakres obowiązków ewidencyjnych oraz możliwość rozwoju firmy.

Wybór formy prawnej jest kluczowy, ponieważ determinuje on wiele aspektów funkcjonowania przedsiębiorstwa od samego początku. Wpływa nie tylko na kwestie prawne i finansowe, ale także na percepcję firmy w oczach partnerów biznesowych, banków czy potencjalnych inwestorów, a także na łatwość pozyskiwania kapitału.

Kluczowe kryteria, które należy wziąć pod uwagę przy wyborze formy działalności, to przede wszystkim: stopień odpowiedzialności majątkowej przedsiębiorcy, planowany rozmiar przedsięwzięcia, liczba założycieli, specyfika branży, zapotrzebowanie na kapitał, a także długoterminowe cele i plany rozwoju. Różnice między poszczególnymi formami są znaczące i dotyczą m.in. kwestii osobowości prawnej, wymagań kapitałowych, sposobu zarządzania i reprezentacji oraz przepisów dotyczących dziedziczenia i przekształceń.

Aby dokonać **właściwego wyboru**, warto przeprowadzić szczegółową analizę własnych potrzeb i możliwości, a także specyfiki planowanej działalności. Niewłaściwy wybór formy prawnej na początkowym etapie może prowadzić do poważnych konsekwencji, takich jak nadmierne obciążenie odpowiedzialnością osobistą, niekorzystne opodatkowanie, trudności w pozyskiwaniu finansowania na rozwój, skomplikowane procesy restrukturyzacyjne czy konflikty między wspólnikami. Dlatego tak ważne jest, aby decyzja ta była przemyślana i oparta na rzetelnej wiedzy.

Jednoosobowa działalność

Najprostsza forma dla osób fizycznych.

Spółka cywilna

Umowa między wspólnikami.

Spółki osobowe

Jawna, partnerska, komandytowa, komandytowo-akcyjna.

Spółki kapitałowe

Sp. z o.o., prosta spółka akcyjna, spółka akcyjna.

Jednoosobowa działalność gospodarcza (JDG)

Podstawa prawna funkcjonowania: ustawa Prawo przedsiębiorców

Prostota rejestracji i funkcjonowania

Najprostsza forma prawna dla osób fizycznych; założenie jest darmowe.

- Rejestracja online: Poprzez CEIDG, intuicyjny proces, zajmuje kilka minut.
- Brak kapitału: Nie jest wymagany kapitał początkowy.
- Działalność można rozpocząć już w dniu złożenia wniosku.
- Automatyczne nadanie NIP i REGON.

Pełna odpowiedzialność majątkowa

Właściciel ponosi nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązania firmy całym swoim majątkiem.

- Odpowiedzialność za zobowiązania całym majątkiem prywatnym.
- Wysokie ryzyko finansowe w przypadku niepowodzenia biznesu.

Elastyczne formy opodatkowania

Przedsiębiorcy mają swobodę wyboru formy opodatkowania, dopasowanej do specyfiki działalności.

- Skala podatkowa: 12% (do dochodu 120 tys. zł) i 32% (powyżej wskazanej kwoty); możliwość odliczania kosztów i ulg.
- Podatek liniowy: stała stawka 19% niezależnie od dochodu; brak ulg.
- Ryczałt od przychodów: stawki 2% - 17% od przychodu; brak odliczania kosztów; dla organizowania warsztatów stawka podatku wynosi 8,5%.

Możliwość zatrudniania i obowiązki ZUS

JDG pozwala na zarządzanie zespołem, ale wiąże się z obowiązkowymi składkami ZUS.

- Możliwość zatrudniania na umowę o pracę lub umowę zlecenie.
- Co do zasady obowiązek opłacania składek społecznych i zdrowotnych; dostępne ulgi ZUS.
- Przedsiębiorca jest płatnikiem składek ZUS za zatrudnionych.
- Księgowość: Uproszczona (KPiR) lub ewidencja przychodów (ryczałt).

Przykład: Pani Anna prowadzi gospodarstwo rolne, w którym postanowiła uruchomić zagrodę edukacyjną i organizować warsztaty dla dzieci i młodzieży dotyczące upraw roślin. W celu prowadzenia tej działalności dokonała wpisu do CEIDG i wybrała formę opodatkowania formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych według stawki 8,5%.

Spółka cywilna

Podstawa prawna funkcjonowania: art. 860–875 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeksu cywilnego.

Spółka cywilna nie jest spółką handlową. To **umowa między wspólnikami** (osobami fizycznymi lub prawnymi), którzy zobowiązują się dążyć do wspólnego celu gospodarczego przez wniesienie wkładów lub współdziałanie w inny sposób. Sama spółka **nie ma osobowości prawnej** – przedsiębiorcami są **jej wspólnicy**.

Umowa między wspólnikami

Spółka cywilna opiera się na umowie zawartej między wspólnikami, którzy zobowiązują się do wspólnego dążenia do celu gospodarczego.

- Wspólnicy dążą do jednego, ustalonego celu.
- Swobodne kształtowanie treści umowy.
- Wspólnicy wnoszą wkłady (pieniężne, rzeczowe, usługi).

Solidarna odpowiedzialność

Każdy ze wspólników odpowiada solidarnie i bez ograniczeń całym swoim majątkiem osobistym za zobowiązania spółki cywilnej.

- Wierzyciel dochodzi roszczeń od dowolnego wspólnika bez ograniczeń (cały majątek prywatny i firmowy wspólnika).
- Wysokie ryzyko wspólników w przypadku niewypłacalności spółki.

Brak osobowości prawnej

Spółka nie posiada własnej osobowości prawnej ani zdolności prawnej, co oznacza, że przedsiębiorcami są jej wspólnicy, a nie sama spółka.

- Za zobowiązania odpowiadają wspólnicy.
- Majątek jest współwłasnością łączną.
- Nie wpisywanie do Krajowego Rejestru Sądowego.

Podział zysków i strat

Podział zysków i strat między wspólników jest zazwyczaj określony w umowie spółki, a w przypadku braku postanowień odbywa się po równo.

- Dowolne proporcje podziału.
- Podatek dochodowy wspólnika od udziału w zysku.

Przykład: Dwóch informatyków tworzy spółkę cywilną „IT Duo”, by wspólnie realizować zlecenia. Każdy z nich prowadzi własną działalność i rozlicza połowę przychodu w swoim zeznaniu podatkowym.

Spółki osobowe – spółka jawna

Podstawa prawna funkcjonowania: art. 22–85 Kodeksu spółek handlowych.

Spółka jawna to podstawowa forma spółki osobowej. Posiada **zdolność prawną** i może we własnym imieniu nabywać prawa, zaciągać zobowiązania i pozywać. Wspólnicy **odpowiadają solidarnie całym majątkiem** za zobowiązania spółki, ale dopiero po bezskutecznej egzekucji z majątku spółki.

Zdolność prawna

Posiada zdolność prawną, co oznacza, że może we własnym imieniu nabywać prawa, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywaną.

- Jest podmiotem prawa.
- Spółka może posiadać własny majątek, odrębny od majątku wspólników.
- Jest wpisywana do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS).

Zarządzanie spółką

Każdy wspólnik ma prawo do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentowania.

- Wspólnik prowadzi sprawy i reprezentuje spółkę.
- Zwykle każdy wspólnik może działać samodzielnie w imieniu spółki.
- Umowa spółki może ograniczyć lub rozszerzyć te uprawnienia.

Odpowiedzialność wspólników

Wspólnicy odpowiadają solidarnie i bez ograniczeń za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem osobistym.

- Wierzyciel może dochodzić zaspokojenia od wspólników dopiero po bezskutecznej egzekucji z majątku spółki.
- Wierzyciel może dochodzić roszczeń od jednego, kilku lub wszystkich wspólników.
- Odpowiedzialność wspólników obejmuje cały majątek wspólników.

Podział zysków

Podział zysków i strat między wspólników jest określony w umowie spółki. W przypadku braku postanowień umownych, podział odbywa się po równo.

- Dowolne proporcje podziału zysków i strat.
- Zyski opodatkowane są na poziomie wspólników.

Przykład: Dwóch przedsiębiorców prowadzi hurtownię materiałów budowlanych w formie spółki jawnej. Spółka zawiera umowy i posiada własny NIP, ale w razie długów wierzyciel może dochodzić roszczeń także od wspólników, lecz dopiero po bezskutecznej egzekucji z majątku spółki.

Spółka komandytowa i komandytowo-akcyjna

Podstawa prawna funkcjonowania: art. 102–150 Kodeksu spółek handlowych.

Wspólnicy w Spółce Komandytowej

Spółka komandytowa charakteryzuje się występowaniem dwóch wspólników, co pozwala na rozdzielenie ról i odpowiedzialności.

- Komplementariusz: to aktywny partner, który reprezentuje spółkę, odpowiada za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem.
- Komandytariusz: jest to partner pasywny, którego rolą jest wniesienie kapitału, jego odpowiedzialność za zobowiązania spółki jest ograniczona.

Struktura Spółki Komandytowo-Akcyjnej

Forma łącząca w sobie cechy spółki osobowej (komandytowej) i kapitałowej (akcyjnej).

- Komplementariusz to partner zarządzający, którzy odpowiadają za zobowiązania spółki bez ograniczeń i prowadzą jej sprawy.
- Akcjonariusze to wspólnicy wnoszący kapitał poprzez nabycie akcji.

Zróżnicowana odpowiedzialność

Różny poziom odpowiedzialności wspólników, co jest istotne z punktu widzenia zarządzania ryzykiem.

- Komplementariusze w obu spółkach ponoszą nieograniczoną odpowiedzialność za długi spółki, całym swoim majątkiem.
- Komandytariusze w sp.k. odpowiadają tylko do wysokości sumy komandytowej, a akcjonariusze w S.K.A. w ogóle nie odpowiadają za zobowiązania spółki.

Zastosowania biznesowe i korzyści

Obie spółki znajdują zastosowanie w różnych scenariuszach biznesowych.

- Spółka komandytowa jest wybierana przez firmy rodzinne, gdzie jeden z członków rodziny aktywnie zarządza, a inni wnoszą kapitał, minimalizując swoje ryzyko.
- Komandytariusze i akcjonariusze mogą inwestować kapitał bez odpowiedzialności.

Przykład: Małżeństwo prowadzi spółkę komandytową „Rodzinny Biznes sp.k.”, gdzie mąż jest komplementariuszem (zarządza), a żona komandytariuszem (wnosi kapitał). W razie problemów finansowych żona nie ryzykuje majątkiem osobistym powyżej ustalonej sumy komandytowej. Spółka rodzinno-inwestycyjna „Innowacyjne Projekty S.K.A.”, zajmująca się budową nieruchomości. Akcjonariusze to inwestorzy finansujący projekty, natomiast za zarządzanie i strategiczne decyzje odpowiada jeden lub kilku komplementariuszy.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (sp. z o.o.)

Podstawa prawna funkcjonowania: art. 151–300 Kodeksu spółek handlowych.

Spółka z o.o. jest najpopularniejszą formą działalności w Polsce. To odrębna osoba prawna, co oznacza, że jest niezależnym bytem prawnym od swoich wspólników. Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki, a ich ryzyko ogranicza się do wysokości wniesionego kapitału. Podstawa prawna funkcjonowania to art. 151–300 KSH.

Osoba prawna

Spółka z o.o. jest samodzielnym podmiotem prawnym, posiadającym zdolność do nabywania praw i zaciągania zobowiązań we własnym imieniu.

- Niezależność: Działa jako odrębny byt.
- Reprezentacja: Posiada organy do reprezentowania jej na zewnątrz.

Zarządzanie spółką

Struktura zarządzania opiera się na kluczowych organach odpowiedzialnych za prowadzenie spraw, nadzór i podejmowanie strategicznych decyzji.

- Zarząd: Prowadzi spółkę i ją reprezentuje.
- Zgromadzenie Wspólników: Podejmuje najważniejsze decyzje.

Ograniczona odpowiedzialność

Kluczową cechą jest ochrona majątku osobistego wspólników, którzy odpowiadają za zobowiązania spółki tylko do wysokości wniesionego kapitału.

- Brak odpowiedzialności: Wspólnicy nie odpowiadają osobiście za długi.
- Ryzyko kapitałowe: Ograniczone do wkładów do spółki.

Podział zysków

Wspólnicy mają prawo do udziału w zysku wykazanym w sprawozdaniu finansowym.

- Dywidenda: Podział zysków pomiędzy wspólników.
- Uchwała: Wymagana jest decyzja Zgromadzenia Wspólników.

Przykład: Pani Ewa zakłada spółkę z o.o. zajmującą się handlem internetowym. Wnosi kapitał 10 000 zł. W razie długów odpowiada tylko wkładem, a jej prywatny majątek jest chroniony.

Prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna

Prosta spółka akcyjna (P.S.A.)

Podstawa prawna funkcjonowania:

art. 300¹–300¹³⁴ Kodeksu spółek handlowych.

Nowoczesna forma spółki dla startupów i firm technologicznych. Łączy zalety spółki z o.o. z elastycznością w zakresie kapitału i struktury.

- Kapitał akcyjny od 1 zł.
- Istnieje możliwość wnoszenia wkładów niepieniężnych (np. praca, know-how).
- Rejestracja online.

Przykład: Troje członków rodziny prowadzących gospodarstwo rolne zakłada prostą spółkę akcyjną (P.S.A.) w celu prowadzenia zagrody edukacyjnej „Zielona Zagroda”. Wkładem niepieniężnym jest autorski program zajęć edukacyjnych, scenariusze warsztatów oraz know-how związane z prowadzeniem działalności edukacyjnej na wsi. Nie ma konieczności wniesienia wysokiego kapitału początkowego, a ryzyko finansowe wspólników jest ograniczone do wniesionych wkładów.

Spółka akcyjna (S.A.)

Podstawa prawna funkcjonowania:

art. 301–490 Kodeksu spółek handlowych.

Forma przeznaczona dla dużych przedsięwzięć i spółek planujących wejście na giełdę.

- Kapitał zakładowy minimum 100 000 zł.
- Akcjonariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki.
- Możliwość emisji akcji i wejścia na giełdę.

Przykład: Spółka „Eko Zagroda S.A.” prowadzi działalność edukacyjną na terenie gospodarstwa rolnego, organizując warsztaty, zajęcia pokazowe i programy edukacyjne dla szkół oraz grup zorganizowanych. Kapitał akcyjny spółki wynosi 5 mln zł i został przeznaczony na rozbudowę infrastruktury dydaktycznej, zaplecza sanitarnego oraz inwestycje w ofertę edukacyjną. Akcje spółki są w obrocie publicznym.

4. Jak założyć działalność gospodarczą?

Założenie działalności gospodarczej to pierwszy krok na drodze do samodzielnego prowadzenia biznesu. Wbrew pozorom proces ten jest prosty, szybki i możliwy do przeprowadzenia całkowicie online. Ważne jednak, by zrozumieć podstawy prawne, obowiązki przedsiębiorcy i dokonać odpowiednich wyborów już na starcie.

Etapy zakładania działalności gospodarczej

1. Wybór formy działalności

Wybór zależy od skali działalności, liczby wspólników, planowanego ryzyka i dostępnego kapitału.

3. Wybór kodów PKD

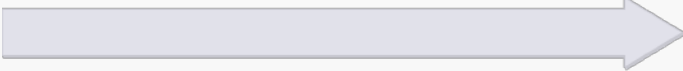
Kody Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) określają zakres działalności. Należy wybrać jeden kod wiodący i można wskazać dowolną liczbę kodów dodatkowych. Prawidłowy wybór PKD ma wpływ na formę opodatkowania, możliwość korzystania z ulg, a nawet na wymagane koncesje czy zezwolenia. Częstym błędem jest wybranie zbyt małej liczby kodów, co może ograniczyć rozwój firmy, lub zbyt dużej, co może wprowadzać w błąd urzędy.

2. Wybór nazwy firmy

Nazwa firmy w przypadku jednoosobowej działalności musi zawierać co najmniej imię i nazwisko. Można do niej dodać dowolny człon (np. "Jan Kowalski - Kreatywne Rozwiązania IT"). Nazwa powinna być unikalna i odzwierciedlać charakter działalności.

4. Wybór formy opodatkowania :

- **Skala podatkowa (zasady ogólne):** Dwa progi podatkowe (12% i 32%). Podatek płacony od dochodu (przychód minus koszty). Możliwość korzystania z ulg i wspólnego rozliczania się z małżonkiem. Korzystna przy niższych dochodach i wysokich kosztach.
- **Podatek liniowy (19%):** Stała stawka podatku niezależnie od wysokości dochodu. Brak progów, ulg i możliwości wspólnego rozliczania.
- **Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych:** Podatek płacony od przychodu. Stawki zależą od rodzaju działalności (np. 8,5%, 12%, 15%); korzystny dla działalności o niskich kosztach uzyskania przychodu.

5. Zgłoszenie w CEIDG

Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG) to rejestr przedsiębiorców. Zgłoszenie odbywa się poprzez wypełnienie wniosku CEIDG-1. Można to zrobić online korzystając z profilu zaufanego lub podpisu kwalifikowanego. Alternatywnie, można wypełnić wniosek online i podpisać go osobiście w dowolnym urzędzie gminy lub miasta. Po złożeniu wniosku dane zostaną automatycznie przekazane do urzędu skarbowego (NIP) i GUS (REGON). Czas oczekiwania na wpis do CEIDG jest zazwyczaj bardzo krótki, często nawet tego samego dnia.

7. Rejestracja VAT

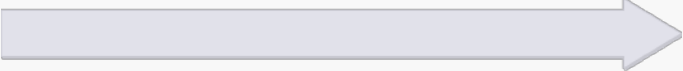
Rejestracja jako podatnik VAT jest obowiązkowa, jeśli roczny obrót przekroczy 200 tys. zł (limit obowiązujący 2025 r.), lub jeśli podatnik prowadzi określone rodzaje działalności. Można również zdecydować się na dobrowolną rejestrację, nawet jeśli brak jest przekroczenia limitu.

6. Zgłoszenie do ZUS

Po rejestracji w CEIDG, należy w ciągu 7 dni zgłosić się do ZUS jako płatnik składek (formularz ZZA lub ZUA, w zależności od formy ubezpieczenia). W przypadku jednoosobowej działalności gospodarczej możesz skorzystać z ulg:

- **Ulga na start:** Przez 6 miesięcy brak obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie społeczne (tylko zdrowotne).
- **Preferencyjne składki ZUS:** Przez kolejne 24 niższe składki społeczne.
- **Mały ZUS Plus:** Dla przedsiębiorców z niewielkimi przychodami, preferencja w zapłacie.

8. Rachunek bankowy

Założenie rachunku bankowego formowego dedykowanego dla prowadzonej działalności gospodarczej.

5. Obowiązek ubezpieczenia w ZUS lub KRUS

Każda osoba prowadząca działalność gospodarczą w Polsce, niezależnie od jej formy prawnej, musi rozważyć kwestię obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. Obowiązek opłacania składek do ZUS (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) lub – w przypadku rolników – do KRUS (Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) wynika z przepisów prawa i zależy od rodzaju działalności, formy prawnej, a także od statusu danej osoby.

Zrozumienie systemu ubezpieczeń społecznych jest kluczowe dla każdego przedsiębiorcy.

Rodzaje Ubezpieczeń Obowiązkowych i Dobrowolnych

Przedsiębiorcy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym (emerytalne, rentowe, wypadkowe) oraz zdrowotnemu. Ubezpieczenie chorobowe jest dobrowolne. Obowiązkowe są również składki na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy.

Ubezpieczenie emerytalne

Środki po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Ubezpieczenie rentowe

Zabezpiecza w razie niezdolności do pracy.

Ubezpieczenie wypadkowe

Świadczenia z tytułu wypadków i chorób zawodowych.

Ubezpieczenie chorobowe (dobrowolne)

Zasiłek chorobowy i macierzyński.

Ubezpieczenie zdrowotne

Dostęp do publicznej opieki zdrowotnej.

Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy

Wsparcie dla bezrobotnych i potrzebujących.

24

Miesiące ZUS preferencyjnego

Niższe składki dla początkujących.

6

Miesiące ulgi na start

Zwolnienie ze składek społecznych.

Składki ZUS - wysokość, ulgi i praktyczne wskazówki

Rozpoczynając działalność gospodarczą w Polsce, każdy przedsiębiorca musi zmierzyć się z zagadnieniem obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. System ZUS oferuje szereg ulg dla początkujących, które pozwalają na stopniowe wejście w pełne obciążenia.

"Ulga na start" to jeden z najważniejszych mechanizmów wspierających początkujących przedsiębiorców w Polsce.

Start bez obciążeń

Przez pierwsze 6 miesięcy działalności przedsiębiorca jest zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, opłaca tylko i wyłącznie składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Czas trwania

Ulga obowiązuje przez pełne 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Oszczędności finansowe

Opłacanie jedynie składki zdrowotnej, co znacznie obniża początkowe koszty prowadzenia firmy.

Kolejne etapy opłacania składek

ZUS Preferencyjny

Po Uldze na start, przez kolejne 24 miesiące składki społeczne są niższe, wyliczane od 30% minimalnego wynagrodzenia.

Mały ZUS Plus

Ulga dla przedsiębiorców, których roczny przychód nie przekroczył 120 000 zł, z podstawą wymiaru składek proporcjonalną do dochodu.

Duży ZUS (Standardowy)

Po zakończeniu wszystkich ulg, przedsiębiorca przechodzi na pełne składki ZUS.

Różnice między ZUS a KRUS

ZUS obejmuje większość przedsiębiorców i pracowników, natomiast KRUS jest dedykowany rolnikom i ich domownikom, oferując niższe składki przy restrykcyjnych warunkach.

Konsekwencje nieopłacania składek

Nieterminowe opłacanie składek ZUS prowadzi do odsetek, windykacji, a także utraty prawa do świadczeń, takich jak zasiłek chorobowy czy dostęp do bezpłatnej opieki medycznej.

Działalność gospodarcza - KRUS

Na mocy art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik lub domownik, który podlegał ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, może kontynuować to ubezpieczenie w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy jej prowadzeniu, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

Oświadczenie o kontynuacji

Złożenie w Kasie oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności.

Dalsze prowadzenie działalności rolniczej

Jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym.

Brak zatrudnienia

Nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym.

Brak ustalonego prawa do świadczeń

Nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Limit dochodu

Kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 4576 zł – kwota podana zgodnie z obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2025 r.

6. Ewidencja przychodów i kosztów

Każda osoba prowadząca działalność zarobkową – niezależnie od tego, czy jest to działalność rejestrowana w CEIDG, czy działalność nierejestrowana – powinna w odpowiedni sposób dokumentować swoje przychody i koszty. Obowiązek prowadzenia poszczególnych ewidencji wynika z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, art. 15 ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz art. 5 ustawy Prawo przedsiębiorców. Celem prowadzenia ewidencji jest przede wszystkim prawidłowe rozliczenie podatków oraz zachowanie przejrzystości finansów.

Wymogi dla poszczególnych ewidencji

Wymóg ewidencji	Uproszczona ewidencja sprzedaży	KPiR / ewidencja przychodów / księgi rachunkowe
Forma dokumentacji	Dowolna (zeszyt, Excel)	Określona przepisami
Koszty uzyskania	Dobrowolne, nieformalne	Obowiązkowa ewidencja kosztów
Cel ewidencji	Kontrola limitu przychodu	Rozliczenie podatku dochodowego i VAT

Rodzaje ewidencji w zależności od charakteru działalności

Dla działalności gospodarczej: Podatkowa Księga Przychodów i Rozchodów (KPiR)

Obowiązuje przy wyborze opodatkowania na zasadach ogólnych lub podatku liniowego. W KPiR ewidencjonuje się chronologicznie wszystkie przychody ze sprzedaży (w tym usług edukacyjnych) oraz koszty uzyskania przychodu (np. materiały, wynagrodzenia, media, transport). Księga ta pozwala na wyliczenie dochodu, czyli podstawy opodatkowania.

Dla działalności gospodarczej: Ewidencja przychodów

Stosowana jest w przypadku wyboru ryczału od przychodów ewidencjonowanych. W tej formie opodatkowania nie ewidencjonuje się kosztów, a podatek płaci się od całości przychodu, stosując odpowiednie stawki. Dla usług edukacyjnych stawka ryczału wynosi zazwyczaj 8,5%, co jest atrakcyjnym rozwiązaniem dla działalności o niskich kosztach.

Dla działalności nierejestrowanej: Uproszczona ewidencja sprzedaży

Polega na prowadzeniu prostego rejestru transakcji (np. notatniku), gdzie sumuje się dzienne przychody.

Obowiązki sprawozdawcze i terminy

Prowadzenie ewidencji jest nierozzerwalnie związane z koniecznością składania deklaracji i raportów w określonych terminach. Ich dotrzymanie jest kluczowe dla uniknięcia sankcji.

Deklaracje VAT:

Czynni podatnicy VAT składają deklaracje JPK_V7M (miesięczne) lub JPK_V7K (kwartalne) do 25. dnia miesiąca następującego po okresie rozliczeniowym. W tym samym terminie należy wpłacić podatek.

Zaliczki na podatek dochodowy:

Płatne są miesięcznie lub kwartalnie do 20. dnia miesiąca następującego po okresie rozliczeniowym.

Deklaracja roczna:

Składana jest do 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym. W zależności od formy opodatkowania będzie to np. PIT-36, PIT-36L, PIT-28. W tym terminie należy również uregulować ewentualną dopłatę podatku.

Sprawozdawczość projektowa (działalność dotacyjna):

Terminy i zakres sprawozdań są każdorazowo określone w umowie dotacyjnej. Mogą to być raporty kwartalne, półroczne lub roczne, zawierające szczegółowe zestawienia wydatków, postępów w realizacji celów oraz wskaźników. Często wymagane są także wizyty monitorujące.

Roczne sprawozdania finansowe (dla podmiotów prowadzących pełne księgi):

W przypadku, gdy skala działalności wymusi przejście na pełną księgowość (np. spółki), sprawozdanie finansowe składa się w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego, a zatwierdza w ciągu 6 miesięcy.

W działalności edukacyjnej ewidencja pełni kilka kluczowych funkcji, które wspierają stabilność i rozwój:

Funkcja kontrolna

Umożliwia bieżące śledzenie realnej rentowności poszczególnych warsztatów, szkoleń czy usług edukacyjnych. Dzięki można porównywać przychody z konkretnego działania z ponoszonymi kosztami. Pozwala to na szybką identyfikację obszarów wymagających poprawy efektywności lub rezygnacji z nierentownych przedsięwzięć.

Funkcja podatkowa

Zapewnia prawidłowe i terminowe rozliczenie z urzędem skarbowym z tytułu podatku dochodowego (PIT) – oraz podatku od towarów i usług (VAT). Dzięki rzetelnej ewidencji możliwe jest uwzględnienie wszystkich kosztów uzyskania przychodu lub właściwe zastosowanie stawek ryczałtowych, a także prawidłowe naliczenie i odliczenie VAT, co minimalizuje ryzyko błędów i kar.

Funkcja dowodowa

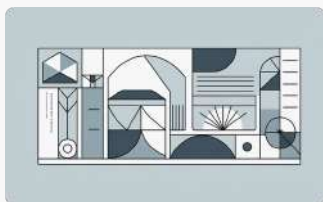
Stanowi niepodważalną podstawę w przypadku ewentualnych kontroli ze strony urzędu skarbowego, ZUS-u czy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Dobrze prowadzona dokumentacja finansowa jest dowodem zgodności z prawem oraz transparentności prowadzonej działalności, chroniąc przed zarzutami o nieprawidłowości i sankcjami finansowymi.

Funkcja sprawozdawcza

Jest absolutnie niezbędna przy aplikowaniu o środki zewnętrzne i rozliczaniu projektów dofinansowanych z funduszy publicznych. Ewidencja umożliwia przedstawienie szczegółowego rozliczenia wydatków i przychodów, co jest kluczowe dla uzyskania akceptacji i wypłaty kolejnych transz pomocy.

Kluczowe dokumenty w ewidencji

Prawidłowa ewidencja wymaga gromadzenia i systematyzowania różnorodnych dokumentów potwierdzających operacje finansowe. Do najważniejszych należą:

Faktury sprzedaży i rachunki

Dokumentujące przychody z usług edukacyjnych, zakwaterowania, gastronomii czy sprzedaży produktów.

Muszą zawierać wszystkie wymagane prawem elementy.

Faktury zakupu

Potwierdzające poniesione koszty związane z działalnością (np. zakup materiałów do warsztatów, opłaty za media, usługi obce, paliwo). Stanowią podstawę do odliczenia VAT i ujęcia w kosztach.

Dowody wewnętrzne

Służą do dokumentowania wydatków, dla których nie ma faktury zewnętrznej (np. drobne zakupy, wydatki na cele działalności z prywatnych środków właściciela, delegacje, amortyzacja).

Umowy

Z uczestnikami warsztatów, z instruktorami, z dostawcami usług czy materiałów. Precyzują warunki współpracy i są podstawą dla rozliczeń finansowych.

Potwierdzenia wpłat/wypłat

Wyciągi bankowe, potwierdzenia przelewów, raporty z kasy fiskalnej, raporty kasowe (jeśli transakcje gotówkowe).

Dokumentują przepływy pieniężne.

Ewidencje czasu pracy/listy obecności

Szczególnie ważne w kontekście rozliczania projektów dotacyjnych, gdzie często wymagane jest potwierdzenie realizacji określonych działań i uczestnictwa.

Ewidencja przebiegu pojazdów

W przypadku wykorzystywania prywatnego pojazdu do celów służbowych, niezbędna do rozliczenia kosztów.

Dowody magazynowe

Jeśli agroturystyka prowadzi sprzedaż produktów, konieczna może być ewidencja przyjęcia i wydania towarów.

Praktyczne Wskazówki i Procedury

01

Odpowiednia forma

Określenia która forma ewidencji będzie najkorzystniejsza, biorąc pod uwagę formę opodatkowania i przewidywane przychody.

02

Dokumentowanie wszystkiego

Gromadzenie wszystkich faktur i innych dokumentów potwierdzających przychody i koszty.

Zachowanie chronologii

Wpisy w ewidencji należy prowadzić na bieżąco i w kolejności chronologicznej. Ułatwia to późniejsze rozliczenia i kontrolę.

03

Zwracanie uwagi na terminy

Należy pamiętać o terminach rozliczeń podatkowych (miesięcznych lub kwartalnych) oraz terminach złożenia deklaracji rocznej.

04

Weryfikowanie zapisów

Regularnie należy sprawdzać zgodność zapisów w ewidencji z dokumentami źródłowymi i stanem faktycznym.

05

Archiwizowanie dokumentów

Dokumentację finansową należy przechowywać przez określony przepisami czas (zazwyczaj 5 lat od końca roku podatkowego, w którym upłynął termin płatności podatku).

Narzędzia i Programy do Ewidencji

Współcześnie ewidencję można prowadzić zarówno tradycyjnie, jak i z pomocą nowoczesnych rozwiązań:

- **Programy do księgowości online:** oferują kompleksowe rozwiązania do wystawiania faktur, prowadzenia KPiR/ewidencji przychodów i generowania deklaracji podatkowych.
- **Arkusze kalkulacyjne:** dobre dla uproszczonej ewidencji lub na początek działalności, choć wymagają większej wiedzy i ostrożności.
- **Biura rachunkowe:** profesjonalna obsługa księgowa, która przejmuje obowiązki związane z ewidencją i rozliczeniami, minimalizując ryzyko błędów.

Kontrola i konsekwencje nieprawidłowej ewidencji

Każda aktywność zarobkowa, nawet ta prowadzona przez rolnika w ramach zagrody edukacyjnej, podlega kontroli ze strony różnych organów państwowych oraz instytucji. Główne organy kontrolujące to:

- organy podatkowe kontrolujące prawidłowość rozliczeń podatkowych, w tym rzetelność prowadzonych ewidencji przychodów oraz kosztów,
- instytucje udzielające dotacji - sprawdzają zgodność wydatków z umową o dofinansowanie oraz prawidłowość sprawozdawczości finansowej.

Należy również wskazać, iż konsekwencje nieprawidłowej ewidencji mogą powodować szereg różnego rodzaju negatywnych konsekwencji, w tym m. in. sankcje finansowe, obowiązek zwrotu dotacji oraz odpowiedzialność karno-skarbowa.

Prawidłowo prowadzona dokumentacja pozwala na realną ocenę opłacalności poszczególnych działań oraz planowanie dalszego rozwoju oferty edukacyjnej. Ułatwia również rozliczanie programów wsparcia, dotacji i projektów finansowanych ze środków publicznych lub unijnych. W dłuższej perspektywie zwiększa bezpieczeństwo prawno-podatkowe i profesjonalny wizerunek gospodarstwa. Jednocześnie pozwala budować zaufanie wśród partnerów, klientów i instytucji współpracujących.

7. Krajowy System e-Faktur

Krajowy System e-Faktur (KSeF) to ogólnokrajowa platforma teleinformatyczna, za pośrednictwem której przedsiębiorcy wystawiają, otrzymują i przechowują faktury ustrukturyzowane (tzw. e-Faktury). System został stworzony i jest obsługiwany przez Ministerstwo Finansów. Jego głównym celem jest uszczelnienie systemu podatkowego, zwiększenie efektywności kontroli oraz cyfryzacja procesów rozliczeniowych.

KSeF będzie obowiązkowy:

- 1) od 1 lutego 2026 roku dla podmiotów dużych (którzy w roku 2024 przekroczyli 200 mln złotych obrotów),
- 2) od 1 kwietnia 2026 roku dla wszystkich podmiotów.

W przypadku najmniejszych podatników, których transakcje obejmują niewielkie kwoty (do łącznej wartości sprzedaży do 10 tys. zł brutto miesięcznie), termin wdrożenia został odroczony do 1 dnia stycznia 2027 r.

Jak działa KSeF?

KSeF funkcjonuje jako centralne repozytorium faktur. Zamiast tradycyjnego przesyłania faktur między kontrahentami (np. e-mailem), wszystkie faktury ustrukturyzowane są najpierw wysyłane do KSeF przez wystawcę. System weryfikuje ich poprawność formalną i techniczną, nadaje unikalny numer identyfikacyjny oraz datę przyjęcia, a następnie udostępnia je odbiorcy. Cały proces jest w pełni elektroniczny i automatyczny, co zapewnia integralność danych i autentyczność pochodzenia faktur.

Wymagania Techniczne i Proces Wdrożenia

Proces wdrożenia obejmuje przede wszystkim zapoznanie się z formatem faktur ustrukturyzowanych XML (schematem FA_VAT), uzyskanie odpowiednich uprawnień do systemu (np. za pomocą podpisu kwalifikowanego lub profilu zaufanego) oraz wybór i konfigurację narzędzia do obsługi KSeF.

Aby korzystać z KSeF, przedsiębiorcy będą musieli dostosować systemy księgowe lub wybrać jedno z dostępnych rozwiązań:

Integracja przez API

Dla większych podmiotów z rozbudowanymi systemami ERP, KSeF oferuje interfejs programistyczny (API), umożliwiający bezpośrednią komunikację systemów.

Dedykowane oprogramowanie

Na rynku dostępne są komercyjne programy do obsługi KSeF, które często są częścią szerszych systemów księgowych.

Darmowe narzędzia Ministerstwa Finansów

bezpłatne narzędzia (Aplikację Podatnika) dla mniejszych przedsiębiorców, które pozwolą na wystawianie i odbieranie e-faktur.

Wdrożenie Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) oznacza konieczność dostosowania nie tylko systemów informatycznych, ale także całego obiegu dokumentów i procedur księgowych. Od momentu objęcia obowiązkiem KSeF wystawienie faktury w inny sposób niż poprzez system Ministerstwa Finansów nie będzie wywoływało skutków prawnych – taka faktura zostanie uznana za nieistniejącą.

Podstawowym wymogiem technicznym jest dostęp do internetu oraz urządzenie umożliwiające obsługę systemu (komputer, laptop lub tablet). Przedsiębiorca może korzystać z bezpłatnej aplikacji udostępnionej przez Ministerstwo Finansów, zintegrowanego programu księgowo-fakturowego (np. ERP) albo własnego oprogramowania połączonego z KSeF poprzez API. Kluczowym elementem jest obsługa tzw. faktury ustrukturyzowanej w formacie XML (FA(3)), która zawiera wszystkie wymagane ustawowo dane, a numer nadawany jest automatycznie przez KSeF.

Po wprowadzeniu KSeF znika tradycyjna faktura papierowa i PDF – zastępuje ją dokument zapisany w systemie centralnym, który jest jednocześnie archiwum na okres 10 lat. Zmianie ulega również data wystawienia faktury – jest nią moment przyjęcia dokumentu do KSeF. Brak prawidłowego wdrożenia może skutkować nie tylko karami finansowymi, ale także paraliżem sprzedaży i odpowiedzialnością po stronie właściciela firmy.

Korzyści dla Przedsiębiorców

Wdrożenie KSeF przynosi również liczne korzyści, takie jak usprawnienie procesów księgowych, skrócenie czasu oczekiwania na płatności, zwiększenie bezpieczeństwa oraz eliminację ryzyka zagubienia dokumentów.

Dodatkowo, system przyczynia się do ochrony środowiska poprzez redukcję zużycia papieru.

- **Automatyzacja i szybkość:** Błyskawiczny obieg faktur.
- **Bezpieczeństwo danych:** Wysoki poziom ochrony i integralności.
- **Oszczędność:** Redukcja kosztów papieru i archiwizacji.
- **Ułatwienia w rozliczeniach:** Automatyczne przesyłanie do organów skarbowych.

Eliminacja Błędów i Automatyzacja

Automatyczna weryfikacja faktur redukuje błędy formalne i upraszcza obieg dokumentów.

Szybsze Rozliczenia VAT

Szybszy zwrot VAT.

Bezpieczne Archiwum Online

Faktury przechowywane są w KSeF przez 10 lat, eliminując potrzebę własnego archiwum i ryzyko utraty.

Uproszczenie Procesów dla Małych i Dużych Firm

Standaryzacja procesów i darmowe narzędzia dla małych firm. Automatyzacja i oszczędności dla dużych.

8. Podsumowanie i rekomendacje

Wybór formy prowadzenia działalności gospodarczej to jedna z najważniejszych decyzji podejmowanych na początku drogi przedsiębiorcy. Odpowiednia forma prawna wpływa nie tylko na wysokość obciążeń podatkowych i składowych, ale również na zakres odpowiedzialności, możliwości rozwoju oraz wiarygodność wobec instytucji finansowych.

Jednoosobowa działalność gospodarcza (JDG) jest najczęściej wybieraną formą prowadzenia biznesu w Polsce – szczególnie wśród osób rozpoczynających działalność na niewielką skalę, wolnych zawodów oraz freelancerów.

Dla większości początkujących przedsiębiorców, szczególnie rozpoczynających prowadzenie zajęć edukacyjnych w zagrodach edukacyjnych działalność nierejestrowaną będzie najlepszą i w razie potrzeby umożliwiającą przekształcenie w bardziej zaawansowaną strukturę.

W miarę rozwoju biznesu lub w przypadku startu z większym przedsięwzięciem, warto rozważyć **Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (sp. z o.o.)**. To jedna z najpopularniejszych form dla średnich i dużych przedsiębiorstw. Jej kluczową zaletą jest ograniczona odpowiedzialność wspólników tylko do wysokości wniesionego kapitału. Wymaga jednak kapitału zakładowego (minimum 5 tys. zł), prowadzenia pełnej księgowości i jest obciążona podwójnym opodatkowaniem (CIT i podatek od dywidend). Jest to forma rekomendowana dla przedsiębiorców, którzy chcą skalować swój biznes i zabezpieczyć majątek osobisty.

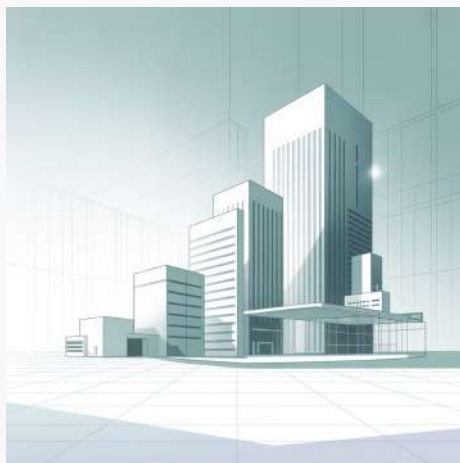

Aspekty Finansowe i Podatkowe

Wybór formy prawnej ma fundamentalne znaczenie dla obciążeń podatkowych i składowych. JDG oferuje szeroki wybór form opodatkowania (zasady ogólne, podatek liniowy, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, karta podatkowa), co pozwala dopasować system do specyfiki działalności.

Spółki kapitałowe są podatnikami CIT, co wymaga odrębnego rozliczania dochodów spółki i wspólników. Należy również pamiętać o różnicach w składkach ZUS dla poszczególnych form, które mogą stanowić znaczące obciążenie, zwłaszcza dla początkujących przedsiębiorców.

Planowanie Rozwoju Biznesu

Decyzja o formie prawnej nie jest ostateczna. Wiele firm rozpoczyna od JDG, a następnie przekształca się w spółkę kapitałową. Proces transformacji jest złożony, ale możliwy i często uzasadniony ekonomicznie, np. w celu pozyskania kapitału, czy ograniczenia ryzyka osobistego.

Zawsze warto mieć plan na ewentualną zmianę formy prawnej w przyszłości, co pozwoli uniknąć niepotrzebnych komplikacji.

Rozdział II. Działalność edukacyjna organizacji non-profit – możliwości i ograniczenia

Działalność edukacyjna prowadzona przez **organizacje non-profit** obejmuje szeroki zakres aktywności, których celem jest upowszechnianie kultury, rozwijanie kompetencji oraz wspieranie rozwoju społecznego, kulturalnego i zawodowego. Może ona przybierać formę m.in. szkoleń, warsztatów, seminariów, działań promujących określone postawy oraz projektów informacyjno-edukacyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym szkół i przedszkoli.

Realizacja tego typu inicjatyw odbywa się w ramach obowiązujących przepisów prawa, w szczególności regulacji dotyczących działalności pożytku publicznego, systemu oświaty oraz zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych. Istotne znaczenie mają również kwestie związane z finansowaniem działalności (dotacje, granty, darowizny, składki, odpłatna działalność pożytku publicznego), jak również skutki podatkowe poszczególnych form aktywności, w tym w szczególności w zakresie podatku dochodowego oraz podatku od towarów i usług.

Prowadzenie działalności edukacyjnej w formule non-profit wiąże się z określonymi wymogami organizacyjnymi i sprawozdawczymi, a także z koniecznością zachowania zgodności z celami statutowymi danej jednostki. Jednocześnie stanowi ono ważne narzędzie realizacji misji społecznej organizacji oraz stwarza możliwości budowania trwałych relacji z otoczeniem, pozyskiwania partnerów i rozwijania nowych inicjatyw.

1. Definicja organizacji non-profit w świetle prawa

Organizacje non-profit, nazywane także organizacjami pozarządowymi (NGO – *non-governmental organizations*), odgrywają kluczową rolę w życiu społecznym i gospodarczym Polski. Ich działalność uzupełnia zadania realizowane przez sektor publiczny, wspierając m.in. edukację, kulturę, ochronę zdrowia, pomoc społeczną czy ochronę środowiska.

W odróżnieniu od przedsiębiorstw komercyjnych, celem organizacji non-profit nie jest osiągnięcie zysku, lecz realizacja określonych celów społecznych lub publicznych. Nie oznacza to jednak, że takie podmioty nie mogą prowadzić działalności gospodarczej – mogą, ale zysk musi być przeznaczony na cele statutowe, a nie na prywatne korzyści członków.

Podstawowe akty prawne regulujące NGO

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Określa zasady działalności organizacji pozarządowych, w tym status organizacji pożytku publicznego (OPP).

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach

Reguluje zasady tworzenia i działania stowarzyszeń jako jednej z najczęstszych form organizacji non-profit.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach

Określa ramy funkcjonowania fundacji jako kolejnej formy prawnej organizacji non-profit.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Gwarantuje wolność tworzenia stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, fundacji i innych dobrowolnych zrzeszeń.

Definicja organizacji pozarządowej

Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie organizacjami pozarządowymi są:

- 1) niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnym,
- 2) nie działające w celu osiągnięcia zysku

- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia

Kluczowym elementem tej definicji jest **brak celu zarobkowego** – oznacza to, że organizacja non-profit może osiągać przychody, ale nie może ich dzielić między członków, fundatorów, pracowników czy założycieli. Wszystkie środki muszą być przeznaczone na **realizację celów statutowych**, czyli tych wskazanych w statucie lub akcie założycielskim organizacji.

Cechy charakterystyczne organizacji non-profit

Brak celu zarobkowego

Głównym motywem działania jest interes społeczny, nie finansowy.

Przeznaczenie zysków

Nawet jeśli organizacja prowadzi działalność gospodarczą, nadwyżka finansowa nie może być wypłacana członkom.

Dobrowolność

Przynależność opiera się na swobodnej woli jednostek (np. w stowarzyszeniach).

Samodzielność

Niezależność od administracji publicznej – choć organizacje mogą otrzymywać dotacje i współpracować z samorządami, nie są ich częścią.

Cel społeczny

Działania ukierunkowane są na dobro wspólne, np. pomoc potrzebującym, edukację, ochronę środowiska, kulturę.

Formy prawne organizacji non-profit w Polsce

Stowarzyszenie

Podstawa prawna: Prawo o stowarzyszeniach

Tworzone przez min. 7 osób, działa w oparciu o statut, może prowadzić działalność gospodarczą.

Fundacja

Podstawa prawna: Ustawa o fundacjach

Zakładana przez fundatora (osobę fizyczną lub prawną), posiada majątek przekazany na cele statutowe.

Organizacja Pożytku Publicznego (OPP)

Podstawa prawna: Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Organizacja spełniająca określone warunki (np. przejrzystość finansowa) i mogąca korzystać z przywilejów podatkowych.

Spółdzielnia Socjalna

Podstawa prawna: Ustawa o spółdzielniach socjalnych

Łączy działalność gospodarczą z reintegracją społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem.

Działalność gospodarcza w organizacjach non-profit

Wbrew powszechnemu przekonaniu, organizacja non-profit **może prowadzić działalność gospodarczą**, o ile nie stanowi ona celu samego w sobie.

Zgodnie z art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie organizacją pożytku publicznego może prowadzić działalność gospodarczą wyłącznie jako dodatkową w stosunku do działalności pożytku publicznego, nie mniej jak zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy organizacja non profit nie może prowadzić odpłatnej działalności pożytku publicznego i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności.

W konsekwencji zakres i skala tej działalności nie mogą zdominować podstawowej misji organizacji, a jej prowadzenie wymaga odpowiedniego ujęcia w statucie oraz dopełnienia obowiązków rejestracyjnych i podatkowych. W praktyce oznacza to konieczność prowadzenia

odrębnej ewidencji oraz zachowania pełnej transparentności finansowej wobec organów nadzoru i grantodawców. Właściwie zaplanowana działalność gospodarcza może jednak stanowić stabilne i zgodne z przepisami źródło finansowania celów społecznych.

Przykłady działalności non-profit

Wsparcie osób niepełnosprawnych

Stowarzyszenie wspierające osoby niepełnosprawne prowadzi bezpłatne warsztaty integracyjne.

Kampanie społeczne

Fundacja organizuje kampanię społeczną przeciw przemocy w rodzinie.

Poradnictwo prawne

OPP prowadzi punkt poradnictwa prawnego dla osób w trudnej sytuacji finansowej.

Reintegracja zawodowa

Spółdzielnia socjalna zatrudnia osoby bezrobotne i przeznacza dochód na rozwój działalności i tworzenie nowych miejsc pracy.

W każdym z tych przypadków celem nadrzędnym jest **dobro społeczne**, a nie **zysk finansowy**.

2. Cele statutowe a działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego

Organizacje pozarządowe, fundacje i stowarzyszenia działają w sferze pożytku publicznego, czyli realizują cele służące społeczeństwu, a nie osiągnięciu zysku. Kluczowym elementem ich funkcjonowania jest **statut**, w którym określa się cele działalności oraz sposoby ich realizacji.

W praktyce oznacza to, że **każda forma aktywności organizacji musi pozostawać w zgodzie z jej celami statutowymi**, zarówno gdy organizacja działa nieodpłatnie, jak i wtedy, gdy pobiera wynagrodzenie (np. opłaty za usługi, sprzedaż produktów itp.).

Zrozumienie relacji między **celami statutowymi**, a **działalnością odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego** ma kluczowe znaczenie, aby organizacja mogła działać zgodnie z prawem i uniknąć zarzutu prowadzenia działalności gospodarczej bez wymaganych formalności.

Cele statutowe organizacji

Cele statutowe to **cele określone w statucie**, czyli najważniejszym akcie wewnętrznym organizacji. To one wyznaczają ramy jej działalności i kierunki działań.

Przykłady celów statutowych:

- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości,
- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ochrona środowiska,
- pomoc społeczna,
- edukacja i wychowania,
- kultura fizyczna i sport.

Cele statutowe **muszą być zgodne z tzw. sferą zadań publicznych**, wskazaną w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego. W praktyce oznacza to, że organizacja może prowadzić wyłącznie takie działania, które realizują cele z tej listy (np. działalność charytatywną, edukacyjną, kulturalną, ochronę zdrowia itp.).

Działalność pożytku publicznego – ogólne zasady

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie **działalność pożytku publicznego to działalność społecznie użyteczna**, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w art. 4.

Na podstawie art. 7 oraz art. 8 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie może ona przyjmować dwie formy:

1. działalności nieodpłatnej pożytku publicznego,
2. działalności odpłatnej pożytku publicznego.

Obie formy są działaniami nienastawionymi na zysk, jednak różnią się sposobem finansowania i relacją do odbiorcy działań. Działalność nieodpłatna realizowana jest bez pobierania wynagrodzenia od beneficjentów, natomiast w działalności odpłatnej możliwe jest pobieranie opłat, które jednak nie mogą przekraczać rzeczywistych kosztów realizacji danego zadania. Kluczowe znaczenie ma prawidłowe rozgraniczenie tych form, ponieważ jego brak może skutkować uznaniem działań za działalność gospodarczą.

Działalność nieodpłatna pożytku publicznego

Zgodnie z art. 7 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, działalność nieodpłatną pożytku publicznego jest działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy (m. in. stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego oraz spółdzielnie socjalne), w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4 ustawy (np. turystyka i krajoznawstwo, ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa kulturowego), za które nie pobierają wynagrodzenia.

Oznacza to, że uczestnicy działań (np. szkoleń, warsztatów, programów pomocowych) nie ponoszą kosztów udziału, a organizacja finansuje te działania np. ze środków własnych, dotacji, grantów lub darowizn.

Działalność odpłatna pożytku publicznego

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, działalność odpłatna pożytku publicznego jest działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy (m. in. stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego oraz spółdzielnie socjalne), w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4 ustawy (np. turystyka i krajoznawstwo, ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa kulturowego), za które pobierają one wynagrodzenie.

Innymi słowy — organizacja może pobrać od uczestników symboliczne opłaty, jeśli służy to realizacji jej celów statutowych, a nie generowaniu zysku.

Przykład:

Prowadzenie odpłatnych warsztatów edukacyjnych, w których opłata pokrywa koszty materiałów i wynagrodzenie prowadzącego.

Ograniczenia działalności odpłatnej

Na podstawie art. 9 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jeżeli organizacja pobiera wynagrodzenie, które **przekracza koszt świadczenia danej usługi lub produktu**, wówczas działalność ta **traci charakter odpłatnej działalności pożytku publicznego i staje się działalnością gospodarczą**, wymagającą odrębnej rejestracji (np. w CEIDG lub KRS).

Relacja między działalnością statutową, odpłatną i nieodpłatną

Wszystkie formy działalności, zarówno odpłatna, jak i nieodpłatna, muszą bezpośrednio realizować cele statutowe organizacji.

Nie mogą stanowić działań ubocznych, czy służących wyłącznie pozyskiwaniu środków finansowych.

Przykład

Jeśli statut fundacji przewiduje „działalność edukacyjną”, fundacja może:

- prowadzić **bezpłatne szkolenia** (działalność nieodpłatna),
- prowadzić **płatne warsztaty**, w których opłata pokrywa koszt materiałów i trenera (działalność odpłatna),
- ale nie może **prowadzić komercyjnych kursów dla firm z nastawieniem na zysk** (działalność gospodarcza).

3. Działalność edukacyjna w ramach celów statutowych

Jednym z najczęściej spotykanych celów statutowych w fundacjach i stowarzyszeniach jest **działalność edukacyjna**. Może ona przybierać różnorodne formy – od bezpłatnych **warsztatów edukacyjnych** i szkoleń po publikacje, kursy online, czy współpracę z placówkami oświatowymi.

Niezależnie od przyjętej formy, kluczowe jest, aby działalność edukacyjna **służyła realizacji celów statutowych organizacji**, była zgodna z ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz nie przekraczała granic działalności odpłatnej (czyli nie przekształcała się w działalność gospodarczą).

W praktyce wymaga to starannego dokumentowania ponoszonych kosztów oraz przychodów związanych z organizacją zajęć. Istotne jest również właściwe określenie zasad uczestnictwa i odpłatności w regulaminach lub uchwałach wewnętrznych. W przypadku współpracy z osobami zewnętrznymi (np. trenerami) należy zadbać o odpowiednie umowy oraz rozliczenia. Dobrze przygotowana działalność edukacyjna może stanowić nie tylko realizację misji społecznej, ale także element budowy stabilności finansowej organizacji.

Podstawy prawne działalności edukacyjnej organizacji non-profit

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (art. 4)

Wskazuje, że działalność w zakresie nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania oraz upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka i obywatela należy do sfery zadań publicznych.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (art. 3)

Definiuje działalność pożytku publicznego jako działalność społecznie użyteczną, prowadzoną w sferze zadań publicznych określonych w art. 4.

Ustawa – Prawo oświatowe

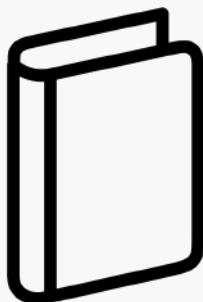
Dopuszcza prowadzenie przez organizacje społeczne działalności edukacyjnej uzupełniającej działania szkół i placówek oświatowych.

Zakres działalności edukacyjnej organizacji non-profit

Szkolenia i warsztaty

Prowadzone stacjonarnie lub online, skierowane do określonych grup (np. uczniów, nauczycieli, seniorów, przedsiębiorców, rodziców).

Publikacje i materiały

Opracowywanie i wydawanie broszur, e-booków, artykułów czy raportów o charakterze edukacyjnym.

Projekty i kampanie

Kampanie promujące bezpieczeństwo w sieci, zdrowy styl życia, świadomość podatkową, ekologię itp.

Współpraca z instytucjami

Realizacja wspólnych projektów z przedszkolami, szkołami, uczelniami lub placówkami kultury.

Konsultacje i doradztwo

Doradztwo zawodowe, edukacja obywatelska, szkolenia prawno-podatkowe.

Działalność edukacyjna nieodpłatna

Organizacja może prowadzić działalność edukacyjną w formie **nieodpłatnej działalności pożytku publicznego**, jeśli uczestnicy nie ponoszą żadnych kosztów uczestnictwa.

Działalność ta może być finansowana z:

dotacji publicznych
(np. z samorządów,
ministerstw, funduszy
unijnych).

darowizn i środków
sponsorów.

1,5% podatku
dochodowego od osób
fizycznych (darowizny na
rzecz Organizacji Pożytku
Publicznego).

Przykład nieodpłatnej działalności edukacyjnej:
organizacja bezpłatnych warsztatów dla dzieci i młodzieży.

Cechy działalności nieodpłatnej:

brak opłat od
uczestników

całkowite
podporządkowanie
celom statutowym

Działalność edukacyjna odpłatna

Na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy stawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działalność edukacyjna może również mieć formę odpłatnej działalności pożytku publicznego.

W tym przypadku organizacja pobiera od uczestników wynagrodzenie (opłatę), które nie może przekraczać kosztów realizacji zajęć.

Przykłady odpłatnej działalności edukacyjnej:

- organizacja zajęć edukacyjnych dla seniorów z symboliczną opłatą pokrywającą koszt materiałów i instruktora,
- warsztaty „żywa lekcja przyrody” dla dzieci, finansowane częściowo z opłat uczestników,
- wydanie podręcznika lub e-booka, którego cena sprzedaży pokrywa jedynie koszt druku i redakcji.

Działalność edukacyjna jako działalność gospodarcza

Niektóre organizacje prowadzą działalność edukacyjną również w formie działalności gospodarczej, pod warunkiem, że jest ona wydzielona organizacyjnie i finansowo oraz że zyski są przeznaczone na cele statutowe. W takim przypadku konieczne jest wprowadzenie odpowiednich zapisów w statucie oraz zgłoszenie działalności gospodarczej do właściwego rejestru. Dodatkowo organizacja musi liczyć się z obowiązkami podatkowymi i sprawozdawczymi właściwymi dla przedsiębiorców.

Przykład:

fundacja prowadzi odpłatne kursy językowe i z dochodu finansuje bezpłatne zajęcia dla dzieci z rodzin ubogich.

Przykład:

organizacja prowadzi komercyjne szkolenia dla przedsiębiorców, a dochód przeznacza na realizację celów statutowych.

W takim przypadku konieczna jest rejestracja działalności gospodarczej w KRS oraz prowadzenie pełnej ewidencji księgowej.

Działalność edukacyjna w statucie

Aby prowadzić działalność edukacyjną, organizacja musi mieć odpowiednie zapisy w statucie.

Przykładowe sformułowanie celu statutowego:

„Fundacja prowadzi działalność w zakresie edukacji, oświaty i wychowania, w szczególności poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, seminariów, publikację materiałów edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw edukacyjnych”.

Dodatkowo w statucie warto wskazać formy realizacji celów, np.:

- organizowanie i finansowanie szkoleń i warsztatów,
- prowadzenie zajęć dydaktycznych i doradztwa,
- współpracę z placówkami oświatowymi,
- wydawanie publikacji i materiałów edukacyjnych,
- prowadzenie badań i analiz z zakresu edukacji.

Takie doprecyzowanie zapisów zwiększa przejrzystość działania organizacji oraz ułatwia ocenę zgodności podejmowanych aktywności z jej misją statutową. Ma to również istotne znaczenie przy ubieganiu się o dotacje, granty i środki publiczne, ponieważ jasno wskazuje zakres i kierunek działań. Dobrze skonstruowany katalog form działalności pozwala uniknąć wątpliwości interpretacyjnych ze strony organów nadzoru i administracji publicznej.

Ponadto ułatwia zarządowi planowanie strategiczne i rozwój nowych projektów edukacyjnych. Dodatkowo stanowi podstawę do rozliczania projektów i sprawozdawczości merytorycznej, ułatwia nawiązywanie współpracy z partnerami instytucjonalnymi oraz zwiększa wiarygodność organizacji w oczach uczestników i darczyńców.

Kluczowe różnice między rodzajami działalności

Działalność Nieodpłatna

Koszty ponosi organizacja (ze środków własnych lub dotacji). Brak możliwości generowania zysku. Podstawą prawną jest art. 7 ustawy o działalności pożytku publicznego. Nie wymaga specjalnej formy rejestracji dotyczącej samej działalności.

Działalność Odpłatna

Koszty pokrywają uczestnicy, przy czym pobierane opłaty nie mogą przekraczać faktycznych kosztów działalności. Brak możliwości generowania zysku. Działa na podstawie art. 8 ustawy o działalności pożytku publicznego. Nie wymaga specjalnej formy rejestracji.

Działalność Gospodarcza

Koszty pokrywają uczestnicy, a opłaty mogą być wyższe niż koszty, co pozwala na generowanie zysku. Zysk musi być przeznaczony na cele statutowe organizacji. Uregulowana jest ustawą Prawo przedsiębiorców i wymaga koniecznej rejestracji w KRS.

4. Kiedy działalność edukacyjna staje się działalnością gospodarczą

Działalność edukacyjna jest jednym z najczęściej realizowanych celów statutowych organizacji pozarządowych. Z punktu widzenia prawa istotne jest jednak, czy dana aktywność ma charakter działalności pożytku publicznego (odpłatnej lub nieodpłatnej), czy też stanowi działalność gospodarczą.

Granica między tymi formami jest często niewielka, ale ma ogromne znaczenie praktyczne, zarówno podatkowe, jak i organizacyjne. Prowadzenie działalności gospodarczej bez wymaganego wpisu do rejestru przedsiębiorców (KRS lub CEIDG) może zostać uznane za naruszenie prawa i skutkować sankcjami.

Kluczowe kryteria rozróżnienia

1

Kryterium odpłatności

Działalność edukacyjna **odpłatna** staje się działalnością gospodarczą wtedy, gdy **wysokość pobieranych opłat przekracza koszty realizacji zajęć** (art. 8 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

2

Kryterium celu zarobkowego

Jeżeli działalność edukacyjna jest prowadzona w **celu osiągnięcia zysku** (nawet jeśli zysk ma być później przeznaczony na cele statutowe), również uznaje się ją za działalność gospodarczą.

3

Kryterium zorganizowania

Jeżeli działalność edukacyjna ma charakter **ciągły, powtarzalny i zorganizowany**, np. prowadzenie cyklicznych kursów, reklama w internecie, zatrudnianie instruktorów i wystawianie faktur — to są to przesłanki działalności gospodarczej.

4

Kryterium podmiotowe

Działalność pożytku publicznego jest skierowana do określonych grup społecznych (np. dzieci, seniorów, osób wykluczonych), podczas gdy działalność gospodarcza – **do ogółu odbiorców**, na zasadach rynkowych.

Obowiązki organizacji po przekroczeniu granicy

Jeżeli działalność edukacyjna nabiera charakteru działalności gospodarczej, organizacja ma obowiązek:

Zarejestrować działalność gospodarczą

W odpowiednim rejestrze (KRS – dla fundacji i stowarzyszeń).

Prowadzić pełną księgowość

Z wyodrębnieniem działalności gospodarczej od statutowej.

Rozliczać podatki

W szczególności CIT i VAT (jeśli przekroczone są limity zwolnienia).

Składać sprawozdania finansowe

Obejmujące wszystkie obszary działalności.

Stosować przepisy

O ochronie konsumenta i odpowiedzialności przedsiębiorcy.

Ryzyka i konsekwencje nieprawidłowej kwalifikacji

O ochronie konsumenta i odpowiedzialności przedsiębiorcy.

Zarzut prowadzenia działalności gospodarczej bez wpisu do rejestru

Konieczność zapłaty zaległych podatków

Utrata statusu organizacji pożytku publicznego (OPP)

Odmowa udzielenia dotacji lub konieczność jej zwrotu

Odpowiedzialność członków zarządu

5. Zwolnienia podatkowe

Jednym z istotnych przywilejów, jakie przysługują organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność pożytku publicznego, są zwolnienia podatkowe. Ustawodawca uznaje, że organizacje społeczne pełnią ważną funkcję w realizacji zadań państwa i samorządu dlatego wiele ich dochodów jest zwolnionych z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych (CIT), a w niektórych przypadkach również z podatkiem VAT, PCC czy podatkiem od nieruchomości.

Zrozumienie zasad zwolnień ma kluczowe znaczenie dla prawidłowego rozliczania działalności edukacyjnej, statutowej i gospodarczej.

Zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych CIT – art. 17 ust. 1 pkt 4

To najważniejsze i najczęściej stosowane zwolnienie przez fundacje, stowarzyszenia i organizacje pożytku publicznego.

Zgodnie z tym przepisem, wolne od podatku dochodowe są dochody podatników, których celem statutowym jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego - w części przeznaczanej na te cele.

Zwolnienie dotyczy **nie rodzaju przychodu, ale sposobu jego wykorzystania**.

Oznacza to, że organizacja może uzyskać dochód np. ze szkoleń, sprzedaży materiałów czy usług edukacyjnych, **jeśli przeznaczy go na realizację celów statutowych** (np. na edukację, kulturę, pomoc społeczną) – wtedy dochód ten jest zwolniony z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Warunki korzystania ze zwolnienia z CIT

Aby skorzystać ze zwolnienia z art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, muszą być spełnione łącznie następujące warunki:

	Statut zgodny z przepisami Organizacja posiada statut określający cele zgodne z wymienionymi w przepisie		Przeznaczenie i wydatkowanie dochodu Uzyskany dochód jest wydatkowany na te cele (np. edukacyjne, społeczne, kulturalne)		Brak przeznaczenia na inne cele Dochód nie został przeznaczony na inne cele
--	---	---	---	---	--

Zwolnienie z CIT

Sytuacja: Fundacja uzyskuje dochód ze sprzedaży biletów na konferencję edukacyjną i przeznacza go na zakup pomocy dydaktycznych.

Uzasadnienie: Dochód wykorzystany na cele edukacyjne.

Zwolnienie z CIT

Sytuacja: Stowarzyszenie wynajmuje salę konferencyjną komercyjnie, a środki przeznacza na własne cele edukacyjne.

Uzasadnienie: Cel wydatkowania zgodny z art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy

Zwolnienia z podatku VAT

Zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 26-29 ustawy o VAT, zwolnione z podatku VAT świetle przepisów są:

- usługi świadczone przez:
 - a) jednostki objęte systemem oświaty w zakresie kształcenia i wychowania,
 - b) uczelnie, jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk oraz instytuty badawcze, w zakresie kształcenia
- oraz dostawę towarów i świadczenie usług ściśle z tymi usługami związane;
- usługi prywatnego nauczania na poziomie przedszkolnym, podstawowym, ponadpodstawowym i wyższym, świadczone przez nauczycieli (pkt 27);
- usługi nauczania języków obcych oraz dostawę towarów i świadczenie usług ściśle z tymi usługami związane, inne niż wymienione w pkt 26, pkt 27 i pkt 29 (pkt 28);
- usługi kształcenia zawodowego lub przekwalifikowania zawodowego;

- a) prowadzone w formach i na zasadach przewidzianych w odrębnych przepisach, lub
 - b) finansowane w całości ze środków publicznych
- oraz świadczenie usług i dostawę towarów ściśle z tymi usługami związane

Przykłady zwolnionych usług:

- szkolenia finansowane z dotacji unijnych lub samorządowych,
- warsztaty prowadzone w ramach projektów społecznych,
- kursy organizowane przez fundacje edukacyjne bez marży zysku.

Przykłady usług opodatkowanych:

- komercyjne kursy dla firm,
- szkolenia realizowane na zlecenie prywatnych podmiotów z pełnym wynagrodzeniem rynkowym.

Inne zwolnienia podatkowe

Podatek od czynności cywilnoprawnych (PCC)

Na podstawie art. 8 pkt 2a ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, zwolnione z tego podatku są organizacje pożytku publicznego, jeżeli dokonają czynności cywilnoprawnych wyłącznie w związku z nieodpłatną działalnością pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Podatek od nieruchomości

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, zwolnione z podatku od nieruchomości są nieruchomości lub ich części zajęte na prowadzenie nieodpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego.

Zwolnienia dla darczyńców

Zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz art. 26 ust. 1 pkt 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, darczyńcy (osoby prawne i fizyczne) mogą odliczyć od dochodu darowizny przekazane na cele działalności pożytku publicznego: do 10% dochodu dla osób prawnych (CIT), do 6% dochodu dla osób fizycznych (PIT).

6. Finansowanie działalności edukacyjnej - dotacje, granty i darowizny

Zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz art. 26 ust. 1 pkt 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, darczyńcy – zarówno osoby prawne, jak i osoby fizyczne – mają prawo do odliczenia od dochodu darowizn przekazanych na cele działalności pożytku publicznego. Limit odliczenia wynosi odpowiednio: do 10% dochodu w przypadku podatników CIT oraz do 6% dochodu w przypadku podatników PIT. W praktyce darowizny, szczególnie od podmiotów o wysokich przychodach i stabilnej sytuacji finansowej, mogą stanowić dla organizacji non-profit istotne, a niekiedy wręcz kluczowe źródło finansowania bieżącej i statutowej działalności.

Ponadto organizacje non-profit mogą korzystać z różnorodnych źródeł finansowania, w tym:

Dotacje i granty ze środków publicznych

Dotacje i granty publiczne wymagają starannego przygotowania wniosków i oferują znaczące kwoty finansowania, ale wiążą się z rygorystycznym rozliczaniem.

Darowizny i sponsoring prywatny

Darowizny i sponsoring to pozyskiwanie środków od osób fizycznych i firm, oferujące elastyczność w wydatkowaniu, ale wymagające ciągłego angażowania się w promocję.

1,5% podatku dochodowego

Mechanizm ten umożliwia podatnikom przekazanie 1,5% swojego podatku wybranej OPP, wymagając od organizacji aktywnej kampanii informacyjnej.

Środki z działalności odpłatnej pożytku publicznego lub gospodarczej

Mechanizm ten umożliwia podatnikom przekazanie 1,5% swojego podatku wybranej OPP, wymagając od organizacji aktywnej kampanii informacyjnej.

Zbiórki publiczne i crowdfunding

Zbiórki publiczne i crowdfunding to formy pozyskiwania funduszy od szerokiej publiczności, które budują zaangażowanie społeczne, ale wymagają dużego nakładu pracy marketingowej.

Dotacje i granty ze środków publicznych

Dotacje i granty ze środków publicznych stanowią kluczowe źródło finansowania dla wielu organizacji pozarządowych, umożliwiając im realizację misji edukacyjnej i społecznej. Są to środki finansowe przekazywane przez podmioty publiczne na ściśle określone cele, zawsze w interesie publicznym.

Podstawą prawną udzielania dotacji są przepisy ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje mogą ubiegać się o nie w ramach otwartych konkursów ofert lub w trybie uproszczonym, co wymaga starannego przygotowania i znajomości procedur.

Dotacje mają charakter celowy, co oznacza, że mogą być wykorzystane wyłącznie zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie. Kluczowe wymagania to zgodność z celami statutowymi organizacji, transparentność działań oraz pełna rozliczalność wydatkowanych środków.

Rodzaje dotacji

Samorządowe

Udzielane przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa) na projekty lokalne.

Ministerialne

Pochodzące z budżetów poszczególnych ministerstw, wspierające inicjatywy zgodne z polityką resortową.

Unijne

Pochodzące ze środków Unii Europejskiej, często z funduszy strukturalnych, na szeroko zakrojone projekty.

Działalność edukacyjna organizacji non-profit to złożony obszar wymagający znajomości przepisów prawnych, zasad księgowości i umiejętności zarządzania projektami. Skuteczne działanie w tym sektorze przekłada się na realny wpływ społeczny i budowanie zaufania publicznego. Dobrze zaplanowane i właściwie realizowane inicjatywy edukacyjne pozwalają organizacjom nie tylko realizować cele statutowe, ale również zwiększać swoją rozpoznawalność i wiarygodność wśród beneficjentów oraz partnerów. Istotną rolę odgrywa tu także przejrzystość finansowa i prawidłowa dokumentacja podejmowanych działań, które służą zarówno celom kontrolnym, jak i sprawozdawczym. W dłuższej perspektywie profesjonalne podejście do działalności edukacyjnej sprzyja stabilności organizacji i ułatwia pozyskiwanie nowych środków na dalszy rozwój projektów.

Klucz do sukcesu:

Jasne określenie celów statutowych

Zbiórki publiczne i crowdfunding to formy pozyskiwania funduszy od szerokiej publiczności, które budują zaangażowanie społeczne, ale wymagają dużego nakładu pracy marketingowej.

Prawidłowa kwalifikacja rodzaju działalności

Rozróżnienie działalności statutowej nieodpłatnej, odpłatnej i gospodarczej jest kluczowe dla prawidłowego rozliczenia podatkowego i uniknięcia nieprawidłowości.

Transparentność finansowa

Jawność i rzetelność w zarządzaniu finansami buduje wiarygodność organizacji w oczach darczyńców, partnerów i społeczeństwa. Regularne publikowanie sprawozdań finansowych i merytorycznych jest obowiązkiem i atutem.

Profesjonalna dokumentacja

Prowadzenie dokładnej dokumentacji projektowej, finansowej i księgowej jest niezbędne do sprawozdawczości, rozliczeń dotacji oraz do budowania know-how organizacji. Ułatwia to także procesy audytowe i kontrolne.

Świadomość odpowiedzialności zarządu

Członkowie zarządu ponoszą osobistą odpowiedzialność za działania i finanse organizacji. Znajomość przepisów prawnych, finansowych i etycznych jest tutaj absolutnie kluczowa.

7. Przykłady dobrych praktyk i błędów w działalności edukacyjnej NGO

Działalność edukacyjna organizacji pozarządowych jest ważna dla rozwoju społeczeństwa, jednak jej skuteczność i legalność zależą od przestrzegania określonych zasad. Analiza zarówno dobrych praktyk, jak i często popełnianych błędów, pozwala na budowanie stabilnych i efektywnych inicjatyw. Równie ważne jest regularne aktualizowanie procedur wewnętrznych oraz dostosowywanie działań do zmieniających się przepisów i potrzeb odbiorców. W praktyce oznacza to konieczność stałego monitorowania ryzyk prawnych i organizacyjnych. Świadome zarządzanie projektem edukacyjnym minimalizuje ryzyko nieprawidłowości i zwiększa jego trwałość w dłuższej perspektywie.

Dobre praktyki w zarządzaniu projektami edukacyjnymi

Efektywne zarządzanie projektem edukacyjnym w NGO wymaga starannego planowania, transparentności i elastyczności:

- **Jasne cele i wskaźniki:** przed rozpoczęciem projektu należy precyzyjnie określić cele edukacyjne, grupę docelową oraz mierzalne wskaźniki sukcesu. Pozwala to na bieżące monitorowanie postępów i ocenę efektywności.
- **Profesjonalna kadra:** zapewnienie wykwalifikowanych edukatorów i osób odpowiedzialnych za koordynację projektu jest fundamentem. Warto inwestować w szkolenia i rozwój kompetencji zespołu.
- **Zaangażowanie społeczności:** aktywne włączanie beneficjentów i lokalnej społeczności w proces tworzenia i realizacji programów edukacyjnych zwiększa ich trafność i trwałość.
- **Transparentność finansowa i merytoryczna:** regularne raportowanie wydatków i osiągnięć projektu (zarówno wewnętrznie, jak i zewnętrznie do darczyńców czy beneficjentów) buduje zaufanie i wiarygodność.
- **Prawidłowa dokumentacja:** prowadzenie kompletnej dokumentacji merytorycznej i finansowej, w tym umów z edukatorami, list obecności, protokołów z zajęć, sprawozdań z realizacji projektu, jest niezbędne

Najczęstsze błędy i ich konsekwencje

Nawet najlepiej intencjonowane działania mogą napotkać problemy, jeśli nie zostaną prawidłowo zarządzane.

- **Błędy w kwalifikacji działalności:** nieprawidłowe zaklasyfikowanie działalności edukacyjnej jako statutowej nieodpłatnej, gdy w rzeczywistości ma ona znamiona działalności gospodarczej (np. czerpanie zysku, konkurencyjność wobec podmiotów komercyjnych), może prowadzić do utraty zwolnień podatkowych i konieczności uregulowania zaległych zobowiązań wraz z odsetkami.
- **Brak lub wadliwa dokumentacja:** niedbałe prowadzenie dokumentacji (np. brak umów, rachunków, list obecności) uniemożliwia rzetelne rozliczenie projektu i może skutkować zakwestionowaniem celowości wydatków przez organy kontrolne.
- **Niespójność z celami statutowymi:** realizacja projektów, które nie są bezpośrednio związane z misją i celami statutowymi organizacji, osłabia jej tożsamość i może być podstawą do zakwestionowania statusu non-profit.
- **Brak transparentności finansowej:** niejasne przepływy finansowe, brak regularnych audytów czy niewystarczające raportowanie stanowią poważne zagrożenie dla wiarygodności organizacji.

Rekomendacje dla organizacji

- **Regularne audyty wewnętrzne i zewnętrzne:** pomagają zidentyfikować potencjalne ryzyka i uchybienia na wczesnym etapie.
- **Szkolenia dla zarządu i pracowników:** edukacja z zakresu prawa, księgowości i zarządzania projektami jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania NGO.
- **Ustandaryzowanie procedur:** opracowanie i wdrożenie jasnych procedur dotyczących kwalifikacji działalności, dokumentacji i sprawozdawczości.
- **Budowanie zespołu:** inwestowanie w rozwój kompetencji i motywację zespołu, aby zapewnić wysoką jakość realizowanych działań.

8. Odpowiedzialność zarządu i nadzór w działalności edukacyjnej NGO

W organizacjach pozarządowych prowadzących działalność edukacyjną, odpowiedzialność zarządu wykracza poza codzienne zarządzanie i obejmuje strategiczny nadzór nad misją, finansami oraz zgodnością z przepisami prawa. Skuteczny nadzór i świadome zarządzanie ryzykiem są kluczowe dla zapewnienia wiarygodności i długoterminowego sukcesu. Wymaga to nie tylko znajomości regulacji prawnych, ale również regularnej kontroli wewnętrznej i podejmowania decyzji w oparciu o rzetelne dane finansowe i merytoryczne. Transparentne działania zarządu wzmacniają zaufanie darczyńców, beneficjentów oraz instytucji kontrolnych

Obowiązki członków zarządu

Członkowie zarządu NGO pełnią funkcje powiernicze, co wiąże się z szeregiem kluczowych obowiązków:

- **Obowiązek staranności:** działanie z należytą starannością, co oznacza podejmowanie decyzji w oparciu o rzetelne informacje i w najlepszym interesie organizacji. Obejmuje to aktywne uczestnictwo w posiedzeniach, analizowanie sprawozdań i zadawanie pytań.
- **Obowiązek lojalności:** działanie wyłącznie w interesie organizacji, unikanie konfliktów interesów oraz dbanie o jej reputację i cele statutowe.
- **Nadzór strategiczny:** wyznaczanie kierunków rozwoju, zatwierdzanie planów działania i monitorowanie postępów w realizacji misji edukacyjnej. Zarząd odpowiada za to, aby działalność edukacyjna była spójna z celami statutowymi NGO.
- **Zarządzanie finansami:** nadzór nad budżetem, procesami finansowymi i zapewnienie transparentności w wydatkowaniu środków, szczególnie pochodzących z darowizn, dotacji czy składek.
- **Zgodność z prawem:** upewnienie się, że wszystkie działania organizacji, w tym programy edukacyjne, są zgodne z obowiązującymi przepisami prawnymi i regulacjami sektora non-profit.

Odpowiedzialność prawna i finansowa

Zarząd NGO ponosi zarówno odpowiedzialność prawną, jak i finansową. W zależności od formy prawnej organizacji (np. stowarzyszenie, fundacja), odpowiedzialność ta może być różna, a w niektórych przypadkach może dotyczyć majątku osobistego członków zarządu.

- **Odpowiedzialność cywilna:** za szkody wyrządzone organizacji lub osobom trzecim w wyniku nienależytego wykonywania obowiązków.
- **Odpowiedzialność karna:** w przypadku naruszenia przepisów prawa karnego (np. oszustwo, defraudacja, niegospodarność).
- **Odpowiedzialność podatkowa:** zarząd może odpowiadać za zaległości podatkowe organizacji, zwłaszcza w przypadku braku terminowego rozliczenia.
- **Odpowiedzialność za zobowiązania:** w niektórych przypadkach członkowie zarządu mogą odpowiadać za zobowiązania organizacji swoim majątkiem osobistym.

Kontrole organów państwowych i odpowiedzialność za nieprawidłowości

Organy państwowe, takie jak urzędy skarbowe, ZUS, czy instytucje nadzorujące, mają prawo kontrolować NGO. Odpowiedzialność zarządu za ewentualne nieprawidłowości może obejmować:

- **Utratę zwolnień podatkowych:** jeśli działalność edukacyjna zostanie uznana za gospodarczą, a nie statutową, organizacja może stracić status non-profit w zakresie zwolnień podatkowych i być zmuszona do zapłaty zaległych podatków z odsetkami.
- **Kary finansowe:** za naruszenia przepisów prawa, np. RODO, prawa pracy, ustawy o rachunkowości.
- **Kary administracyjne i cofnięcie koncesji:** w przypadku naruszeń w obszarze działalności edukacyjnej podlegającej koncesjonowaniu lub akredytacji.

9. Ewidencja przychodów i kosztów w działalności edukacyjnej NGO

Prawidłowa ewidencja księgowa przychodów i kosztów prowadzona zgodnie z wymogami wynikającymi z **ustawy o rachunkowości** stanowi fundament transparentności, wiarygodności oraz zgodności z przepisami prawa w organizacjach pozarządowych prowadzących działalność edukacyjną. Jest ona kluczowa nie tylko z punktu widzenia zarządu i darczyńców, ale również organów kontrolnych oraz beneficjentów działań. Rzetelne prowadzenie ksiąg rachunkowych umożliwia bieżące monitorowanie kondycji finansowej organizacji, a także prawidłowe i terminowe rozliczanie dotacji, grantów oraz innych form finansowania. Ułatwia również sporządzanie sprawozdań finansowych i merytorycznych, które stanowią podstawę oceny skuteczności i efektywności realizowanych projektów.

Zasady księgowości w organizacjach non-profit

Organizacje pozarządowe w Polsce podlegają takim samym zasadom księgowości jak inne podmioty, z pewnymi specyficznymi uwzględnieniami ich charakteru non-profit:

- **Zasada memoriału:** przychody i koszty są ujmowane w momencie ich powstania, niezależnie od terminu zapłaty.
- **Zasada ostrożności:** wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego powinny być dokonywane w taki sposób, aby nie zawyżać przychodów i nie zaniżać kosztów.
- **Ciągłość działania:** przyjmuje się, że organizacja będzie kontynuowała działalność w dającej się przewidzieć przyszłości.
- **Indywidualna wycena:** poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się oddzielnie.
- **Istotność:** informacje finansowe powinny być kompletne, ale także skoncentrowane na danych istotnych dla odbiorców.

Dodatkowo, dla NGO istotne jest odzwierciedlenie w księgach specyfiki finansowania – często opartego na dotacjach celowych i darowiznach.

Rozróżnienie działalności statutowej a gospodarczej

Kluczowym elementem prawidłowej ewidencji jest ściśle rozróżnienie między działalnością statutową (nieodpłatną i odpłatną) a działalnością gospodarczą. Wiele NGO, zwłaszcza prowadzących szkolenia, prowadzi obie formy działalności. Konieczne są:

- **Oddzielna ewidencja księgowa:** przychody i koszty obu rodzajów działalności muszą być księgowane na osobnych kontach analitycznych.
- **Podział kosztów:** koszty wspólne (np. wynajem biura, media) należy proporcjonalnie rozdzielać między działalność statutową a gospodarczą, zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości.
- **Konsekwencje:** niewłaściwe rozróżnienie może prowadzić do utraty zwolnień podatkowych (np. CIT) dla działalności statutowej, co wiąże się z koniecznością opłacenia zaległych podatków i odsetek.

Ewidencja przychodów z różnych źródeł

Przychody w działalności edukacyjnej NGO mogą pochodzić z wielu źródeł, a ich prawidłowe zaksięgowanie jest niezbędne w przypadku:

1) Dotacji

- Ujmowane zazwyczaj jako „rozliczenia międzyokresowe przychodów” i stopniowo przenoszone do przychodów w miarę ponoszenia kosztów kwalifikowanych lub realizacji celów projektu.
- Wymagają szczegółowej ewidencji na odrębnych kontach analitycznych dla każdego projektu.

2) Darowizny

- **Pieniężne:** Zapisywane jako przychody statutowe (np. darowizny ogólne) lub rozliczenia międzyokresowe (darowizny celowe) jeśli ich wydatkowanie ma nastąpić w przyszłości lub są związane z konkretnym projektem.
- **Rzeczowe:** Wyceniane i ujmowane jako przychody w wartości rynkowej, często z jednoczesnym ujęciem jako koszty (np. materiały biurowe otrzymane w darowiźnie).

3) Opłaty za szkolenia/warsztaty:

- Księgowane jako przychody ze sprzedaży usług (jeśli to działalność gospodarcza) lub przychody z odpłatnej działalności statutowej.
- Wymagają dokumentacji w postaci faktur, paragonów lub innych dowodów sprzedaży.

4) Składki członkowskie: Ujmowane jako przychody statutowe organizacji.

Klasyfikacja kosztów działalności edukacyjnej

Koszty w NGO również wymagają szczegółowej klasyfikacji, aby możliwe było ich prawidłowe rozliczenie i sprawozdawczość należy rozróżnić:

- **Koszty bezpośrednie:** Bezpośrednio związane z konkretnym programem edukacyjnym (np. wynagrodzenia trenerów, materiały dydaktyczne, wynajem sali na szkolenie, podróże uczestników).
- **Koszty pośrednie/administracyjne:** Wspierające całość działalności organizacji (np. czynsz za biuro, media, usługi księgowe, marketing, amortyzacja sprzętu). Ich alokacja na konkretne projekty jest kluczowa przy rozliczaniu dotacji.
- **Koszty kwalifikowalne:** W kontekście projektów finansowanych z dotacji, koszty muszą być zgodne z wytycznymi grantodawcy.

Prawidłowo prowadzona ewidencja jest podstawą do sporządzenia wymaganych sprawozdań:

- **Sprawozdanie finansowe:** Roczny bilans, rachunek zysków i strat (lub rachunek wyników), informacja dodatkowa.
- **Sprawozdanie merytoryczne:** Opis działań statutowych, zrealizowanych projektów, osiągniętych celów.
- **Sprawozdawczość dla darczyńców/grantodawców:** Szczegółowe raporty finansowe i merytoryczne z wykorzystania dotacji, często z własnym formatem i harmonogramem.
- **Sprawozdawczość podatkowa:** Deklaracje CIT-8, rozliczenia VAT (jeśli dotyczy).

Dokumentacja księgowa

Każda operacja gospodarcza musi być udokumentowana. Do najważniejszych dokumentów należą:

- Faktury VAT (zakupu, sprzedaży),
- Rachunki,
- Umowy darowizny,
- Decyzje o przyznaniu dotacji i umowy dotacji,
- Protokoły odbioru prac/usług, listy płac,
- Umowy o dzieło/zlecenie,
- Wyciągi bankowe,
- Dowody wewnętrzne (np. rozliczenia podróży służbowych),
- Raporty kasowe,
- Dokumenty wewnętrzne.

Wszystkie dokumenty muszą być przechowywane zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości.

Błędy w ewidencji i ich konsekwencje

Błędy w prowadzeniu ksiąg mogą mieć poważne konsekwencje dla NGO:

Utrata wiarygodności

Błędne lub niekompletne sprawozdania finansowe podważają zaufanie darczyńców, partnerów i beneficjentów.

Przykład: niejasne sprawozdania mogą zniechęcić dużego grantodawcę, prowadząc do utraty finansowania i wolontariuszy.

Kary finansowe

Za naruszenia przepisów ustawy o Rachunkowości, Ordynacji Podatkowej, Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, Ustawy o podatku od towarów i usług.

Przykład: opóźnienie w złożeniu deklaracji podatkowej może skutkować grzywną od kilkuset do kilku tysięcy złotych.

Odrzucenie rozliczenia dotacji

Nieuzasadniona kwalifikacja kosztów (np. wydatki poza katalogiem, wydatki po terminie) mogą skutkować koniecznością zwrotu środków wraz z odsetkami.

Przykład: dotacja na projekt edukacyjny, gdzie część kosztów administracyjnych została zakwalifikowana jako bezpośrednie koszty projektu, co narusza zasady umowy grantowej.

Odpowiedzialność osobista zarządu

W niektórych przypadkach (np. celowe fałszowanie dokumentów) członkowie zarządu mogą ponosić odpowiedzialność karną (np. przestępstwa skarbowe) lub cywilną (np. za długi).

Przykład: brak złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie, co może skutkować odpowiedzialnością za zobowiązania podmiotu.

Utrata statusu pożytku publicznego

Poważne nieprawidłowości finansowe, brak transparentności lub wykorzystywanie środków niezgodnie z celami statutowymi mogą skutkować odebraniem statusu OPP.

Najczęstsze błędy księgowe w NGO

- **Błędna kwalifikacja przychodów i kosztów:** niewłaściwe rozróżnianie przychodów z dotacji, darowizn czy działalności gospodarczej.

Przykład: zaliczenie darowizny przeznaczonej na konkretny cel (darowizna celowa) jako ogólnej darowizny na działalność statutową. Podobnie, niewłaściwe przypisywanie kosztów do projektów (np. koszty administracyjne do kosztów bezpośrednich).

- **Nieprawidłowe rozliczenia międzyokresowe:** dotyczy szczególnie dotacji i darowizn otrzymanych w jednym okresie rozliczeniowym, ale przeznaczonych na wydatki w innym.

Przykład: otrzymanie dotacji na projekt, który rozpocznie się w kolejnym roku obrotowym, a zaksięgowanie jej jako przychodu bieżącego roku zamiast rozliczenia międzyokresowego przychodów.

- **Błędy w dokumentacji dotacji:** brak kompletnej dokumentacji (faktur, umów, protokołów odbioru, list uczestników), niewłaściwe opisywanie dokumentów (brak opisu zgodnego z umową dotacji, błędna dekretnacja), przechowywanie dokumentów poza ustalonymi standardami.
- **Nieprawidłowe księgowanie darowizn:** niewłaściwe rozróżnianie darowizn pieniężnych od darowizn w naturze, brak ujawnienia darowizn celowych w odpowiednich kontach, brak dokumentacji potwierdzającej wartość darowizn rzeczowych.
- **Błędy w ewidencji działalności gospodarczej vs statutowej:** nieprawidłowe rozdzielenie kosztów i przychodów związanych z działalnością gospodarczą od tych związanych z działalnością statutową (nieodpłatną i odpłatną). To kluczowe dla prawidłowego rozliczenia podatkowego i uniknięcia zarzutu prowadzenia niezarejestrowanej działalności gospodarczej.

Jak unikać błędów - praktyczne wskazówki

Systemy kontroli wewnętrznej

Wprowadzenie procedur podwójnej kontroli (np. akceptacja faktur przez dwie osoby, regularne uzgadnianie sald bankowych z księgowością), podział obowiązków.

Regularne audyty

Przeprowadzanie wewnętrznych przeglądów ksiąg oraz zlecanie cyklicznych audytów zewnętrznych.

Szkolenia personelu

Zapewnienie regularnych szkoleń z zakresu rachunkowości i prawa podatkowego dla osób odpowiedzialnych za finanse w NGO, a także dla członków zarządu i koordynatorów projektów.

Procedury weryfikacji

Opracowanie i przestrzeganie szczegółowych procedur weryfikacji dokumentów finansowych, w tym *checklist* dla rozliczania dotacji, sprawdzania poprawności faktur i umów.

Narzędzia księgowe

Korzystanie z profesjonalnego oprogramowania księgowego, które wspomaga prawidłową ewidencję, generowanie raportów i śledzenie budżetów projektowych.

Rozdział III: Działalność edukacyjna poprzez promocję produktów rolnych z gospodarstwa

Prowadzenie **działalności edukacyjnej** przez rolników wiąże się zarówno z aspektami prawnymi, jak i praktycznymi. Istotne znaczenie mają w szczególności zagadnienia związane z promocją **lokalnych produktów rolnych**, tradycji i dziedzictwa obszarów wiejskich, a także z organizacją zajęć, warsztatów i pokazów skierowanych do różnych grup odbiorców. Takie działania mogą stanowić ważne **uzupełnienie** podstawowej **działalności rolniczej** oraz źródło dodatkowych dochodów dla gospodarstwa. Wymagają jednak odpowiedniego przygotowania organizacyjnego, zapewnienia bezpieczeństwa uczestników oraz dostosowania infrastruktury gospodarstwa do potrzeb edukacyjnych. Niejednokrotnie wiąże się to również z koniecznością współpracy z placówkami oświatowymi, instytucjami kultury czy organizacjami pozarządowymi.

Równie ważne są kwestie podatkowe oraz ewidencyjne, które należy uwzględnić przy planowaniu i prowadzeniu tego rodzaju inicjatyw, w tym właściwe rozliczenie przychodów, określenie formy opodatkowania oraz obowiązków dokumentacyjnych wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

1. Działalność edukacyjna w kontekście działalności rolniczej

Zasadniczym punktem odniesienia są przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, która w art. 3 definiuje działalność gospodarczą jako zorganizowaną działalność zarobkową wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły. To kluczowa definicja, która pozwala na rozgraniczenie typowej działalności rolniczej od działań wymagających rejestracji jako przedsiębiorca.

Z kolei przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych przewidują szczególne zasady dla rolników prowadzących tzw. działalność rolniczą, działy specjalne produkcji rolnej lub działalność pozarolniczą. Te specyficzne regulacje mają na celu wspieranie rolnictwa, ale jednocześnie wprowadzają złożoność w przypadku podejmowania dodatkowych aktywności.

W kontekście działalności edukacyjnej, kluczowe jest ustalenie, **czy dane działania stanowią część działalności rolniczej, czy pozarolniczą działalność gospodarczą.**

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, działalność rolnicza jest działalnością polegającą na wytwarzaniu produktów roślinnych lub zwierzęcych w stanie nieprzetworzonym (naturalnym) z własnych upraw albo hodowli lub chowu, w tym również produkcja materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza gruntowa, szklarniowa i pod folią, produkcja roślin ozdobnych, grzybów uprawnych i sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcja zwierzęca typu przemysłowo-fermowego oraz hodowla ryb, a także działalność, w której minimalne okresy przetrzymywania zakupionych zwierząt i roślin, w trakcie których następuje ich biologiczny wzrost, wynoszą co najmniej:

- 1) 1 miesiąc - w przypadku roślin,
 - 2) 16 dni - w przypadku wysokointensywnego tuczu specjalizowanego gęsi lub kaczek,
 - 3) 6 tygodni - w przypadku pozostałego drobiu rzeźnego,
 - 4) 2 miesiące - w przypadku pozostałych zwierząt,
- licząc od dnia nabycia.

Zatem sama **działalność edukacyjna** – np. **prowadzenie warsztatów edukacyjnych**, pokazy tradycyjnych metod upraw, szkolenia z zakresu agroturystyki, edukacji ekologicznej, czy oprowadzania po gospodarstwie – nie jest działalnością rolniczą w sensie podatkowym. Co więcej, wykorzystywanie produktów z gospodarstwa, jeśli ich przetwarzanie lub forma świadczenia usługi wykracza poza ramy typowej działalności rolniczej, może wiązać się z daleko idącymi konsekwencjami, zwłaszcza w świetle przepisów podatkowych.

Działalność edukacyjna może być uznana za:

- pozarolniczą działalność gospodarczą (jeśli ma charakter zorganizowany, zarobkowy i ciągły, tj. spełnia kryteria z ustawy Prawo przedsiębiorców). Wymaga to rejestracji w CEIDG lub KRS, prowadzenia ewidencji podatkowej, na potrzeby rozliczeń podatkowych, właściwej dla danej formy prawnej. Przekroczenie określonych progów przychodów z takiej działalności może skutkować utratą prawa do ubezpieczenia w KRUS.
- działalność dodatkową w gospodarstwie - działalność edukacyjna prowadzona przez rolnika może w określonych przypadkach zostać zakwalifikowana jako działalność nierejestrowana, o ile ma niewielki, pomocniczy charakter wobec podstawowej działalności rolniczej. W takiej sytuacji rolnik nie ma obowiązku rejestrowania działalności w CEIDG, jednak jest zobowiązany do prowadzenia uproszczonej ewidencji sprzedaży.

Kryteria rozróżnienia i praktyczne aspekty

O kwalifikacji działalności edukacyjnej jako działalności gospodarczej decyduje kilka **czynników**. Oprócz wspomnianych "zorganizowania, zarobkowości i ciągłości", należy wziąć pod uwagę również:

- **Formę prawną i zakres odpowiedzialności:** działalność rolnicza zazwyczaj nie wymaga formalnej rejestracji, podczas gdy działalność gospodarcza wymaga zgłoszenia do odpowiedniego rejestru.
- **Źródło przychodu i jego charakter:** przychody z działalności rolniczej są co do zasady zwolnione z podatku dochodowego od osób fizycznych, na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychody z działalności gospodarczej podlegają opodatkowaniu według kryteriów właściwych dla prowadzenia działalności gospodarczej.

- **Ubezpieczenie społeczne:** Utrzymanie statusu rolnika w KRUS jest bardzo korzystne, ale wymaga, aby pozarolnicza działalność gospodarcza nie była dominująca i nie przekraczała rocznych progów podatkowych.
- **Potrzeba uzyskania zezwoleń/koncesji:** w zależności od charakteru działalności edukacyjnej (np. warsztaty z udziałem zwierząt, produkcja żywności do degustacji, zajęcia z dziećmi), mogą być wymagane dodatkowe zezwolenia sanitarno-epidemiologiczne, weterynaryjne, czy zgody na prowadzenie zajęć z małoletnimi.

Wycieczki po gospodarstwie z degustacją własnych produktów:

Jeśli głównym celem jest prezentacja gospodarstwa i sprzedaż produktów, a edukacja stanowi tło, może to być uznane za integralną część działalności rolniczej. Jeśli jednak rolnik zaczyna pobierać opłaty za same prelekcje, warsztaty i program edukacyjny staje się dominujący, wówczas istnieje ryzyko zakwalifikowania tego jako działalności gospodarczej.

Warsztaty z wypieku chleba z własnej mąki:

Sam proces przetwórstwa (wypiek chleba) może wykraczać poza definicję "wytwarzania w stanie nieprzetworzonym". Jeśli dodatkowo za sam warsztat pobierana jest opłata, a nie za gotowy produkt, jest to niemal pewna kwalifikacja jako działalność gospodarcza.

Warto również zaznaczyć, że rozwój edukacji rolniczej jest wspierany przez różne programy unijne i krajowe, co może stanowić dodatkową motywację dla rolników. Jednakże, każdorazowo należy dokładnie przeanalizować ramy prawne i podatkowe, aby uniknąć konsekwencji prawno - podatkowych.

Aspekty podatkowe i ubezpieczeniowe

Rozwijając działalność edukacyjną w gospodarstwie, należy zwrócić uwagę na kluczowe kwestie podatkowe i ubezpieczeniowe.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

Przychody z działalności edukacyjnej mogą być kwalifikowane jako przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 14 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych).

Rolnik ma możliwość wyboru formy opodatkowania:

- Zasady ogólne (skala 12% i 32%),
- Podatek liniowy (19%),
- Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych (np. 8,5% dla usług edukacyjnych).

Podatek VAT

Usługi edukacyjne mogą być zwolnione z podatku VAT na podstawie art. 113 ustawy o VAT (obecnie limit przychodu uprawniający do zwolnienia wynosi 200 tys. zł, ale od 1 stycznia 2026 r. będzie podniesiony do kwoty 240 tys. zł.).

Istnieje również możliwość skorzystania ze zwolnienia na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 26–29 ustawy o VAT przez ściśle wskazane podmioty.

Ubezpieczenie społeczne (KRUS / ZUS)

Rolnik prowadzący dodatkową działalność edukacyjną może pozostać w KRUS, o ile jest ona **uzupełniająca** wobec działalności rolniczej i nie przekracza określonych limitów przychodów.

Przykłady praktyczne działalności edukacyjnej

Zrozumienie, kiedy działalność edukacyjna w gospodarstwie staje się **działalnością gospodarczą**, jest kluczowe, ponieważ przesądza to o sposobie jej opodatkowania, rozliczania ZUS i stosowania innych regulacji prawnych.

Przykład: Rolnik ogłasza ofertę warsztatową w internecie, prowadzi stałą stronę internetową i przyjmuje zgłoszenia na cykliczne, płatne warsztaty serowarskie, dostępne dla każdego chętnego w ustalonej cenie. Zajęcia odbywają się dwa razy w tygodniu, a rolnik posiada cennik i regularny system rezerwacji.

Działalność ta spełnia wszystkie kluczowe kryteria: zarobkowość, zorganizowanie i ciągłość. Świadczenie usług odbywa się w celach zarobkowych, w sposób powtarzalny i zaplanowany. Taka działalność wymaga rejestracji w CEIDG, a rolnik traci status ubezpieczenia w KRUS (lub musi opłacać podwójne składki, jeśli przekroczy limit podatku z DG).

Przykład: Gospodarstwo organizuje jednorazowo "Dzień Otwarty" dla lokalnej społeczności. Rolnik bezpłatnie oprowadza gości, opowiada o hodowli kur i uprawie zbóż.

Działalność edukacja ma charakter incydentalny i jest elementem promocji. Brak jest kryterium ciągłości i zarobkowości.

Wnioski dotyczące prowadzenia działalności edukacyjnej

Działalność edukacyjna w gospodarstwie rolnym stanowi cenne narzędzie promocji i rozwoju obszarów wiejskich, ale wymaga **prawidłowego uregulowania prawno-podatkowego**.

1 Ustalenie charakteru działalności Należy dokładnie określić, czy działalność ma charakter niezarobkowy czy gospodarczy, aby zapewnić zgodność z przepisami.	2 Wybór formy opodatkowania Należy starannie dobierać właściwą formę opodatkowania oraz metodę rozliczeń, uwzględniając specyfikę usług edukacyjnych.
3 Pozyskanie wsparcia Należy przeanalizować dostępne możliwości finansowania i wsparcia, takie jak programy LGD, czy dotacje.	4 Zapewnienie bezpieczeństwa Należy zadbać o bezpieczeństwo wszystkich uczestników zajęć oraz o pełną zgodność z obowiązującymi przepisami.

2. Promocja produktów lokalnych i regionalnych poprzez edukację

Jedną z form prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwie rolnym może być wykorzystanie zagrody edukacyjnej jako narzędzia promocji produktów lokalnych oraz budowania świadomości konsumentów w zakresie jakości żywności, tradycji kulinarnych i znaczenia rolnictwa. Tego rodzaju aktywność wpisuje się w szerszą kategorię **działalności promocyjnej producentów żywności**, która może być prowadzona przez rolników nie tylko w celach edukacyjnych, lecz także marketingowych. Utrzymywanie gospodarstwa edukacyjnego może w takim przypadku stanowić element strategii sprzedażowej i budować przewagę konkurencyjną poprzez bezpośredni kontakt konsumentów z procesem produkcji rolnej.

Pozwala to producentom rolnym prezentować zarówno produkty nieprzetworzone, jak i przetworzone, a także kreować pozytywny wizerunek gospodarstwa, poprzez zwiększanie rozpoznawalności marki oraz wspieranie sprzedaży bezpośredniej.

Z ekonomicznego punktu widzenia koszty ponoszone na utrzymanie działalności edukacyjno-promocyjnej mogą stanowić koszty pośrednie uzyskiwania przychodów z produkcji rolnej, o ile działalność ta pozostaje w związku przyczynowo-skutkowym z osiąganymi przychodami, co wynika z art. 15 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz art. 22 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Na podstawie wyżej wskazanych przepisów, należy wskazać, iż kosztami uzyskania przychodów są wydatki poniesione w celu osiągnięcia przychodów albo zachowania bądź zabezpieczenia ich źródła.

Jednocześnie należy pamiętać, że zarówno ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych (art. 16 ust. 1 pkt 28), jak i ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 23 ust. 1 pkt 23) wprowadzają wyłączenie z kosztów podatkowych, tzw. wydatków przeznaczonych na *reprezentację*, w szczególności na zakup żywności, usług gastronomicznych czy napojów, w tym alkoholowych. Oznacza to, że choć gospodarstwo edukacyjne może pełnić ważną funkcję promocyjną, to nie wszystkie poniesione wydatki będą mogły zostać zaliczone do kosztów uzyskania przychodów na gruncie przepisów w zakresie podatków dochodowych.

Warto również podkreślić, że produkcja rolna co do zasady podlega odrębnemu opodatkowaniu podatkiem rolnym, a nie podatkiem dochodowym. W praktyce oznacza to, że koszty działań promocyjnych nie mają wpływu na wysokość podatku, gdyż podatek rolny ma charakter zryczałtowany, albowiem podstawą opodatkowania podatkiem rolnym dla gruntów gospodarstw rolnych jest liczba hektarów przeliczeniowych ustalana na podstawie powierzchni, rodzajów i klas użytków rolnych wynikających z ewidencji gruntów i budynków oraz zaliczenia do okręgu podatkowego.

Nie zmienia to jednak faktu, że rolnicy mogą i często powinni prowadzić działalność promocyjną w takim zakresie, w jakim uznają za potrzebny. Jedną z najbardziej efektywnych form promocji jest właśnie prowadzenie gospodarstwa edukacyjnego, które pozwala konsumentom poznać proces produkcji żywności, a jednocześnie wzmacnia wizerunek lokalnych produktów oraz buduje zaufanie do producenta. W rezultacie działalność edukacyjna pełniąca funkcję promocyjną staje się ważnym elementem nowoczesnego gospodarstwa rolnego. Łączy edukację, marketing oraz budowanie wartości dodanej, wspierając zarówno sprzedaż produktów lokalnych, jak i rozwój gospodarstwa jako miejsca aktywności społecznej i kulturowej.

3. Ewidencja przychodów i kosztów

Prowadzenie działalności edukacyjnej oraz promocyjnej w gospodarstwie rolnym, **szczególnie w formie zagrody edukacyjnej**, wymaga **właściwego ewidencjonowania** zarówno uzyskiwanych przychodów, jak i ponoszonych kosztów. **Właściwa** dokumentacja stanowi nie tylko element prawidłowego zarządzania, lecz także **kluczowy dowód** na związek ponoszonych wydatków z prowadzoną działalnością promocyjną i edukacyjną. Ma to **szczególne** znaczenie wtedy, gdy rolnik prowadzi dodatkową działalność gospodarczą lub gdy **część** kosztów ma być klasyfikowana jako koszty pośrednie uzyskiwania przychodów.

W ramach funkcjonowania zagrody edukacyjnej w gospodarstwie rolnym można wyróżnić następujące źródła przychodów:

I. Przychody z produkcji rolnej

Produkcja rolna co do zasady jest wyłączona z opodatkowania podatkiem dochodowym, i podlega podatkowi rolnemu. Przychody z typowej działalności rolniczej (obejmującej uprawę, hodowlę oraz produkcję roślinną i zwierzęcą) **nie wymagają prowadzenia ewidencji dla celów rozliczenia podatku dochodowego**. Wymagają jednak prowadzenia innej dokumentacji i ewidencji na potrzeby zarządzania gospodarstwem oraz w celu pozyskiwania dopłat.

II. Przychody ze sprzedaży produktów lokalnych

Jeżeli rolnik prowadzi sprzedaż przetworzonych produktów rolnych (np. sery, przetwory, pieczywo, miody pitne, syropy), wówczas przychody te podlegają ewidencji w ramach m. in. jednej z poniższych form:

- **Rolniczy Handel Detaliczny (RHD)**: wymaga prowadzenia uproszczonej ewidencji sprzedaży,
- **Działalność Gospodarcza**: wymaga prowadzenia pełnej ewidencji podatkowej (Książka Przychodów i Rozchodów albo Księgi Rachunkowe),
- **Działy Specjalne Produkcji Rolnej (DSPR)**: wymaga prowadzenia ewidencji przewidzianej odrębnymi przepisami.

III. Przychody z działalności edukacyjnej i promocyjnej

Wynagrodzenie za zajęcia, warsztaty, wizyty studyjne, bilety wstępu czy inne formy aktywności stanowią **przychód podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym**, w zależności od źródła klasyfikacji przychodów (pozarolnicza działalność gospodarcza lub działalność nierejestrowana).

Ewidencja przychodów – co powinna obejmować?

W prowadzeniu działalności edukacyjnej i promocyjnej w gospodarstwie rolnym kluczową rolę odgrywa **transparentna ewidencja** zarówno przychodów, jak i kosztów. Umożliwia ona **prawidłowe rozliczanie** poszczególnych działań, wykazanie ich związku z prowadzoną działalnością oraz uporządkowanie wydatków związanych z funkcjonowaniem zagrody edukacyjnej.

W ramach działalności edukacyjno-promocyjnej rejestruje się przede wszystkim:

- Przychody z **warsztatów, zajęć i wizyt edukacyjnych**.
- Przychody ze **sprzedaży produktów** oferowanych podczas zajęć (np. zestawy prezentowe, płatne degustacje).
- Wpływy z **usług dodatkowych** (zwiedzanie gospodarstwa, pakiety edukacyjne).
- **Przychody mieszane** – np. zajęcia połączone z prezentacją i degustacją produktów lokalnych.

Dla celów dowodowych warto prowadzić **prostą tabelę pomocniczą** zawierającą: datę wydarzenia, rodzaj zajęć, liczbę uczestników, wysokość pobranej opłaty oraz informację, czy wydarzenie miało charakter promocyjny. Taka ewidencja pozwala lepiej **przyporządkować koszty** do konkretnych aktywności i pokazuje **realny zakres** działań edukacyjnych.

Ewidencja kosztów – jakie wydatki można ująć?

Działalność edukacyjno-promocyjna generuje szeroki katalog kosztów, które można podzielić na kilka grup:

I. Koszty organizacji zajęć

- wynagrodzenia osób prowadzących lub wspierających zajęcia,

- zakup materiałów dydaktycznych, rekwizytów i narzędzi,
- wyposażenie i adaptacja pomieszczeń na potrzeby warsztatów.

II. Koszty promocji produktów lokalnych

- materiały promocyjne (ulotki, etykiety, roll-upy),
- koszty marketingu, strony internetowej, działań informacyjnych,
- elementy ekspozycji (tablice, plansze, makiety edukacyjne).

III. Koszty eksploatacyjne

- energia, woda, ogrzewanie budynków wykorzystywanych do zajęć,
- utrzymanie infrastruktury dla uczestników (toalety, ścieżki, parking),
- środki czystości, elementy wyposażenia bieżącego.

Każdy wydatek należy opisać i wykazać jego związek z działalnością edukacyjną lub promocyjną, co ułatwia jego prawidłową kwalifikację.

Ewidencja VAT dla działalności edukacyjnej

Kwestia podatku VAT w działalności edukacyjnej rolnika może być złożona. Zasadniczo usługi edukacyjne są często **zwolnione z VAT** na podstawie **art. 113 ust. 1 lub 9 ustawy o VAT** (zwolnienie podmiotowe; obecnie **do limitu przychodu 200 tys. zł**, który **od 1 stycznia 2026 r. zostanie podniesiony do 240 tys. zł**). Istnieje również możliwość, niemniej jednak w sporadycznych przypadkach, korzystania ze **zwolnienia przedmiotowego** na podstawie **art. 43 ust. 1 pkt 26–29 ustawy o VAT**.

Co do zasady po przekroczeniu limitu wynikającego z art. 113 ustawy o VAT, uprawniającego do korzystania ze zwolnienia podmiotowego w VAT, rolnik prowadzący warsztaty (np. w ramach zagrody edukacyjnej) staje się czynnym podatnikiem VAT. Rejestracja jako płatnik VAT wiąże się z koniecznością:

- prowadzenia szczegółowej ewidencji sprzedaży i zakupów dla celów VAT,

- wystawiania faktur VAT,
- składania deklaracji VAT (miesięcznych lub kwartalnych),
- możliwości odliczania VAT naliczonego od zakupów związanych z działalnością opodatkowaną.

Warto każdorazowo dokładnie sprawdzić status zwolnień dla konkretnych rodzajów świadczonych usług edukacyjnych, ponieważ nie wszystkie warsztaty czy szkolenia mogą korzystać ze zwolnienia z VAT.

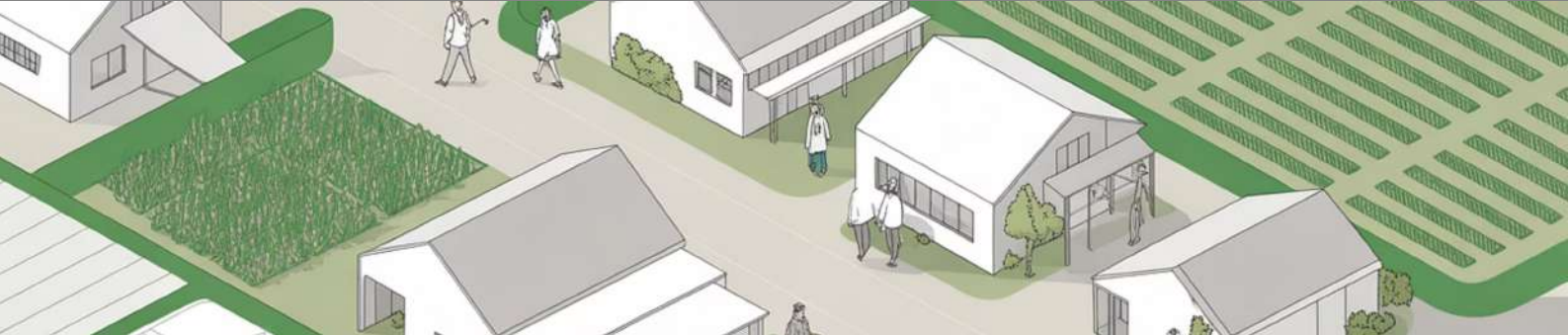
Rozdział IV: Działalność edukacyjna w ramach gospodarstwa agroturystycznego

W ramach agroturystyki gospodarstwa rolne mogą nie tylko oferować usługi wypoczynkowe, **ale również** pełnić funkcję miejsca o charakterze edukacyjnym. Tego typu działalność obejmuje przekazywanie wiedzy z zakresu rolnictwa, ochrony środowiska, zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, tradycyjnego rzemiosła oraz zasad zdrowego stylu życia i prawidłowego odżywiania. Zajęcia mogą mieć formę warsztatów, pokazów, lekcji terenowych, spotkań tematycznych czy interaktywnych prezentacji, dostosowanych do wieku i potrzeb uczestników.

Działalność edukacyjna w gospodarstwie sprzyja budowaniu świadomości ekologicznej, kształtowaniu postaw prośrodowiskowych oraz pogłębianiu wiedzy na temat pochodzenia żywności i pracy na wsi. Może również wspierać zachowanie lokalnych tradycji, zwyczajów i umiejętności, a także promować regionalne produkty i kuchnię opartą na surowcach pochodzących z własnej uprawy lub od lokalnych producentów.

Z perspektywy gospodarstwa rolnego działania te stanowią istotne uzupełnienie podstawowej działalności rolniczej i agroturystycznej. Sprzyjają dywersyfikacji źródeł przychodów, zwiększeniu atrakcyjności oferty oraz budowaniu rozpoznawalności i pozytywnego wizerunku wśród odwiedzających i lokalnej społeczności. Jednocześnie wymagają odpowiedniego przygotowania organizacyjnego, w tym zapewnienia bezpieczeństwa uczestników, dostosowania infrastruktury oraz spełnienia określonych wymogów formalnoprawnych.

1. Podstawy prawne działalności agroturystycznej

Czym jest agroturystyka

Agroturystyka to forma turystyki wiejskiej, powiązana z czynnym gospodarstwem rolnym. Goście mogą wypoczywać na wsi, poznawać realia życia rolników, a nawet uczestniczyć w pracach gospodarskich. Kluczowe jest zapewnienie miejsc noclegowych, często z wyżywieniem i dodatkowymi aktywnościami.

Wzrost popularności

W Polsce obserwuje się stały wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych. Wynika to z atrakcyjnej możliwości uzyskania dodatkowego dochodu dla rolników oraz stosunkowo niewielkiego stopnia sformalizowania tej działalności. Agroturystyka staje się istotnym uzupełnieniem dochodów wiejskich.

Zakres usług

Oferta usług agroturystycznych jest zróżnicowana i może obejmować pełną obsługę pobytu: od zakwaterowania w pokojach gościnnych, oddzielnych obiektach, domkach letniskowych, namiotach czy przyczepach kempingowych, po przygotowywanie posiłków, organizację czasu wolnego i dostęp do infrastruktury rekreacyjnej.

Uprozczone zasady dla rolników

Dla rolników, którzy prowadzą działalność opodatkowaną **podatkiem rolnym**, obowiązują uproszczone zasady w zakresie agroturystyki. **Nie mają oni obowiązku rejestrowania działalności gospodarczej**, jeśli: wynajmują pokoje, sprzedają posiłki domowe i świadczą w gospodarstwie rolnym inne usługi związane z pobytem turystów. Taka działalność wymaga jedynie **zgłoszenia obiektu do ewidencji** prowadzonej przez urząd gminy.

Działalność agroturystyczna została uprzywilejowana również w przepisach prawa podatkowego

Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, zwolnieniu z opodatkowania podlegają dochody uzyskane z tytułu **wynajmu pokoi gościnnych**, w budynkach mieszkalnych położonych na **terenach wiejskich** w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5.

W sytuacji natomiast, gdy działalność agroturystyczna prowadzona jest przez osobę niebędącą rolnikiem albo gdy liczba wynajmowanych pokoi przekracza ustawowy limit, pojawia się **obowiązek zarejestrowania działalności gospodarczej** oraz realizowania pełnych obowiązków publicznoprawnych, w tym w zakresie podatków oraz ubezpieczeń społecznych.

Jednocześnie należy podkreślić, że w polskim porządku prawnym **brak jest** jednej, kompleksowej ustawy, która regulowałaby w sposób całościowy **zasady prowadzenia działalności agroturystycznej**. Pojęcie „agroturystyki” **nie zostało zdefiniowane** w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, a normy dotyczące tej formy działalności znajdują się w różnych aktach prawnych o charakterze ogólnym. Agroturystyka funkcjonuje więc na styku działalności rolniczej, usług turystycznych oraz działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów. Taki stan rzeczy powoduje liczne wątpliwości interpretacyjne zarówno po stronie rolników, jak i organów administracji publicznej. Dlatego w praktyce każdorazowo konieczna jest indywidualna analiza zakresu prowadzonej działalności oraz związanych z nią obowiązków formalnoprawnych i podatkowych.

Szczególne znaczenie ma w tym zakresie właściwe ustalenie charakteru świadczonych usług, ich skali oraz stopnia zorganizowania, ponieważ od tych elementów zależy m.in. obowiązek rejestracji działalności oraz sposób opodatkowania. Istotne jest także uwzględnienie statusu prawnego nieruchomości i budynków wykorzystywanych do celów agroturystycznych, co może mieć wpływ na rodzaj należnego podatku (rolny, leśny lub od nieruchomości).

Brak ustawowej definicji agroturystyki oraz kompleksowych regulacji powoduje liczne wątpliwości interpretacyjne, szczególnie w zakresie kwalifikowania danej aktywności jako działalności rolniczej, agroturystycznej bądź gospodarczej. Problemy te ujawniają się zwłaszcza w sytuacjach, gdy gospodarstwo rolne znacząco rozszerza swoją ofertę o dodatkową ofertę m. in. poprzez prowadzenie zagrody edukacyjnej.

Największe znaczenie praktyczne mają w tym zakresie regulacje zawarte m.in. w ustawie Prawo przedsiębiorców, ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawie o podatkach i opłatach lokalnych, przepisach sanitarnych i budowlanych, regulacjach z zakresu ochrony środowiska oraz aktach prawa miejscowego, w tym w szczególności w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Z jednej strony taka sytuacja daje rolnikom większą elastyczność w kształtowaniu oferty i dostosowywaniu jej do potrzeb rynku, z drugiej jednak wymaga szczególnej ostrożności i każdorazowej, indywidualnej analizy planowanej działalności. Dla prawidłowej oceny istotne znaczenie mają przede wszystkim: status prawny gruntów i budynków, liczba udostępnianych miejsc noclegowych, zakres świadczonych usług, skala sprzedaży produktów oraz charakter głównej aktywności gospodarczej właściciela gospodarstwa.

Kluczowe akty prawne regulujące działalność agroturystyczną

Prawo przedsiębiorców

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców

Agroturystyka, w przeciwieństwie do typowej działalności hotelarskiej, **nie zawsze stanowi działalność gospodarczą** w rozumieniu tej ustawy.

Podatek dochodowy

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych

Kluczowy przepis to **art. 21 ust. 1 pkt 43**, który wprowadza **zwolnienie z PIT** dla przychodów z agroturystyki.

Ubezpieczenia społeczne

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników

Określa warunki pozostania w KRUS przy prowadzeniu działalności agroturystycznej.

Usługi hotelarskie

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich

Wyłącza agroturystykę z obowiązku kategoryzacji hotelowej.

Ustawa Prawo przedsiębiorców a agroturystyka

Definicja działalności gospodarczej

Zgodnie z art. 3 ustawy,
działalnością gospodarczą jest
*zorganizowana działalność
zarobkowa, wykonywana we
własnym imieniu i w sposób ciągły.*

Wyłączenie dla rolników

Jednak art. 6 ust. 1 pkt 2 stanowi, że **przepisów ustawy nie stosuje się do wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.**

Oznacza to, że **rolnik prowadzący agroturystykę w ramach własnego gospodarstwa nie musi rejestrować działalności gospodarczej w CEIDG, jeżeli spełnia określone warunki.**

Zwolnienie z podatku dochodowego

Kluczowy przepis: art. 21 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym:

"Wolne od podatku dochodowego są przychody uzyskane przez rolników z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, sprzedaży posiłków domowych oraz świadczenia innych usług związanych z pobytem turystów w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza pięciu."

Zakres zwolnienia

Rolnik prowadzący agroturystykę w tym zakresie **nie płaci podatku dochodowego**, jeśli spełnia warunki ustawowe (m.in. do pięciu wynajmowanych pokoi w budynkach mieszkalnych na terenach wiejskich).

Ubezpieczenia społeczne rolników

Zgodnie z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

Złożenie Oświadczenia

W Kasie należy złożyć oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia w terminie 14 dni od rozpoczęcia działalności pozarolniczej.

Działalność Rolnicza

Nadal prowadzi działalność rolniczą (gospodarstwo powyżej 1 ha przeliczeniowego) lub stale pracuje w gospodarstwie.

Status Pracowniczy

Nie jest pracownikiem ani nie pozostaje w stosunku służbowym.

Brak Świadczeń

Nie ma ustalonego prawa do emerytury, renty ani innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Limit Podatkowy

Kwota należnego podatku dochodowego z działalności pozarolniczej za poprzedni rok nie przekracza 4576 zł (wg obwieszczenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 18 kwietnia 2025 r.).

Wysokość składek opłacanych w KRUS

Na podstawie art. 17 ustawy ubezpieczeniu społecznym rolników Rolnik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, może kontynuować ubezpieczenie w KRUS, ale musi **opłacać podwójne składki emerytalno-rentowe**

Pozostałe akty prawne

Ustawa o usługach hotelarskich

Art. 3 pkt 8 tej ustawy wyłącza wynajem pokoi przez rolników w gospodarstwach rolnych z definicji usług hotelarskich. Oznacza to, że gospodarstwa agroturystyczne **nie podlegają obowiązkowi uzyskania kategoryzacji hotelowej** (gwiazdek, rejestracji w ewidencji obiektów hotelarskich).

Ustawa o podatku VAT

Usługi agroturystyczne (w tym zakwaterowanie) są opodatkowane VAT (stawka 8%). Jednak w praktyce większość rolników korzysta ze **zwolnienia podmiotowego, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o VAT**.

Warunki korzystania ze zwolnień i uproszczeń

Aby korzystać z przywilejów przysługujących rolnikom prowadzącym agroturystykę, muszą być spełnione łącznie następujące warunki:

Lokalizacja Wiejska

Gospodarstwo musi być **położone na terenach wiejskich** (poza miastem).

Prowadzenie Gospodarstwa Rolnego

Rolnik musi **prowadzić gospodarstwo rolne** zgodnie z definicją ustawy o podatku rolnym.

Limit Pokoi

Wynajem **nie więcej niż 5 pokoi** gościnnych w budynku mieszkalnym.

Usługi Turystyczne

Świadczenie usług związanych z **pobytem turystów**

Niskoprofilowa Działalność

Brak zorganizowanej działalności **na skalę przemysłową** (np. wiele domków, biuro turystyczne, duża reklama).

Spełnienie powyższych przesłanek pozwala na **korzystanie z ulg podatkowych i braku obowiązku rejestracji działalności**.

Przykłady praktyczne zastosowania przepisów

Klasyczna agroturystyka

Rolnik wynajmuje 4 pokoje w domu, serwuje śniadania z produktów gospodarstwa i prowadzi bezpłatne warsztaty dla swoich gości.

Rozstrzygnięcie:

Spełnia warunki działalności agroturystycznej – brak rejestracji w CEIDG, przychody zwolnione z PIT i VAT.

Działalność mieszana

Właściciel prowadzi noclegi oraz płatne warsztaty pieczenia chleba i sprzedaż przetworów.

Rozstrzygnięcie:

Noclegi zwolnione. Warsztaty to pozarolnicza działalność gospodarcza, wymagająca ewidencji i opodatkowania.

Współpraca z biurem podróży

Agroturystyka współpracuje z biurem podróży, przyjmując zorganizowane grupy szkolne.

Rozstrzygnięcie:

Może powstać obowiązek rejestracji działalności gospodarczej i ewidencji VAT, zależnie od formy rozliczenia.

Wnioski dotyczące podstaw prawnych

Korzyści dla rolników

Działalność agroturystyczna w Polsce jest **uprzywilejowaną formą aktywności rolniczej**. Wspiera rozwój obszarów wiejskich i ochronę dziedzictwa kulturowego. Podstawy prawne tej działalności gwarantują **ulgi i zwolnienia podatkowe**.

Obowiązki rolnika

Jednocześnie, aby skorzystać z tych korzyści, rolnik musi:

- Mieć świadomość granic między działalnością rolniczą a gospodarczą.
- Prowadzić odpowiednią dokumentację (np. liczby pokoi, ewidencji gości, wydatków).
- Przestrzegać przepisów sanitarnych i bezpieczeństwa.

Dzięki prawidłowemu stosowaniu przepisów agroturystyka może łączyć funkcję wypoczynkową, edukacyjną i promocyjną, stając się stabilnym i legalnym źródłem dochodu rolnika.

2. Zakres działalności edukacyjnej dopuszczalny w agroturystyce

Agroturystyka w rozumieniu art. 21 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych obejmuje m.in. "świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów".

To właśnie to sformułowanie tworzy przestrzeń dla prowadzenia działań edukacyjnych w gospodarstwie – jako części integralnej pobytu gości.

Pokazy rolnicze

Pokazy związane z uprawą roślin, hodowlą zwierząt lub przetwórstwem.

Warsztaty rękodzielnicze

Warsztaty rękodzielnicze, kulinarne, zielarskie, pszczelarskie.

Zajęcia terenowe

Zajęcia terenowe z rozpoznawania roślin, nauki ekologii, recyklingu.

Spotkania

kulturowe

Spotkania o tematyce wiejskiej i regionalnej, np. historia wsi, tradycje, zwyczaje.

Prezentacje

tradycji

Prezentacje dawnych metod uprawy, obróbki i przechowywania produktów rolnych.

Zajęcia dla dzieci

Zajęcia dla dzieci:

poznawanie zwierząt gospodarskich, gry terenowe, konkursy o tematyce przyrodniczej.

Takie działania **uzupełniają** pobyt turysty i mogą być prowadzone bez rejestracji działalności gospodarczej, o ile nie stanowią samodzielnej, zorganizowanej działalności zarobkowej.

Granice pomiędzy działalnością edukacyjną agroturystyczną a działalnością gospodarczą

Z punktu widzenia przepisów prawa, istotne jest rozróżnienie pomiędzy różnymi rodzajami działań edukacyjnych:

Edukacja w ramach pobytu gości agroturystycznych (np. warsztaty o charakterze pokazowym)

Charakter: Działalność agroturystyczna

Konsekwencje: Zwolnienie z podatku na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, brak obowiązku rejestracji w CEIDG.

Samodzielne warsztaty lub szkolenia otwarte dla osób z zewnątrz, niezwiązane z noclegiem

Charakter: Działalność pozarolnicza gospodarcza

Konsekwencje: Obowiązek rejestracji działalności gospodarczej.

Warsztaty finansowane z dotacji publicznych, nieodpłatne dla uczestników

Charakter: Działalność niezarobkowa

Konsekwencje: Brak opodatkowania, ale obowiązek ewidencji wydatków i sprawozdania z realizacji projektu.

W praktyce oznacza to, że w ramach **agroturystyki można prowadzić szeroką działalność edukacyjną**, o ile mieści się ona w ramach usług świadczonych na rzecz turystów przebywających w gospodarstwie.

Ograniczenia i wymogi formalne działalności edukacyjnej

Dopuszczalny zakres działalności edukacyjnej w agroturystyce ograniczają przede wszystkim przepisy dotyczące:

Bezpieczeństwo żywności

Jeśli uczestnicy przygotowują lub spożywają posiłki – wymogi sanitarne.

Ochrona zdrowia

Art. 304 Kodeksu pracy: obowiązek zapewnienia bezpiecznych warunków.

Ubezpieczenie OC

Rekomendowane dla organizatorów warsztatów.

RODO

W przypadku przetwarzania danych uczestników.

Dopuszczalny zakres działalności edukacyjnej w ramach agroturystyki jest **szeroki i elastyczny**, jednak jego forma prawna i podatkowa zależy od tego, **czy ma charakter integralny z pobytem turystycznym, czy stanowi samodzielną działalność zarobkową**.

3. Kiedy działalność edukacyjna wymaga rejestracji gospodarczej?

Definicja działalności gospodarczej

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców:

"Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły."

Zatem aby uznać daną aktywność za działalność gospodarczą, muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki. Ocena ta jest kluczowa dla rolników prowadzących agroturystykę, ponieważ determinuje konieczność rejestracji i związane z nią obowiązki prawne oraz podatkowe:

01	02	03
Zarobkowy charakter	Zorganizowanie	Ciągłość
Działanie nastawione na uzyskanie dochodu, nawet jeśli nie przynosi faktycznego zysku. Oznacza to, że intencją jest generowanie przychodów, które pokrywają koszty i prowadzą do nadwyżki finansowej.	Prowadzenie działań w sposób zaplanowany, profesjonalny i strukturalny. To nie tylko jednorazowe, spontaniczne wydarzenia, ale kompleksowe podejście do oferowanych usług.	Powtarzalność i stabilność prowadzenia działań, które nie są jedynie okazjonalne. Ciągłość nie oznacza, że aktywność musi być prowadzona codziennie, ale że jest oferowana regularnie, w określonych odstępach czasu lub przez dłuższy okres.
Przykłady w agroturystyce: pobieranie opłat za udział w warsztatach kulinarnych, lekcjach rolnictwa, sprzedaży produktów wytworzonych podczas zajęć.	Przykłady w agroturystyce: tworzenie i udostępnianie oferty edukacyjnej (np. na stronie internetowej), system rezerwacji miejsc, regularna reklama (media społecznościowe, lokalne portale turystyczne), ustalony harmonogram zajęć.	Przykłady w agroturystyce: cykliczne warsztaty (np. co tydzień, co miesiąc), stała oferta edukacyjna dostępna przez cały sezon turystyczny.

Jeśli choć jedna z tych przesłanek nie jest spełniona (np. działania są okazjonalne, niezarobkowe lub finansowane z dotacji, a nie z opłat od uczestników), aktywność nie ma charakteru działalności gospodarczej. Rolnik powinien dokładnie przeanalizować każdy z tych punktów w kontekście swojej działalności edukacyjnej.

Jak ocenić, czy działalność edukacyjna spełnia kryteria działalności gospodarczej?

Rolnicy powinni postawić sobie następujące pytania, aby określić status swojej działalności edukacyjnej:

Czy pobieram opłaty za zajęcia?

Jeśli tak, to czy ich wysokość ma na celu pokrycie tylko kosztów materiałów, czy również wygenerowanie zysku?

Czy aktywnie promuję moją ofertę edukacyjną?

Czy mam stronę internetową, ulotki, reklamuję się w mediach społecznościowych?

Czy mam stały harmonogram zajęć?

Czy warsztaty odbywają się regularnie, np. co tydzień lub co miesiąc, niezależnie od liczby chętnych?

Czy ponoszę koszty związane z organizacją?

Czy kupuję specjalistyczne narzędzia, zatrudniam pracowników, czy ponoszę wydatki marketingowe?

4. Opodatkowanie przychodów z agroturystyki i edukacji

Prowadzenie agroturystyki oraz działalności edukacyjnej na terenach wiejskich wiąże się nie tylko z aspektami organizacyjnymi i infrastrukturalnymi, lecz także z koniecznością uwzględnienia obowiązków podatkowych. Kluczowe znaczenie ma tutaj prawidłowa kwalifikacja źródła przychodu, ponieważ od niej zależy zarówno zakres opodatkowania, jak i sposób rozliczeń z urzędem skarbowym oraz ewentualne obowiązki ewidencyjne.

Z perspektywy podatkowej działalność prowadzona przez rolników na obszarach wiejskich może przyjmować różne formy od działalności zwolnionej z podatku dochodowego, przez działalność nierejestrowaną, po pełnoprawną działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców i ustaw podatkowych.

Agroturystyka a podatek dochodowy

Jednym z najważniejszych przywilejów podatkowych dla osób prowadzących agroturystykę jest możliwość skorzystania ze zwolnienia z podatku dochodowego. Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, wolne od podatku dochodowego są dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, jeżeli:

- liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5,
- pokoje są wynajmowane osobom przebywającym na wypoczynku,
- budynki, w których znajdują się pokoje, są częścią gospodarstwa rolnego.

Warto podkreślić, że zwolnienie to dotyczy wyłącznie wynajmu pokoi oraz sprzedaży posiłków osobom korzystającym z zakwaterowania. Oznacza to, że inne formy aktywności prowadzonej w ramach gospodarstwa (np. organizacja warsztatów, sprzedaż pamiątek, produktów regionalnych, prowadzenie zajęć edukacyjnych dla grup zewnętrznych) mogą stanowić odrębne źródło przychodu i podlegać opodatkowaniu na zasadach ogólnych, o ile spełniają definicję działalności gospodarczej.

Jeżeli warunki zwolnienia nie są spełnione, przychody z agroturystyki mogą zostać zakwalifikowane jako:

- przychody z działalności gospodarczej,
- przychody z najmu prywatnego,
- przychody z innych źródeł.

Każda z tych form wiąże się z odmiennymi konsekwencjami podatkowymi oraz obowiązkami ewidencyjnymi.

Działalność edukacyjna a kwalifikacja podatkowa

Działalność edukacyjna prowadzona na wsi zwłaszcza w formie zagrody edukacyjnej polega zazwyczaj na organizowaniu warsztatów, pokazów, zajęć przyrodniczych, kulinarnych, rękodzielniczych czy ekologicznych dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych.

Jeżeli działalność ta:

- ma charakter zarobkowy,
- jest wykonywana w sposób zorganizowany,
- ma charakter ciągły,

wówczas spełnia przesłanki uznania jej za działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców oraz ustaw podatkowych. Oznacza to konieczność jej zarejestrowania w CEIDG (chyba że mieści się w ramach działalności nierejestrowanej) oraz opodatkowania uzyskanych przychodów.

Formami opodatkowania działalności edukacyjnej mogą być m.in.:

- zasady ogólne (skala podatkowa 12% i 32%),
- podatek liniowy 19%,
- ryczałt od przychodów ewidencjonowanych (stawka w zależności od rodzaju usług).

W przypadku działalności nierejestrowanej gdy miesięczny przychód nie przekracza 75% minimalnego wynagrodzenia przychody wykazuje się w zeznaniu rocznym jako „inne źródła” i opodatkowuje według skali podatkowej.

- przychody z działalności gospodarczej,
- przychody z najmu prywatnego,
- przychody z innych źródeł.

Podatek VAT a agroturystyka i działalność edukacyjna

W praktyce wiele osób prowadzących agroturystykę i działalność edukacyjną korzysta ze zwolnienia podmiotowego z VAT (art. 113 ustawy o VAT), pod warunkiem, że ich sprzedaż opodatkowana nie przekracza rocznie ustawowego limitu wysokości 200 tys. zł (od 1 stycznia 2026 r. limit zostanie podwyższony do kwoty 240 tys. zł.).

Inne obciążenia podatkowe

Poza podatkiem dochodowym i VAT, osoby prowadzące agroturystykę lub działalność edukacyjną muszą liczyć się także z możliwością zmiany sposobu opodatkowania nieruchomości wykorzystywanych do celów zarobkowych.

Jeżeli budynki lub ich części są wykorzystywane na prowadzenie działalności gospodarczej, mogą zostać objęte podatkiem od nieruchomości według stawek właściwych dla działalności gospodarczej, które są znacznie wyższe niż w przypadku gruntów i budynków wykorzystywanych na cele rolnicze.

5. Ewidencja przychodów i kosztów

W pierwszej kolejności należy rozważyć sytuację, w której zajęcia edukacyjne organizowane są wyłącznie dla własnych klientów korzystających z usług gospodarstwa agroturystycznego (tj. osób nocujących na terenie gospodarstwa lub korzystających z pełnego pakietu pobytowego). W takim modelu działalność edukacyjna nie występuje jako odrębny, samodzielny rodzaj aktywności gospodarczej, lecz pełni funkcję uzupełniającą i wspierającą główną działalność agroturystyczną, podnosząc atrakcyjność oferty.

Z praktycznego punktu widzenia oznacza to, że zajęcia takie jak warsztaty tematyczne, pokazy pracy w gospodarstwie, zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej, kulinarnej czy regionalnej kultury jeżeli są wliczone w cenę noclegu lub pakietu pobytowego, a udział w nich nie wiąże się z dodatkową, indywidualną opłatą – mogą być traktowane jako element świadczenia kompleksowego. Ma to istotne znaczenie na gruncie ewidencji podatkowej, ponieważ przychody z realizacji takich zajęć nie muszą być wyodrębniane jako osobne źródło przychodów, lecz mogą zostać ujęte łącznie z przychodami z działalności agroturystycznej.

W konsekwencji, przy spełnieniu powyższych warunków, zasadniczo nie występuje obowiązek prowadzenia odrębnej ewidencji przychodów i kosztów dla działalności edukacyjnej. Niemniej jednak, z punktu widzenia bezpieczeństwa podatkowego, a także na potrzeby ewentualnej kontroli organów skarbowych lub instytucji udzielających wsparcia finansowego, zalecane jest prowadzenie pomocniczej dokumentacji wewnętrznej. Może ona obejmować m.in. harmonogramy zajęć, opisy realizowanych warsztatów, liczbę uczestników oraz wyraźne powiązanie zajęć z ofertą pobytową. Tego rodzaju zapisy pozwalają wykazać, że działalność edukacyjna ma charakter wtórny (pomocniczy) wobec agroturystyki i nie stanowi samodzielnej usługi sprzedawanej na rynku.

Odmienne należy natomiast ocenić sytuację, w której zajęcia edukacyjne są odpłatne, wyraźnie wycenione odrębnie lub kierowane do odbiorców zewnętrznych, tj. osób niekorzystających z noclegów ani innych usług agroturystycznych. Dotyczy to w szczególności organizowania warsztatów dla grup szkolnych, przedszkolnych, zorganizowanych grup wycieczkowych czy klientów indywidualnych odwiedzających gospodarstwo wyłącznie w celu udziału w zajęciach edukacyjnych. W takim przypadku działalność edukacyjna zaczyna funkcjonować jako usługa o samodzielnym charakterze ekonomicznym, generująca odrębny strumień przychodów.

W zależności od skali i spełnionych przesłanek prawnych, przychody te mogą być zaliczane do działalności nierejestrowanej lub działalności gospodarczej.

Taki model prowadzenia zajęć rodzi konieczność wyraźnego rozdzielenia przychodów z agroturystyki oraz przychodów z działalności edukacyjnej w ewidencji podatkowej, a także odpowiedniego przyporządkowania kosztów.

W związku z powyższym, prawidłowe określenie relacji pomiędzy działalnością agroturystyczną a aktywnością edukacyjną ma kluczowe znaczenie zarówno dla wyboru właściwego modelu ewidencji i rozliczeń podatkowych, jak i dla ograniczenia ryzyka zakwestionowania przyjętych zasad przez organy. Jasne przyporządkowanie przychodów, świadome kształtowanie oferty oraz

prorowadzenie przejrzystych zapisów wewnętrznych pozwalają zachować transparentność finansową gospodarstwa i bezpiecznie rozwijać działalność edukacyjną jako element oferty agroturystycznej lub – w przyszłości – jako samodzielny kierunek rozwoju.

Praktyczne wskazówki dotyczące prowadzenia ewidencji

Aby uniknąć problemów i czerpać maksymalne korzyści z prowadzenia ewidencji, warto zastosować kilka praktycznych zasad:

Regularność i systematyczność

Zapisy w ewidencji powinny być dokonywane na bieżąco, najlepiej każdego dnia lub tygodnia. Odwlekanie ich na koniec miesiąca lub kwartału drastycznie zwiększa ryzyko błędów i pominieć.

Kompletność dokumentów

Należy gromadzić wszystkie oryginały faktur, rachunków i innych dowodów księgowych. W przypadku ich braku lub zgubienia, należy jak najszybciej postarać się o duplikaty.

Segregacja i archiwizacja

Dokumenty powinny być segregowane (np. chronologicznie) i przechowywane w sposób uporządkowany. Warto rozważyć archiwizację cyfrową (skanowanie) obok papierowej.

Rozdzielność finansów

Bezwzględnie należy oddzielić finanse prywatne od finansów związanych z działalnością. Prowadzenie odrębnego konta bankowego dla działalności jest standardem i znacznie ułatwia ewidencję.

Wsparcie technologiczne

Korzystanie z programów księgowych lub aplikacji do zarządzania finansami może znacznie uprościć prowadzenie ewidencji i zminimalizować ryzyko błędów. Wiele z nich oferuje automatyzację procesów i generowanie raportów.

Prowadzenie rzetelnej i kompleksowej ewidencji przychodów i kosztów w działalności edukacyjnej agroturystycznej to więcej niż tylko formalność. To gwarancja:

Prawidłowych rozliczeń podatkowych i księgowych, co zapewnia spokój i bezpieczeństwo prawne,

Wiarygodności przy ubieganiu się o środki z funduszy publicznych.

Łatwiejszego planowania rentowności działalności poprzez świadomą analizę przychodów i wydatków.

Stanowi dowód legalności prowadzonej działalności w razie wszelkich kontroli.

Przejrzysta dokumentacja finansowa staje się nieocenionym narzędziem zarządzania gospodarstwem, kluczem do podejmowania trafnych decyzji biznesowych i fundamentem dla dalszego, zrównoważonego rozwoju.

Rozdział V: Bezpieczeństwo prawne i finansowe w działalności edukacyjnej na wsi

Prowadzenie działalności edukacyjnej na terenach wiejskich wymaga nie tylko zaangażowania oraz odpowiedniego przygotowania merytorycznego, ale także świadomości obowiązujących regulacji prawnych, konsekwencji podatkowych oraz ubezpieczeniowych. Działalność ta, realizowana często na terenie czynnych gospodarstw rolnych, wiąże się z określonymi obowiązkami wobec organów administracji publicznej oraz koniecznością zapewnienia odpowiednich warunków bezpieczeństwa uczestnikom zajęć.

1. Odpowiedzialność prawna z tytułu prowadzenia działalności edukacyjnej

Realizacja zajęć edukacyjnych na wsi, w formie warsztatów, szkoleń, pokazów czy wizyt studyjnych, to nie tylko kwestie logistyczne, ale także konieczność uwzględnienia odpowiedzialności prawnej.

Ta odpowiedzialność obejmuje szeroki zakres aspektów, od bezpieczeństwa fizycznego uczestników po zgodność z przepisami administracyjnymi i ochronę danych osobowych.

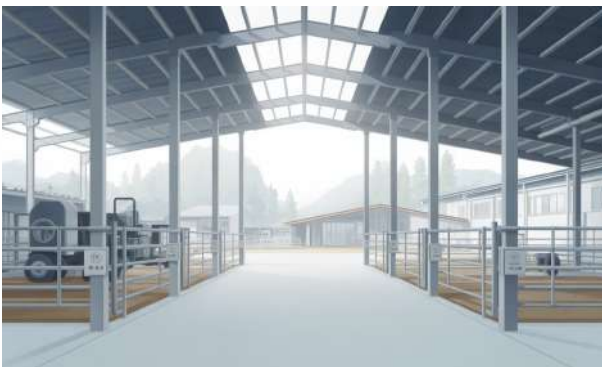
Organizator zajęć musi zadbać o odpowiednie przygotowanie przestrzeni, w której odbywają się zajęcia, w tym zapewnienie bezpiecznych warunków sanitarnych, przeciwpożarowych i technicznych. Istotne znaczenie ma także dostosowanie programu oraz infrastruktury do wieku i możliwości uczestników, zwłaszcza gdy zajęcia są kierowane do dzieci i młodzieży. W wielu przypadkach konieczne jest również posiadanie odpowiednich ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej, które zabezpieczą organizatora na wypadek ewentualnych szkód. Dodatkowo należy pamiętać o obowiązku informowania uczestników (lub ich opiekunów) o zasadach udziału w zajęciach, potencjalnych ryzykach oraz zakresie odpowiedzialności stron. Wszystkie te elementy składają się na profesjonalne i bezpieczne prowadzenie działalności edukacyjnej na terenach wiejskich. W praktyce oznacza to konieczność opracowania wewnętrznych procedur bezpieczeństwa oraz regulaminu uczestnictwa, który jasno określi prawa i obowiązki stron. Stała kontrola zgodności prowadzonej działalności z aktualnymi przepisami prawa pozwala nie tylko ograniczyć ryzyko odpowiedzialności, ale również zwiększa wiarygodność i profesjonalny wizerunek organizatora.

Kluczowe aspekty odpowiedzialności

Bezpieczeństwo uczestników

Prowadzący musi zapewnić, że miejsce zajęć jest wolne od zagrożeń. Dotyczy to:

- Odpowiedniego przygotowania terenu, obiektów i sprzętu,
- Zabezpieczenia maszyn rolniczych,
- Zapewnienia warunków sanitarnych,
- Nadzoru nad nieletnimi uczestnikami,
- Przeprowadzania oceny ryzyka,
- Informowania o potencjalnych zagrożeniach.

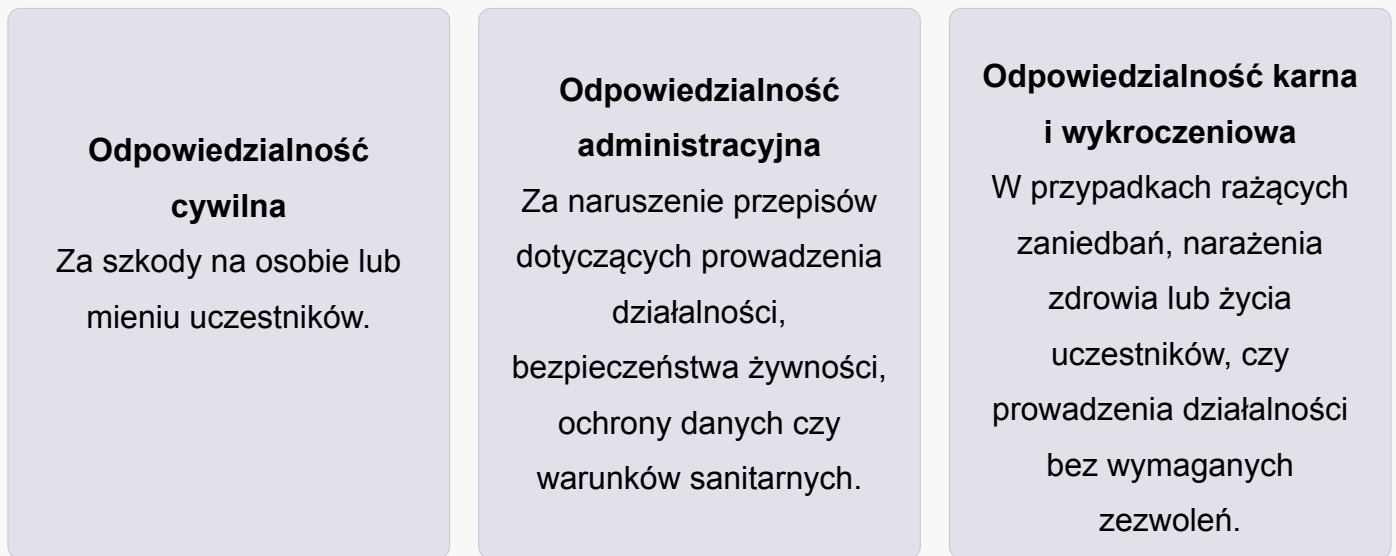
Zgodność z przepisami prawa

Obejmuje szereg regulacji, w tym:

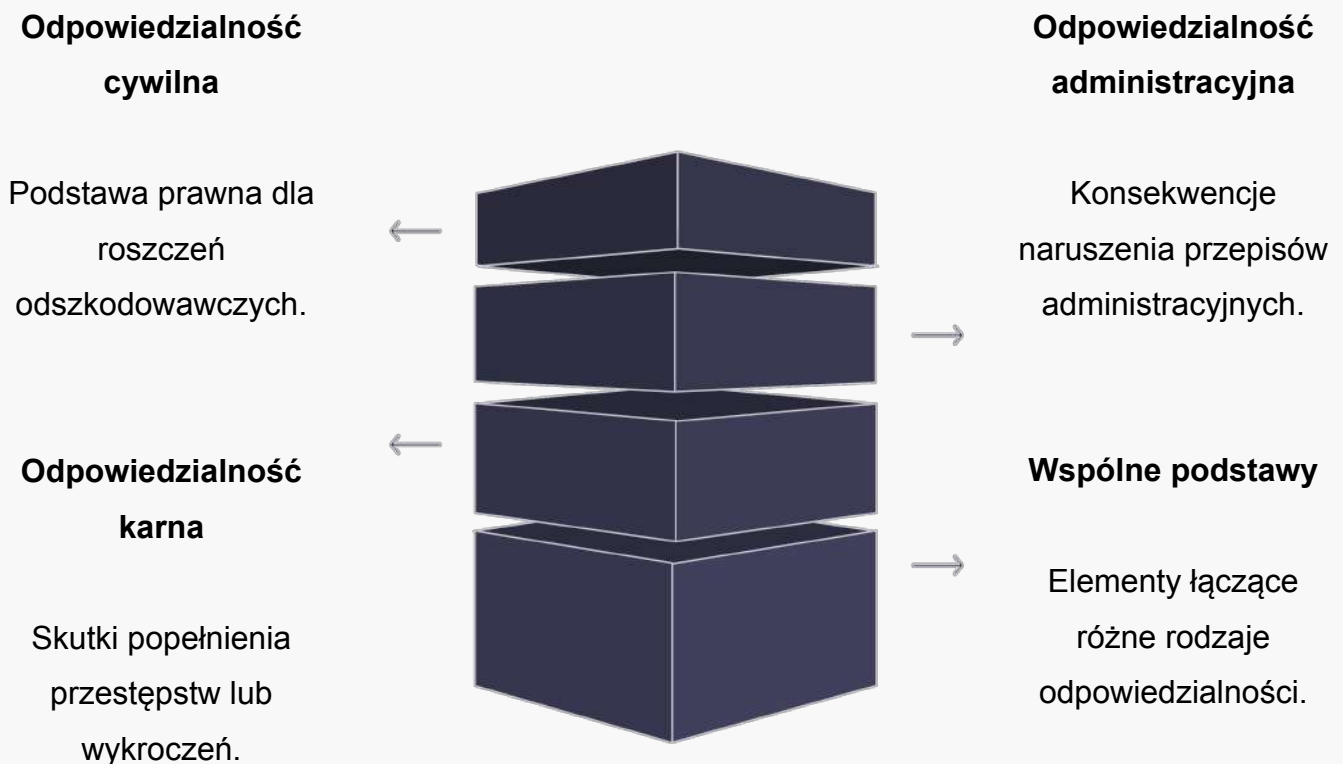
- Przepisy dotyczące ochrony małoletnich (przy udziale dzieci),
- Zapewnienie wykwalifikowanej kadry,
- Zasady RODO (ochrona danych osobowych),
- Normy sanitarne i zezwolenia (przy produkcji/konsumpcji żywności),
- Kodeks Cywilny (odpowiedzialność deliktowa i kontraktowa),
- Ustawa o systemie oświaty (jeśli działalność ma charakter formalny),
- Specyficzne regulacje branżowe.

Wszelkie zaniedbania w powyższych obszarach mogą skutkować odpowiedzialnością cywilną (np. odszkodowania za uszczerbek na zdrowiu lub mieniu), a w skrajnych przypadkach nawet karną. Dlatego kluczowe jest prowadzenie rzetelnej dokumentacji, **posiadanie** odpowiedniego **ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej** (OC) oraz bieżące monitorowanie i dostosowywanie się do zmieniających się przepisów. Przykładem praktycznym może być wypadek dziecka podczas warsztatów z wypieku chleba z powodu niezabezpieczonego gorącego pieca – w takiej sytuacji prowadzący warsztaty może ponieść odpowiedzialność zarówno za obrażenia, jak i za brak odpowiedniego nadzoru.

Odpowiedzialność prawna w działalności edukacyjnej może mieć **trzy zasadnicze wymiary**:

Każdy z tych obszarów ma własne podstawy prawne i odrębne konsekwencje.

Odpowiedzialność cywilna organizatora zajęć

Najczęściej występującym rodzajem odpowiedzialności jest **odpowiedzialność cywilna deliktowa** (z tytułu czynu niedozwolonego), uregulowana w **art. 415–449 Kodeksu cywilnego**.

Zgodnie z art. 415 KC: *"Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia."*

W praktyce oznacza to, że organizator warsztatów odpowiada m.in. za następujące rodzaje szkód:

Szkody osobowe

np. uraz uczestnika w czasie warsztatów, skaleczenie, zatrucie pokarmowe.

Szkody rzeczowe

np. zniszczenie mienia uczestnika w wyniku zaniedbań organizatora

Szkody niemajątkowe

np. uszczerbek na zdrowiu psychicznym, naruszenie dóbr osobistych

Aby uniknąć ryzyka finansowego, zaleca się zawarcie **ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (OC)** dla organizatora zajęć edukacyjnych. Polisa taka pokrywa roszczenia uczestników w przypadku wypadków, obrażeń lub strat powstałych podczas warsztatów.

Odpowiedzialność za bezpieczeństwo uczestników

Każdy organizator warsztatów edukacyjnych ma prawny obowiązek zapewnienia **bezpiecznych warunków uczestnictwa**, niezależnie od miejsca prowadzenia zajęć.

Obowiązek ten wynika z ustawy Kodeks pracy oraz ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Oznacza to, że rolnik lub inny organizator powinien:

1. zapewnić odpowiednie oznakowanie i zabezpieczenie miejsc pracy,
2. nadzorować uczestników podczas zajęć z użyciem narzędzi, sprzętu, zwierząt,
3. stosować instrukcje i regulaminy bezpieczeństwa,
4. posiadać apteczkę i podstawowe środki pierwszej pomocy,
5. przestrzegać wymagań sanitarnych (zwłaszcza przy żywności).

Nieprzestrzeganie tych zasad może skutkować nie tylko odpowiedzialnością cywilną, ale również **karno-administracyjną**.

Odpowiedzialność administracyjna

Organizator działalności edukacyjnej może ponosić odpowiedzialność administracyjną za:

Naruszenie przepisów sanitarnych

np. brak zgłoszenia działalności gastronomicznej do Sanepidu.

Naruszenie zasad ochrony danych osobowych uczestników (RODO)
np. organizator warsztatów zbiera od uczestników listę z nazwiskami, a następnie udostępnia ją innym uczestnikom lub pozostawia w ogólnodostępnym miejscu.

Brak wymaganych zgłoszeń lub pozwoleń

np. przy prowadzeniu zajęć z dziećmi, sprzedaży produktów czy prowadzeniu działalności gospodarczej bez wpisu do CEIDG.

Naruszenie przepisów podatkowych lub ewidencyjnych

np. brak kasy fiskalnej, nierzetelne prowadzenie ewidencji.

Podkreślenia wymaga fakt, i kary administracyjne mogą przybrać formę **upomnień, mandatów karnych, nakazów zaprzestania działalności** lub jej czasowego zawieszenia, a w przypadku poważnych naruszeń – także **wysokich grzywien finansowych, cofnięcia zezwoleń lub utraty prawa do dotacji**. Wysokość grzywien jest zróżnicowana i zależy od rodzaju oraz skali naruszenia, a także od konkretnych przepisów regulujących daną dziedzinę. Organami nakładającymi kary są odpowiednie instytucje kontrolne, takie jak Sanepid (Państwowa Inspekcja Sanitarna), Urząd Ochrony Danych Osobowych (UODO), urzędy skarbowe, a także organy samorządu terytorialnego. Konsekwencje dla działalności edukacyjnej wykraczają poza sam wymiar finansowy; mogą obejmować utratę reputacji, konieczność wdrożenia kosztownych działań naprawczych, a w skrajnych przypadkach – całkowity zakaz prowadzenia dalszej działalności edukacyjnej.

Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa

W pewnych sytuacjach prowadzenie działalności edukacyjnej może skutkować odpowiedzialnością karną, zwłaszcza gdy działania organizatora narażają uczestników na utratę zdrowia lub życia. Dotyczy to w szczególności przypadków:

Rażące niedbalstwo przy organizacji zajęć

np. brak nadzoru nad dziećmi przy zwierzętach, używanie niesprawnego sprzętu, co naraża uczestników na utratę zdrowia lub życia.

Prowadzenie zajęć bez wymaganych zgód i zabezpieczeń

np. Brak niezbędnych pozwoleń czy środków bezpieczeństwa, które są konieczne do legalnego i bezpiecznego prowadzenia działalności.

Zatajanie wypadków lub fałszowanie dokumentacji

np. Ukrywanie incydentów lub celowe zmienianie dokumentów, aby uniknąć odpowiedzialności prawnej.

Prowadzenie działalności gospodarczej bez wpisu i wymaganych zgłoszeń

np. Organizowanie zajęć w ramach działalności gospodarczej bez odpowiedniej rejestracji w ewidencji, co jest niezgodne z prawem.

Podstawy prawne:

Kodeks karny

art. 160

Narażenie człowieka na niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Kodeks wykroczeń

art. 60¹

Prowadzenie działalności gospodarczej bez wymaganego wpisu do ewidencji.

W praktyce większość tego typu sytuacji kończy się jednak na etapie postępowania administracyjnego lub odszkodowawczego pod warunkiem, że organizator reaguje zgodnie z obowiązkami prawnymi (np. zgłasza zdarzenie, współpracuje z organami).

Odpowiedzialność kontraktowa – umowy z uczestnikami i partnerami

W przypadku zawarcia **umowy cywilnoprawnej** (np. umowy udziału w warsztatach, współpracy ze szkołą, dotacji z LGD) organizator odpowiada za jej należyte wykonanie zgodnie z **art. 471 Kodeksu cywilnego**:

"Dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że jest to następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności."

W praktyce dotyczy to m.in.:

Odwołanie zajęć bez zwrotu opłat

np. brak zwrotu pieniędzy za warsztaty, które zostały odwołane.

Brak zapewnienia świadczeń

np. brak posiłków, materiałów edukacyjnych, które były częścią umowy.

Nierzetelne wykonanie umowy dotacyjnej

np. brak raportów, wydatki niekwalifikowane.

Sytuacja konfliktu

np. gdy strony umowy nie zgadzają się, co do jej wykonania.

Aby ograniczyć ryzyko, zaleca się sporządzenie pisemnych **regulaminów uczestnictwa i umów współpracy**, które jasno określają:

Zakres świadczeń

Co dokładnie organizator zobowiązuje się zapewnić.

Odpowiedzialność za szkody

Kto ponosi odpowiedzialność w przypadku powstania szkody.

Zasady rezygnacji

Warunki i terminy rezygnacji z udziału w zajęciach.

Obowiązki organizatora i uczestnika

Jasne określenie praw i obowiązków obu stron.

Przykład odpowiedzialności prawnej

Brak apteczki i ubezpieczenia

Podczas warsztatów zielarskich w gospodarstwie uczestniczka poparzyła się czajnikiem, a organizator nie posiadał apteczki ani ubezpieczenia OC.

Konsekwencja: Odpowiedzialność cywilna organizatora (art. 415 KC) – obowiązek pokrycia kosztów leczenia i odszkodowania z własnych środków.

Aby zapewnić sobie bezpieczeństwo prawne, organizator powinien:

Prowadzić działalność w sposób transparentny i zgodny z przepisami.

Stosować regulaminy uczestnictwa i umowy.

Zadbać o ubezpieczenie OC.

Przestrzegać zasad BHP i sanitarnych.

W razie rozwoju działalności – formalnie zarejestrować działalność gospodarczą.

Świadome i odpowiedzialne podejście do aspektów prawnych pozwala nie tylko uniknąć sankcji, ale też **buduje zaufanie uczestników i instytucji finansujących**, co przekłada się na trwały rozwój działalności edukacyjnej na obszarach wiejskich.

2. Opłaty lokalne i podatki od nieruchomości wykorzystywanych do działalności edukacyjnej i rolniczej

Działalność edukacyjna prowadzona na **terenach wiejskich** – w szczególności w ramach gospodarstw rolnych oraz obiektów agroturystycznych, czy też zagród edukacyjnych – odbywa się zazwyczaj z wykorzystaniem budynków i gruntów, które mogą posiadać odmienne kwalifikacje podatkowe. Od faktycznego sposobu ich użytkowania zależy, czy będą one podlegały opodatkowaniu podatkiem rolnym, podatkiem leśnym czy też podatkiem od nieruchomości.

Rozróżnienie to ma istotne znaczenie praktyczne, ponieważ pomiędzy tymi formami opodatkowania występują znaczące różnice w wysokości obciążeń fiskalnych. W szczególności stawki podatku od nieruchomości mogą być nawet kilkanaście razy wyższe niż stawki podatku rolnego, co w sposób bezpośredni wpływa na opłacalność prowadzenia działalności edukacyjnej na terenach wiejskich.

Podstawy prawne opodatkowania nieruchomości

Kwestie opodatkowania nieruchomości reguluje przede wszystkim:

**Ustawa o podatkach i opłatach
lokalnych**

Ustawa o podatku rolnym

Ustawa o podatku leśnym

Przepisy wykonawcze i uchwały gmin

To, który z tych podatków ma zastosowanie, zależy od rzeczywistego sposobu użytkowania nieruchomości, a nie wyłącznie od jej klasyfikacji ewidencyjnej.

Faktyczne wykorzystanie vs. Klasyfikacja ewidencyjna

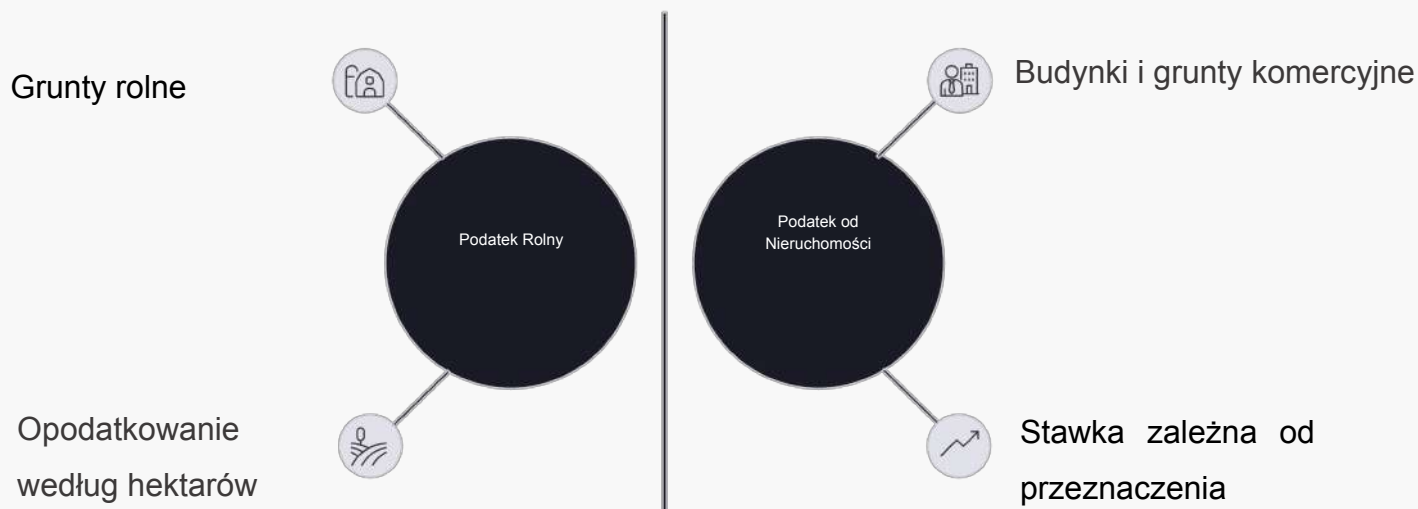
Zasady opodatkowania nieruchomości są złożone. Ważne jest rozróżnienie między tym, co jest zapisane w dokumentach, a tym, jak nieruchomość jest faktycznie używana.

Rzeczywiste Użytkowanie/Aktualny sposób wykorzystywania nieruchomości w praktyce.

Nawet jeśli nieruchomość jest sklasyfikowana jako rolna, ale jest wykorzystywana do celów edukacyjnych lub komercyjnych (np. agroturystyka), może podlegać innemu, często wyższemu opodatkowaniu.

Zasada ogólna – działalność rolnicza a działalność pozarolnicza

Podatek rolny

Zgodnie z art. 1 ustawy o podatku rolnym, opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza.

Podatek od nieruchomości

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości nie podlegają użytki rolne lub lasy, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Oznacza to, że jeśli rolnik lub właściciel gospodarstwa prowadzi **działalność edukacyjną o charakterze gospodarczym** (np. odpłatne warsztaty, kursy, sprzedaż biletów, gastronomia), to budynek, w którym są one organizowane, **traci status rolny** i podlega opodatkowaniu **podatkiem od nieruchomości**.

Budynki mieszkalne a budynki edukacyjne

W gospodarstwach rolnych i agroturystycznych najczęściej występują dwa rodzaje obiektów:

Budynki mieszkalne

jeśli służą zarówno celom mieszkalnym, jak i przyjmowaniu turystów (do 5 pokoi), korzystają z **ulg podatkowych** i opodatkowania jak budynki mieszkalne.

Budynki gospodarcze lub użytkowe

jeśli są adaptowane na sale warsztatowe, pracownie, kuchnie pokazowe itp., mogą zostać uznane za **zajęte na działalność gospodarczą** i opodatkowane podatkiem od nieruchomości.

W praktyce o rodzaju podatku decyduje **rzeczywiste wykorzystanie budynku**, które jest:

potwierdzone **kontrolą gminy**.

lub złożoną **deklaracją podatkową** (formularz **IN-1** lub **DN-1**).

Stawki podatku od nieruchomości

Stawki podatku od nieruchomości ustala corocznie **rada gminy** w drodze uchwały, w granicach określonych przez ustawę o podatkach i opłatach lokalnych.

Dla roku 2025 maksymalne stawki wynoszą:

1,19 zł

34 zł

1,38 zł

Budynki mieszkalne

za metr kwadratowy

Budynki związane z działalnością gospodarczą

za metr kwadratowy

Grunty związane z działalnością gospodarczą

za metr kwadratowy

Różnica jest więc znacząca – gospodarstwo prowadzące komercyjne warsztaty w obiekcie o powierzchni 100 m² może zapłacić rocznie ponad 3 000 zł podatku, zamiast kilkudziesięciu złotych podatku rolnego.

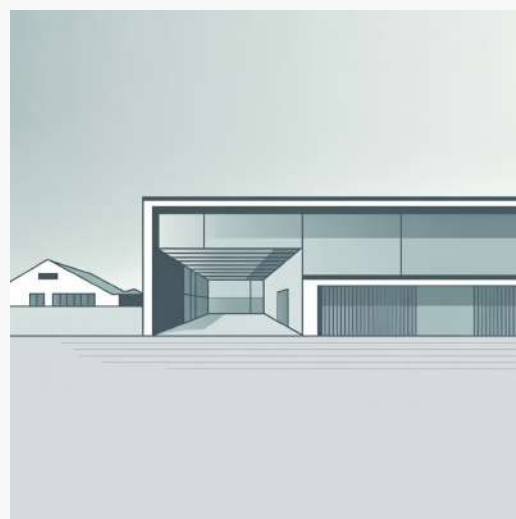
Podatek od nieruchomości przy działalności mieszanej

W praktyce często zdarza się, że ten sam budynek lub grunt jest wykorzystywany zarówno do działalności rolniczej, jak i edukacyjnej.

W takim przypadku, zgodnie z art. 5 ust. a pkt 2 lit. b ustawy o podatkach i opłatach lokalnych:

Jeżeli tylko część nieruchomości jest zajęta na prowadzenie działalności gospodarczej, podatek od nieruchomości pobiera się wyłącznie od tej części.

Oznacza to, że jeśli warsztaty odbywają się np. w jednej sali budynku gospodarczego o powierzchni 30 m², a pozostała część służy przechowywaniu sprzętu lub żywności – podatek od nieruchomości dotyczy tylko tej wydzielonej części.

Zgłoszenie zmian w użytkowaniu nieruchomości

Rolnik lub właściciel gospodarstwa, który zaczyna wykorzystywać część budynków lub gruntów do działalności edukacyjnej, ma obowiązek **zgłosić ten fakt do urzędu gminy** w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia działalności (art. 6 ust. 6 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych).

Należy wypełnić odpowiedni formularz:

IN-1

informacja o nieruchomościach i obiektach
budowlanych (dla osób fizycznych)

DN-1

deklaracja na podatek od nieruchomości
(dla przedsiębiorców)

Brak zgłoszenia może skutkować:

Zaległością podatkową

Sankcją finansową

Utratą ulg

Zwolnienia i ulgi w podatku od nieruchomości

Rady Gminy mają prawo wprowadzać **zwolnienia przedmiotowe lub podmiotowe** w podatku od nieruchomości (art. 7 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych).

Często stosuje się je dla:

**budynków i gruntów
wykorzystywanych do
działalności edukacyjnej
lub kulturalnej**

**organizacji pożytku
publicznego (fundacji,
stowarzyszeń)
prowadzących działalność
niezarobkową**

**nieruchomości objętych
programami rewitalizacji
wsi lub projektami unijnymi**

Dlatego warto sprawdzić **uchwałę rady gminy** – niektóre gminy wprowadzają całkowite zwolnienia z podatku od nieruchomości dla obiektów, w których prowadzi się warsztaty dla dzieci lub projekty edukacji ekologicznej.

Przykłady opodatkowania nieruchomości

Rolnik prowadzi gospodarstwo agroturystyczne i organizuje warsztaty pieczenia chleba w kuchni gospodarczej, w tym samym budynku, gdzie mieszkają goście.

Rozwiązanie: Działalność mieści się w zakresie agroturystyki – budynek opodatkowany jak mieszkalny, brak podatku od działalności gospodarczej.

Rolnik wydzielił powierzchnię w stodole i przerobił ją na salę edukacyjną, gdzie prowadzi odpłatne warsztaty dla grup zewnętrznych.

Rozwiązanie: Sala uznana za część zajęta na działalność gospodarczą – podatek od nieruchomości (ok. 33 zł/m² rocznie).

Fundacja wiejska realizuje projekt "Edukacja z naturą" w budynku należącym do rolnika, finansowanym z dotacji LGD.

Rozwiązanie: Działalność niezarobkowa – budynek nadal objęty podatkiem rolnym lub zwolniony decyzją gminy.

3. Ubezpieczenia obowiązkowe i zalecane (OC, NNW, majątkowe)

Prowadzenie zagrody edukacyjnej oznacza bezpośredni kontakt uczestników w szczególności dzieci i młodzieży – ze zwierzętami gospodarskimi, narzędziami rolniczymi, maszynami, konstrukcjami gospodarskimi oraz otwartą przestrzenią. Każde z tych elementów generuje potencjalne ryzyko powstania szkody na osobie lub mieniu. Upadek na nierównym terenie, ugryzienie przez zwierzę, skaleczenie podczas warsztatów rękodzielniczych czy reakcja alergiczna na naturalne produkty to tylko niektóre przykłady zdarzeń, które mogą wystąpić w trakcie zajęć edukacyjnych. Z tego względu właściwie dobrany pakiet ubezpieczeń jest jednym z kluczowych filarów bezpiecznego i odpowiedzialnego prowadzenia tego typu działalności.

Podstawowym zabezpieczeniem jest **ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (OC)**, które chroni organizatora zagrody edukacyjnej przed konsekwencjami finansowymi roszczeń zgłaszanych przez uczestników lub osoby trzecie (np. rodziców, opiekunów, szkoły). Obejmuje ono szkody osobowe i rzeczowe powstałe w związku z prowadzoną działalnością, np. uszczerbek na zdrowiu dziecka podczas warsztatów, zniszczenie odzieży czy sprzętu należącego do uczestnika lub uszkodzenie jego telefonu. W praktyce ubezpieczenie OC jest nieodzowne w sytuacji organizowania wycieczek szkolnych, warsztatów grupowych, półkolonii i innych form zorganizowanych zajęć w gospodarstwie.

Istotnym uzupełnieniem ochrony jest **ubezpieczenie NNW (następstw nieszczęśliwych wypadków)** dla uczestników zajęć. Choć nie zawsze jest ono formalnie obowiązkowe, w wielu przypadkach bywa wymagane przez szkoły, przedszkola lub organizatorów wypoczynku jako warunek przyjęcia dzieci na zajęcia w gospodarstwie. Polisa NNW zapewnia wypłatę świadczenia w przypadku trwałego uszczerbku na zdrowiu, hospitalizacji lub śmierci w wyniku wypadku, niezależnie od tego, kto ponosi winę za zdarzenie. Daje to dodatkowe poczucie bezpieczeństwa rodzicom i opiekunom oraz podnosi wiarygodność zagrody edukacyjnej jako miejsca profesjonalnie przygotowanego do pracy z grupami.

Kolejnym ważnym elementem jest **ubezpieczenie majątkowe**, obejmujące budynki gospodarcze, infrastrukturę (np. wiaty edukacyjne, sale warsztatowe), wyposażenie (narzędzia, sprzęt dydaktyczny, meble, piece do wypieku chleba, urządzenia multimedialne) oraz w zależności od zakresu również zwierzęta. Tego rodzaju ubezpieczenie zabezpiecza właściciela gospodarstwa przed skutkami zdarzeń losowych, takich jak pożar, zalanie, silny wiatr, grad, czy uderzenie pioruna.

Ubezpieczenia obowiązkowe

a) Ubezpieczenie OC rolników

Podstawa prawna:

Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych

Zgodnie z art. 50 ustawy wynika, że z ubezpieczenia OC rolników przysługuje odszkodowanie, jeżeli rolnik, osoba pozostająca z nim we wspólnym gospodarstwie domowym lub osoba pracująca w jego gospodarstwie rolnym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z posiadaniem przez rolnika tego gospodarstwa rolnego szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia.

b) Ubezpieczenie budynków rolniczych

Podstawa prawna:

Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych

Zgodnie z art. 59 ustawy Rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia budynku wchodzącego w skład gospodarstwa rolnego, zwanego dalej „budynkiem rolniczym”, od ognia i innych zdarzeń losowych.

OC rolnika ma charakter powszechny i obejmuje także sytuacje, gdy uczestnicy zajęć edukacyjnych przebywają w obrębie gospodarstwa. Nie dotyczy natomiast szkód wyrządzonych podczas działalności pozarolniczej (np. komercyjnych warsztatów edukacyjnych). W takich przypadkach niezbędne jest dodatkowe ubezpieczenie OC działalności gospodarczej.

Ubezpieczenia zalecane (dobrowolne)

a) Ubezpieczenie OC działalności gospodarczej

Niezbędne, gdy działalność edukacyjna wykracza poza ramy typowej działalności rolniczej i ma charakter komercyjny. Chroni przed roszczeniami osób trzecich wynikającymi z prowadzenia działalności, np.:

- **Szkody na osobie:** Uczestnik warsztatów potyka się na schodach i łamie nogę.
- **Szkody rzeczowe:** Dziecko podczas zajęć plastycznych niszczy mienie innej osoby lub gospodarstwa (jeśli nie jest to objęte OC rolnika).
- **Szkody związane z produktem/usługą:** Niewłaściwie przygotowany posiłek podczas zajęć agroturystycznych prowadzi do zatrucia pokarmowego.

b) Ubezpieczenie NNW dla uczestników

Ubezpieczenie Następstw Nieszczęśliwych Wypadków (NNW) jest kluczowe dla ochrony uczestników zajęć edukacyjnych, zwłaszcza dzieci. Zapewnia świadczenie w przypadku trwałego uszczerbku na zdrowiu, śmierci, a także pokrywa koszty leczenia i rehabilitacji powstałe w wyniku nieszczęśliwego wypadku podczas pobytu w gospodarstwie lub udziału w zajęciach.

c) Ubezpieczenie sprzętu i wyposażenia warsztatowego

Działalność edukacyjna często wymaga specjalistycznego sprzętu (np. projektory, laptopy, narzędzia rzemieślnicze, maszyny rolnicze używane w pokazach). To ubezpieczenie chroni przed szkodami wynikającymi z:

- kradzieży z włamaniem lub rabunku
- zniszczenia lub uszkodzenia w wyniku zdarzeń losowych (np. pożar, zalanie)
- awarii sprzętu (opcja rozszerzona)

d) Ubezpieczenie od utraty zysków

Jest to ubezpieczenie dla przedsiębiorców, chroniące przed finansowymi konsekwencjami przerwy w działalności gospodarczej spowodowanej szkodą majątkową (np. pożarem budynku warsztatowego, poważnym uszkodzeniem infrastruktury).

Praktyczne przykłady sytuacji ubezpieczeniowych

Zatrucie na warsztatach kulinarnych

Podczas warsztatów kulinarnych z regionalnych produktów, grupa uczestników ulega zatruciu pokarmowemu.

Ubezpieczenie OC działalności gospodarczej pokryje koszty leczenia poszkodowanych i ewentualne roszczenia odszkodowawcze.

Zniszczony rzutnik podczas prezentacji

W trakcie prezentacji, rzutnik multimedialny zostaje przypadkowo zrzucony ze stołu i ulega zniszczeniu. Jeśli rzutnik

był objęty **ubezpieczeniem sprzętu**, właściciel otrzyma odszkodowanie na jego naprawę lub zakup nowego.

Wypadek dziecka na terenie gospodarstwa

Dziecko uczestniczące w zajęciach plenerowych na terenie gospodarstwa rolniczego potyka się na nierównym terenie i doznaje złamania ręki.

Ubezpieczenie NNW dla uczestników pokryje koszty leczenia i ewentualne świadczenie za uszczerbek na zdrowiu.

Pożar w sali warsztatowej

W wyniku zwarcia instalacji elektrycznej wybucha pożar w budynku, gdzie odbywają się zajęcia edukacyjne.

Ubezpieczenie budynków rolniczych (jeśli budynek spełnia warunki) pokryje koszty odbudowy, a **ubezpieczenie od utraty zysków** zrekompensuje straty finansowe wynikające z przestoju w działalności.

Kradzież sprzętu z pleneru

Podczas zajęć fotograficznych na łonie natury, wartościowy sprzęt fotograficzny pozostawiony na chwilę bez nadzoru zostaje skradziony.

Ubezpieczenie sprzętu i wyposażenia warsztatowego pokryje koszt odtworzenia utraconego mienia.

Szkoda na pojeździe klienta od zwierząt

Uczestnik warsztatów agroturystycznych parkuje swój samochód w pobliżu zagrody, a zwierzęta gospodarskie (np. kozy) nieoczekiwanie uszkadzają lakier pojazdu.

Ubezpieczenie OC działalności gospodarczej (lub rozszerzone OC rolnika) zrekompensuje klientowi poniesione straty.

Jak wybrać odpowiednie ubezpieczenie i na co zwrócić uwagę

Analiza ryzyka

Dokładne określenie wszystkich potencjalnych ryzyk związanych z działalnością (liczba uczestników, rodzaj zajęć, infrastruktura).

Wybór sum ubezpieczenia

Sumy gwarancyjne i ubezpieczenia muszą być adekwatne do skali ryzyka.

Zakres polisy

Należy zwrócić uwagę na szczegółowe warunki ubezpieczenia.

OC rolnika vs. OC działalności gospodarczej

Należy pamiętać o odróżnieniu obowiązkowego ubezpieczenia OC rolnika i działalności pozarolniczej.

Pomoc brokera

Należy rozważyć skorzystanie z usług doświadczonego brokera ubezpieczeniowego, który pomoże dobrać najlepsze rozwiązania.

Koszty ubezpieczeń i możliwości ich optymalizacji

Koszty ubezpieczeń są zmienne i zależą od wielu czynników, takich jak zakres ochrony, sumy ubezpieczenia, lokalizacja, historia szkodowości czy rodzaj prowadzonej działalności.

Możliwości optymalizacji:

Pakietowanie ubezpieczeń

Często ubezpieczyciele oferują zniżki przy zakupie kilku polis w jednej firmie.

Franszyzy

Wyższa franszyza redukcyjna (udział własny w szkodzie) obniża składkę, ale zwiększa obciążenie w razie mniejszej szkody.

Zabezpieczenia

Posiadanie odpowiednich zabezpieczeń (np. monitoring) może wpłynąć na obniżenie składki.

Uczestnictwo w programach

Niektóre branżowe stowarzyszenia oferują korzystne warunki ubezpieczeniowe dla swoich członków.

Regularne przeglądy polis

Rynek ubezpieczeń dynamicznie się zmienia. Regularnie (np. co roku) należy przeglądać polisy i porównując oferty.

4. Bezpieczeństwo i odpowiedzialność organizatora zajęć

Prowadzenie działalności edukacyjnej na terenach wiejskich, w szczególności w ramach zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa agroturystycznego, wiąże się z wieloma specyficznymi wyzwaniami w zakresie bezpieczeństwa. Środowisko wiejskie, choć atrakcyjne i naturalne, charakteryzuje się obecnością elementów, które w warunkach miejskich praktycznie nie występują: zwierzęta gospodarskie, maszyny rolnicze, surowych materiałów, otwartych zbiorników wodnych, pieców, ognisk czy nierównego gruntu. Każdy z tych czynników generuje potencjalne ryzyko dla uczestników zajęć, zwłaszcza dzieci i młodzieży.

Z tego względu na osobie organizującej zajęcia edukacyjne spoczywa **szczególna odpowiedzialność prawna, organizacyjna i moralna**. Organizator jest zobowiązany nie tylko do przekazywania wiedzy i zapewnienia atrakcyjnego programu, ale przede wszystkim do stworzenia takich warunków, które zminimalizują ryzyko wypadków i zagrożeń dla zdrowia oraz życia uczestników. Odpowiedzialność ta nie ogranicza się wyłącznie do czasu trwania zajęć, obejmuje również przygotowanie przestrzeni, dobór odpowiedniego sprzętu, przeszkolenie osób prowadzących oraz bieżący nadzór nad uczestnikami.

Jednym z kluczowych obowiązków organizatora jest **identyfikacja potencjalnych zagrożeń** i wdrożenie środków zapobiegawczych. W praktyce oznacza to przede wszystkim konieczność:

- zabezpieczenia maszyn i urządzeń rolniczych przed dostępem osób postronnych,
- oznakowania stref niebezpiecznych (np. magazynów, silosów, pomieszczeń technicznych, studni, zbiorników na gnojowicę),
- ograniczenia kontaktu uczestników z agresywnymi lub płochliwymi zwierzętami,
- stosowania odpowiednich osłon, barierek i zamknięć,

Niezwykle istotnym elementem bezpieczeństwa jest również **dostosowanie formy zajęć do wieku i możliwości uczestników**. Inny poziom ryzyka może być dopuszczalny przy pracy z młodzieżą, a zupełnie inny przy organizowaniu warsztatów dla dzieci w wieku przedszkolnym.

W przypadku najmłodszych konieczna jest zwiększona liczba opiekunów, krótszy czas koncentracji oraz wykluczenie wszelkich działań mogących wiązać się z urazami mechanicznymi, poparzeniami czy kontaktem z substancjami niebezpiecznymi.

Organizator powinien także zadbać o **właściwe poinformowanie uczestników i ich opiekunów o obowiązujących zasadach bezpieczeństwa**. Przed rozpoczęciem zajęć należy przeprowadzić krótkie szkolenie wstępne, obejmujące:

- zasady poruszania się po terenie gospodarstwa,
- zakaz dotykania urządzeń i maszyn bez zgody prowadzącego,
- reguły kontaktu ze zwierzętami,
- zasady zachowania w razie zagrożenia (np. pożaru, burzy, nagłego zdarzenia).

Standardy Ochrony Małoletnich (obowiązek prawny)

W obecnie obowiązujących przepisach (obowiązują od **15 lutego 2024 r.**) posiadanie i przestrzeganie **Standardów Ochrony Małoletnich** jest obowiązkiem prawnym nałożonym na szeroki katalog podmiotów, w tym instytucje edukacyjne, opiekuńcze, rekreacyjne, sportowe oraz te związane z rozwijaniem zainteresowań.

Ze względu na **wielofunkcyjność** – łączenie edukacji, rozwoju i organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży – **Zagrody Edukacyjne** są jednoznacznie **objęte tym wymogiem**.

Głównym celem Standardów, wynikającym z **ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich**, jest zapewnienie ochrony dziecka przed krzywdzeniem poprzez stworzenie w organizacji **bezpiecznego i przyjaznego środowiska**.

Mimo że ustawa nie narzuca gotowego wzoru, a jedynie listę elementów, Standardy w Zagrodzie Edukacyjnej muszą być **dostosowane do specyfiki działalności** i zawierać szczegółowe regulacje w następujących obszarach:

I. Weryfikacja Pracowników i Kandydatów

Zagroda musi posiadać jasne zasady rekrutacji, których celem jest wykluczenie osób stanowiących potencjalne zagrożenie dla dzieci, takie jak:

- **Obowiązkowa Weryfikacja:** Sprawdzenie kandydatów oraz wszystkich osób pracujących z dziećmi (właściciele, pracownicy, wolontariusze) w **Rejestrze Sprawców Seksualnych (RSS)** w Polsce oraz w odpowiednich rejestrach krajów, w których dana osoba pracowała.
- **Zaświadczenie z KRK:** Wymóg dostarczenia zaświadczenia z **Krajowego Rejestru Karnego** w zakresie przestępstw określonych w odpowiednich rozdziałach Kodeksu karnego (np. przeciwko wolności seksualnej, zdrowiu).

II. Zasady Bezpiecznych Relacji

Konieczne jest opracowanie zbioru zasad określających dopuszczalne i niedopuszczalne interakcje między personelem a dziećmi:

- **Zakazane Praktyki:** Zasady muszą jasno definiować, jakie zachowania są niedozwolone (np. w komunikacji, egzekwowaniu dyscypliny, kontakcie fizycznym).
- **Dostosowanie do Realów:** Zasady powinny uwzględniać charakter działalności Zagrody i formy styczności z dziećmi.
- **Konsultacje z Dziećmi:** Rekomenduje się konsultowanie zasad z samymi dziećmi, aby upewnić się, że są dla nich zrozumiałe i odzwierciedlają ich poczucie bezpieczeństwa.

Rolnik prowadzący Zagrodę Edukacyjną ma obowiązek zapewnić pracownikom podstawową wiedzę na temat ochrony dzieci.

Niezwykle ważną częścią Standardów są również szczegółowo spisane i zrozumiałe procedury działania w przypadku podejrzenia lub rozpoznania krzywdzenia, takie jak:

- **Zgodność z Prawem:** Procedury muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa (m.in. w zakresie zgłaszania przestępstw).
- **Rodzaje Interwencji:** Muszą określać, jak postępować w zależności od sytuacji: zagrożenia życia (wezwanie służb), podejrzenia przestępstwa (zgłoszenie organom ścigania) oraz innych form krzywdzenia.
- **Reakcja na Sprawców:** Należy uwzględnić różne ścieżki postępowania, w zależności od tego, kto krzywdzi dziecko (opiekun prawny, osoba niespokrewniona, rówieśnik, pracownik Zagrody).

- **Identyfikacja Gości:** W przypadku Zagród oferujących zakwaterowanie, należy wdrożyć procedury weryfikacji tożsamości dziecka i jego relacji z dorosłym gościem, aby przeciwdziałać wykorzystaniu seksualnemu.

Aby Standardy były skuteczne, muszą być jawne i przekazywane wszystkim zainteresowanym.

W przypadku grup zorganizowanych (np. wycieczek szkolnych) warto również przygotować **regulamin pobytu w zagrodzie edukacyjnej**, który będzie przekazywany nauczycielom i opiekunom przed przyjazdem. Dokument ten, podpisany przez kierownika wycieczki, może mieć w przyszłości znaczenie dowodowe w razie ewentualnych sporów lub roszczeń.

Odpowiedzialność Karna, OC i Procedury Kryzysowe (Minimalizacja Ryzyka)

W kontekście odpowiedzialności należy również zwrócić uwagę na możliwość poniesienia **odpowiedzialności karnej**, np. w przypadku ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci uczestnika, jeśli zaistnieje podejrzenie **rażącego niedbalstwa**. Chociaż są to sytuacje skrajne, ich potencjalne skutki prawne i finansowe są na tyle poważne, że nie mogą zostać zbagatelizowane.

Dlatego nieodzownym elementem prowadzenia działalności edukacyjnej na wsi jest także właściwy dobór **ubezpieczeń ochronnych**, w tym przede wszystkim:

- **Ubezpieczenie OC działalności** (obejmujące zajęcia edukacyjne i wizyty studyjne).
- **Ubezpieczenie NNW** (Następstwa Nieszczęśliwych Wypadków) dla uczestników.

Ubezpieczenia te nie tylko chronią interesy organizatora, ale również zwiększają wiarygodność zagrody edukacyjnej w oczach rodziców, szkół i instytucji współpracujących. W praktyce brak odpowiedniego ubezpieczenia może stanowić podstawę do odmowy współpracy ze strony placówek oświatowych lub organizatorów wycieczek.

Odpowiedzialny organizator powinien również posiadać **procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych**. Wymagane jest zapewnienie łatwego dostępu do apteczki pierwszej pomocy, telefonu komórkowego, numerów alarmowych oraz w miarę możliwości przeszkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Coraz częściej standardem staje się również wyznaczenie bezpiecznego miejsca zbiórki i ewakuacji uczestników na wypadek pożaru lub gwałtownych zjawisk atmosferycznych.

Podsumowując, bezpieczeństwo w zagrodzie edukacyjnej nie jest jedynie kwestią dobrej praktyki, lecz stanowi **fundament odpowiedzialnej i legalnej działalności** edukacyjnej na wsi. Świadomy i przygotowany organizator **minimalizuje ryzyko wypadków**, buduje zaufanie uczestników oraz tworzy przestrzeń, w której nauka i kontakt z naturą mogą odbywać się w sposób **bezpieczny, profesjonalny i zgodny z obowiązującymi standardami prawno-organizacyjnymi**.

Rozdział VI: Warsztaty dla konsumentów - inne aspekty prawne

Prowadzenie warsztatów i zajęć edukacyjnych w zagrodach edukacyjnych oraz gospodarstwach agroturystycznych wiąże się z szeregiem obowiązków formalnych, które w praktyce bywają pomijane lub bagatelizowane. Tymczasem działalność ta funkcjonuje na styku wielu reżimów prawnych – przepisów oświatowych, cywilnych, sanitarnych, administracyjnych oraz regulacji dotyczących bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Brak właściwego przygotowania w tym zakresie może prowadzić nie tylko do problemów organizacyjnych, lecz także do realnej odpowiedzialności prawnej i finansowej po stronie organizatora zajęć.

Organizacja warsztatów edukacyjnych na terenie gospodarstw wiejskich wymaga uwzględnienia specyfiki współpracy ze szkołami oraz jednostkami samorządu terytorialnego. W zależności od charakteru zajęć oraz grupy odbiorców mogą pojawić się obowiązki związane z uzyskaniem określonych zezwoleń, prawidłowym przygotowaniem dokumentacji oraz właściwym ukształtowaniem relacji umownych. Istotne znaczenie ma w szczególności ustalenie, kto jest stroną umowy przy organizacji wycieczek szkolnych oraz kto ponosi odpowiedzialność za poszczególne elementy przedsięwzięcia.

Szczególnej uwagi wymaga także kwestia bezpieczeństwa uczestników, w tym dzieci i młodzieży, a także spełnienie wymagań sanitarnych związanych z prowadzeniem zajęć, przygotowywaniem posiłków czy udostępnianiem infrastruktury gospodarstwa. Niezależnie od skali działalności, właściwe uporządkowanie tych zagadnień ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia ryzyk prawnych oraz zapewnienia zgodności działalności edukacyjnej i agroturystycznej z obowiązującymi przepisami.

1. Wymagane zezwolenia i pozwolenia

W zależności od rodzaju warsztatów, mogą być wymagane specyficzne zezwolenia:

Zezwolenia sanitarne (Sanepid)

Może być konieczne, jeśli warsztaty obejmują przygotowywanie, przetwarzanie lub degustację żywności. Dotyczy to np. warsztatów kulinarnych. Należy spełnić wymogi higieniczne dotyczące pomieszczeń, sprzętu oraz osób przygotowujących żywność.

Zezwolenia przeciwpożarowe

W przypadku organizacji warsztatów w miejscach publicznych lub wynajmowanych, które gromadzą większą liczbę osób, konieczne jest zapewnienie odpowiednich warunków bezpieczeństwa pożarowego i uzyskanie opinii straży pożarnej.

Zezwolenia na prowadzenie zajęć z dziećmi

Wymagane w niektórych przypadkach, szczególnie jeśli warsztaty mają charakter edukacji dla nieletnich.

Inne specyficzne zezwolenia

Dla warsztatów związanych z konkretnymi, regulowanymi branżami (np. produkcja kosmetyków, ziół, alkoholi) mogą być wymagane dodatkowe pozwolenia i koncesje.

Kody PKD dla działalności promocyjno-edukacyjnej

Prawidłowe określenie kodów PKD (Polska Klasyfikacja Działalności) jest kluczowe dla rejestracji działalności gospodarczej. Oto przykładowe kody, które mogą być zastosowane:

- **85.52.D** – Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane (główny kod dla warsztatów i szkoleń)
- **85.69.Z** – Działalność wspomagająca edukację (np. doradztwo edukacyjne).
- **93.29.B** – Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna (dla warsztatów o charakterze rekreacyjnym).
- **56.21.Z** – Okazjonalne przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (jeśli warsztaty obejmują usługi cateringowe lub posiłki).
- **55.20.Z** – Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (dla agroturystyki z ofertą warsztatów).

Zawsze należy wybrać kody PKD najlepiej odzwierciedlające faktyczny zakres prowadzonej działalności, zarówno głównej, jak i pomocniczej.

2. Zawieranie umów w trakcie organizowania warsztatów edukacyjnych

W przypadku wycieczek szkolnych organizowanych w trakcie roku szkolnego, w szczególności w ramach zajęć dydaktyczno-wychowawczych, organizatorem wyjazdu jest zawsze szkoła.

Wynika to z licznych przepisów, m. in.:

- art. 68 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe,
- art. 78 i 750 Kodeksu cywilnego,
- art. 47 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym
- Rozporządzenia MEN w sprawie warunków i sposobu organizowania krajoznawstwa i turystyki).

Oznacza to, że szkoła odpowiada za formalne zawarcie umowy, w tym za zapewnienie bezpieczeństwa uczniom, zgodność z przepisami oraz prawidłową organizację całego przedsięwzięcia.

Kto podpisuje umowę (reprezentacja prawna)

Zgodę na organizację wycieczki wydaje dyrektor szkoły i to on, sprawuje nad nią nadzór. W sytuacji, gdy konieczne jest skorzystanie z usług zewnętrznych (np. przewoźnika, zagrody edukacyjnej) umowę podpisuje dyrektor szkoły.

Należy jednak zauważyć, że **szkoły publiczne nie posiadają osobowości prawnej**, dlatego formalnie nie mogą być stroną umów cywilnoprawnych. W praktyce oznacza to, że dyrektor szkoły podpisuje umowę jako **reprezentant organu prowadzącego** (gminy, miasta, powiatu), działając na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa (sposób składania oświadczeń woli reguluje art. 47 ust. 1 Ustawy o samorządzie gminnym).

Wątpliwości i ryzyko kontraktowe

Organizowanie wycieczek mieści się w zadaniach statutowych szkoły, jednak kwestie ich finansowania nie zostały jednoznacznie uregulowane w przepisach oświatowych. Może to rodzić wątpliwości dotyczące:

- Prawidłowego określenia strony umowy.
- Zasad rozliczeń z podmiotami zewnętrznymi.

Ma to szczególne znaczenie z punktu widzenia odpowiedzialności kontraktowej i możliwości dochodzenia roszczeń w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy.

Możliwe modele zawierania umów

Stronami umów związanych z organizacją wycieczki szkolnej (warsztatów edukacyjnych) mogą być:

I. Osoby Fizyczne (Rodzice lub Opiekunowie Prawni Uczniów)

Dopuszczalna jest sytuacja, w której każdy z rodziców zawiera indywidualną umowę z usługodawcą (np. biurem podróży lub zagrodą edukacyjną) i dokonuje bezpośrednich wpłat za udział dziecka w wycieczce.

Takie rozwiązanie jest zgodne z prawem, pod warunkiem że:

- Stroną umowy nie jest szkoła.
- Stroną umowy nie jest rada rodziców (nie posiada ona osobowości prawnej ani zdolności do czynności prawnych).
- Dyrektor szkoły wyraził zgodę na wyjazd.

Należy jednak wskazać, iż bezpośrednie rozliczenia rodziców z usługodawcami **nie zwalniają dyrektora szkoły z odpowiedzialności** za bezpieczeństwo uczniów oraz za prawidłową organizację wyjazdu. Organizator odpowiada natomiast za ewentualne niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy wobec każdego z rodziców, z którym zawarł umowę.

II. Osoby prawne (Jednostki Samorządu Terytorialnego)

Ponieważ szkoły publiczne nie posiadają osobowości prawnej, stroną umowy jest w praktyce **organ prowadzący szkołę** (najczęściej gmina), reprezentowany przez dyrektora na podstawie stosownego pełnomocnictwa.

Dyrektor działa więc jako **reprezentant jednostki organizacyjnej gminy** i składa oświadczenia woli w jej imieniu.

Forma i charakter prawny umowy

Umowa dotycząca organizacji wycieczki szkolnej powinna mieć **formę pisemną**, co wynika z art. 78 Kodeksu cywilnego. Do umów tych mają zastosowanie przepisy dotyczące **umowy zlecenia** (art. 750 Kodeksu cywilnego), co oznacza, że są one traktowane jako umowy cywilnoprawne o świadczenie usług.

Z punktu widzenia zagrody edukacyjnej, gospodarstwa agroturystycznego czy innego podmiotu przyjmującego grupy szkolne, kluczowe znaczenie ma:

- Prawidłowe określenie strony umowy,
- Jednoznaczne ustalenie zakresu odpowiedzialności,
- Precyzyjne wskazanie usług (zajęcia edukacyjne, warsztaty, wyżywienie, atrakcje, opieka).

Dla podmiotów prowadzących działalność edukacyjną na terenach wiejskich, znajomość tych zasad ma fundamentalne znaczenie praktyczne. Pozwala bowiem:

- Prawidłowo konstruować oferty dla szkół i przedszkoli,
- Unikać błędów przy podpisywaniu umów.

Podsumowując, współpraca ze szkołami powinna być każdorazowo poprzedzona ustaleniem, kto jest formalnym zamawiającym usługę (szkoła/gmina czy rodzice), a następnie odpowiednim dostosowaniem treści umowy, faktury oraz dokumentacji rozliczeniowej do przyjętego modelu.

3. Warunki sanitarne w gospodarstwach edukacyjnych

Wymagania sanitarne stawiane gospodarstwom edukacyjnym nie wynikają z jednego, dedykowanego aktu prawnego. Ich źródłem są przede wszystkim przepisy dotyczące:

- Bezpieczeństwa i higieny w placówkach oświatowych,
- Regulacje odnoszące się do produkcji i obrotu żywnością,
- Normy związane z zakwaterowaniem oraz świadczeniem usług turystycznych i gastronomicznych.

Choć gospodarstwo edukacyjne nie jest w rozumieniu prawa placówką oświatową, praktyka wskazuje, że przepisy regulujące bezpieczeństwo i higienę w szkołach mogą stanowić punkt odniesienia przy organizowaniu zajęć edukacyjnych z udziałem dzieci i młodzieży.

Kluczowe wymagania higieniczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach oraz placówkach:

- W pomieszczeniach przeznaczonych do przebywania uczestników powinny znajdować się sprawne urządzenia sanitarne zapewniające dostęp do bieżącej wody ciepłej i zimnej oraz podstawowych środków higieny osobistej.
- Istotne znaczenie ma również zapewnienie odpowiedniego oświetlenia, wentylacji i ogrzewania pomieszczeń, a także utrzymywanie ich w stanie czystości i sprawności technicznej.

- Sprzęty wykorzystywane podczas zajęć powinny być dostosowane do potrzeb użytkowników oraz zasad ergonomii.
- Pomieszczenia przeznaczone do prowadzenia warsztatów i innych form edukacyjnych powinny być regularnie wietrzone, a temperatura w nich nie powinna spadać poniżej 18 stopni C.

Wymagania związane z żywnością i żywieniem

W przypadku, gdy w ramach działalności edukacyjnej lub agroturystycznej następuje przygotowywanie i podawanie posiłków, zastosowanie mają przepisy z zakresu bezpieczeństwa żywności. Podstawą prawną jest ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia oraz bezpośrednio obowiązujące rozporządzenia prawa UE, w tym w szczególności:

- rozporządzenie (WE) nr 178/2002 ustanawiające ogólne zasady prawa żywnościowego,
- rozporządzenie (WE) nr 852/2004 dotyczące higieny środków spożywczych.

Zgodnie z załącznikiem II do rozporządzenia 852/2004, również pomieszczenia wykorzystywane głównie jako prywatne domy mieszkalne, w których regularnie przygotowuje się żywność w celu jej wprowadzenia do obrotu, muszą spełniać podstawowe wymagania higieniczne. Powinny one być zlokalizowane i utrzymane w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko zanieczyszczenia żywności, w tym przez zwierzęta i szkodniki.

W szczególności konieczne jest zapewnienie:

- odpowiednich warunków do zachowania higieny osobistej (miejsca do mycia i osuszania rąk, sprawne sanitariaty),
- powierzchni mających kontakt z żywnością wykonanych z materiałów łatwych do czyszczenia i nietoksycznych,
- dostępu do wody pitnej (zimnej i ciepłej),
- możliwości higienicznego mycia i dezynfekcji sprzętu kuchennego,
- bezpiecznego składowania odpadów oraz substancji niebezpiecznych,
- właściwego przechowywania żywności, w tym kontroli temperatury,

Zakłady wprowadzające żywność do obrotu, co do zasady, podlegają obowiązkowi zgłoszenia do rejestru prowadzonego przez właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (art. 63 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia). W przypadku gospodarstw agroturystycznych oraz niektórych form działalności o ograniczonym zakresie, wymagane jest wyłącznie zgłoszenie, bez konieczności uzyskiwania formalnego zatwierdzenia.

Warto również zwrócić uwagę, że przepisów tej ustawy nie stosuje się do żywności wytwarzanej i spożywanej wyłącznie na użytek własny w gospodarstwie domowym ani do osób zbierających grzyby w warunkach naturalnych na własne potrzeby.

Produkty pochodzenia zwierzęcego i rolniczy handel detaliczny

Dodatkowe regulacje dotyczą żywności pochodzenia zwierzęcego, co wynika z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego. Na ich podstawie wydano także rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośrednio.

Należy pamiętać, że sprzedaż bezpośrednia w rozumieniu tych przepisów nie obejmuje przygotowywania gotowych posiłków z własnych produktów rolnych dla gości gospodarstwa. W praktyce oznacza to konieczność wyraźnego rozdzielenia i ewidencjonowania surowców przeznaczonych do sprzedaży oraz tych wykorzystywanych do przygotowywania potraw w ramach usług gastronomicznych.

W przypadku rolniczego handlu detalicznego (RHD) ustawodawca dąży do możliwie maksymalnego skrócenia łańcucha dystrybucji, dopuszczając sprzedaż bezpośrednio konsumentom, ewentualnie z pośrednictwem innego rolnika. Taka działalność wymaga prowadzenia uproszczonej ewidencji ilości sprzedawanych produktów oraz rzetelnego informowania nabywcy o producencie i miejscu wytworzenia żywności. Podmioty prowadzące RHD również podlegają obowiązkowi zgłoszenia, ale nie muszą uzyskiwać zatwierdzenia sanitarnego.

Wymogi sanitarne w zakresie zakwaterowania

Jeżeli w gospodarstwie edukacyjnym zapewniane jest noclegowe zaplecze dla uczestników zajęć lub gości, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki z 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich. Zgodnie z załącznikiem nr 7 do tego aktu, podstawowe

wymagania obejmują:

- dostęp do węzła sanitarnego w proporcji co najmniej jedna łazienka na nie więcej niż 15 osób, wyposażona w natrysk lub wannę, umywalkę, toaletę, lustro, pojemnik na odpady, środki higieniczne oraz stały dostęp do zimnej i ciepłej wody,
- minimalną powierzchnię pokoi – co najmniej 6 m² w przypadku pokoi jedno i dwuosobowych oraz dodatkowe 2 m² na każdą kolejną osobę,
- podstawowe umeblowanie, obejmujące łóżka, stoliki nocne, stół lub stolik, miejsca siedzące, wieszaki i miejsce na bagaż,
- odpowiednie oświetlenie, w tym oświetlenie sufitowe oraz możliwość zaciemnienia pomieszczeń,
- zapewnienie ogrzewania (poza sezonową działalnością letnią).

Spełnienie powyższych wymagań znacząco podnosi poziom bezpieczeństwa i komfortu uczestników zajęć edukacyjnych, a jednocześnie ogranicza ryzyko odpowiedzialności cywilnej i administracyjnej po stronie organizatora.

Rozdział VII: Finansowanie i współpraca w działalności edukacyjnej na obszarach wiejskich

Rozwój i trwałość działalności edukacyjnej na obszarach wiejskich są nierozzerwalnie związane z efektywnym finansowaniem oraz umiejętnością budowania lokalnych sieci współpracy. Kluczowym narzędziem wspierającym te procesy w Unii Europejskiej, w tym w Polsce, jest inicjatywa LEADER (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność – RLKS), która oddaje realny wpływ na kierunki rozwoju w ręce Lokalnych Grup Działania (LGD).

W ramach obecnego Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, instrument ten pozostaje fundamentalny dla aktywizacji gospodarczej wsi, szczególnie w zakresie dywersyfikacji dochodów rolników, m. in. poprzez tworzenie i rozwój zagród edukacyjnych. Pełen sens i trwałość tego typu przedsięwzięć osiąga się jednak dopiero wtedy, gdy stają się one integralnym elementem szerokiego systemu współpracy, łączącego szkoły, przedszkola, instytucje kultury i organizacje turystyczne. Taka synergia otwiera drogę nie tylko do efektywniejszego pozyskiwania funduszy zewnętrznych, ale także do wzajemnego wzbogacania oferty, promocji regionu i tworzenia trwałych podstaw dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

1. Źródła finansowania działalności edukacyjnej w rolnictwie

W ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w interwencji I.13.1 LEADER / Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RKLS) – komponent Wdrażanie LSR przewidziano pomoc finansową na rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju zagród edukacyjnych, ale także gospodarstw agroturystycznych i gospodarstw opiekuńczych. Wsparcie finansowe przewidziano również m. in. na rozwój przedsiębiorczości w zakresie zakładania lub rozwoju działalności gospodarczej i rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwój krótkich łańcuchów dostaw żywności.

Dofinansowanie w ramach LEADER jest każdorazowo podporządkowane celom wskazanym w Lokalnej Strategii Rozwoju danej LGD. Najczęściej obejmuje ono następujące obszary:

- wzmacnianie kapitału społecznego i aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich,
- rozwój przedsiębiorczości oraz dywersyfikację źródeł dochodu, w tym wspieranie pozarolniczej działalności gospodarczej,
- rozwój biogospodarki i zielonej gospodarki oraz lokalnych inicjatyw opartych na zasobach przyrodniczych,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- poprawę jakości życia poprzez inwestycje w małą infrastrukturę publiczną oraz usługi społeczne i edukacyjne,
- rozwój współpracy lokalnej, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych.

Warto podkreślić, że szczegółowy zakres wsparcia, preferowane typy operacji oraz kryteria wyboru projektów mogą różnić się pomiędzy poszczególnymi LGD i zawsze wynikają z treści ich Lokalnych Strategii Rozwoju.

Uzyskanie wsparcia finansowego na rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych będzie możliwe w ramach konkursów ogłaszanych przez Lokalne Grupy Działania (LGD) dotyczących wyboru projektów do finansowania w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR).

Pomoc finansowa może być przyznana, jeżeli dana LSR przewiduje udzielenie pomocy na operację w danym zakresie lub na dany szczególnie rodzaj operacji, i która została wybrana do finansowania ze środków danej LSR, a tym samym uzyskała pozytywny wynik wyboru operacji.

Wsparciem finansowym na tworzenie lub rozwój zagród edukacyjnych może być objęte małe gospodarstwo rolne, którego definicja znajduje się w szczegółowych wytycznych w zakresie przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność RLKS) – komponent Wdrażanie LSR.

Na podstawie wskazanego dokumentu, pod pojęciem **małe gospodarstwo** rolne należy rozumieć gospodarstwo, którego powierzchnia gruntów rolnych jest mniejsza od średniej wielkości powierzchni gruntów rolnych w kraju w 2023 r. wyrażona ha fizycznych, a w przypadku województw gdzie średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym jest wyższa za małe gospodarstwo przyjmuje się, gospodarstwo o powierzchni gruntów rolnych mniejszej niż średnia w tym województwie; określoną na podstawie informacji ogłaszanej przez Prezesa ARiMR na podstawie przepisów o PS WPR za rok 2023. Tym samym w województwie: dolnośląskim za małe gospodarstwo przyjmuje się gospodarstwo, którego powierzchnia jest mniejsza niż: 18,16 ha, w kujawsko-pomorskim – 17,29 ha, w lubuskim – 23,18 ha, opolskim – 19,86 ha, w podlaskim – 12,82 ha, w pomorskim – 20,35 ha, w warmińsko-mazurskim – 23,88 ha, w wielkopolskim – 14,51 ha, w zachodniopomorskim – 32,99 ha, natomiast w pozostałych województwach – za małe gospodarstwo rolne przyjmuje się gospodarstwo, którego powierzchnia jest mniejsza niż 11,42 ha.

Wsparcie nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą.

Forma i wysokość pomocy

Pomoc na operację przyznaje się:

- ✓ w formie płatności ryczałtowej – w zakresie tworzenia zagrody edukacyjnej (ZE) lub zwrotu części kosztów kwalifikowalnych - w zakresie rozwoju ZE.

✓w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie wyższej niż:

- 150 tys. zł – w zakresie tworzenia ZE,
- 500 tys. zł – w zakresie rozwoju ZE.

✓w wysokości nie niższej niż kwota minimalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł.

✓w wysokości zgodnej z poziomem dofinansowania, określonym przez LGD w regulaminie naboru, nieprzekraczającym poziomu dofinansowania wynoszącego do 85% kosztów kwalifikowalnych.

Suma pomocy dla jednego beneficjenta nie może przekroczyć 500 tys. zł w okresie realizacji PS WPR.

Warunki podmiotowe

Pomoc przyznaje się, jeżeli wnioskodawca co najmniej od roku poprzedzającego dzień złożenia WOPP, ma na obszarze wiejskim objętym LSR:

- 1) miejsce zameldowania,
- 2) miejsce wykonywania działalności gospodarczej oznaczone adresem wpisanym do CEIDG,
- 3) małe gospodarstwo rolne, w którym jest prowadzona działalność rolnicza (start ZE),
- 4) miejsce wykonywania działalności w ramach pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (rozwój ZE).

Warunki przedmiotowe

Pomoc przyznaje się, jeżeli operacja jest uzasadniona ekonomicznie, co potwierdza przedłożony uproszczony biznesplan.

W zakresie **start ZE** pomoc przyznaje się, jeżeli:

- 1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do świadczenia usług edukacyjnych zgodnie ze standardami Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych (OSZE);
- 2) operacja zakłada realizację przynajmniej dwóch celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE;
- 3) operacja uzyskała pozytywną rekomendację właściwego terytorialnie przedstawiciela ODR – wojewódzkiego koordynatora OSZE pod kątem spójności ze standardami OSZE;
- 4) wnioskodawca przewiduje przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność (WOP).

W zakresie **rozwój ZE** pomoc przyznaje się, jeżeli:

- 1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do realizacji co najmniej dwóch dodatkowych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE, a w przypadku gdy wnioskodawca realizuje już więcej niż 3 cele edukacyjne określone w standardach OSZE, operacja polega na modernizacji tego gospodarstwa w celu podniesienia standardu świadczonych w nim usług w zakresie realizowanych celów edukacyjnych;
- 2) udokumentowano, iż ZE jest zarejestrowana w OSZE.

Operacja musi zostać zrealizowana terminie do 2 lat od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy, lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2029 r., w jednym etapie w zakresie start ZE lub maksymalnie 2 etapach w zakresie rozwój ZE.

Warunki wypłaty pomocy

Warunkiem wypłaty pomocy na utworzenie i rozwój zagród edukacyjnych jest realizacja uproszczonego biznesplanu.

W zakresie start ZE pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:

- 1) dokonał zgłoszenia do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej CEIDG;
- 2) udokumentował przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia WOP.

W zakresie rozwój ZE pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent jest członkiem Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków i dokonał zgłoszenia do CEIDG.

Zobowiązania w okresie związania celem

W okresie związania celem beneficjent zobowiązuje się w szczególności do utrzymania zrealizowanej inwestycji i prowadzenie działalności, na którą została przyznana pomoc, co najmniej w okresie 5 lat od dnia wypłaty pomocy, za wyjątkiem beneficjenta będącego mikroprzedsiębiorstwem albo małym przedsiębiorstwem, gdzie okres ten wynosi 3 lata.

Beneficjent zobowiązany jest do realizacji wybranych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE i kontynuowania członkostwa w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.

Gdzie szukać informacji?

- Terminy i zasady naboru wniosków są ogłaszane przez poszczególne Lokalne Grupy Działania, gdzie należy szukać szczegółowych informacji na temat warunków wsparcia finansowego pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych.
- Informacje na temat standardów i zasad funkcjonowania Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych znajdują się na stronie www.zagrodaedukacyjna.pl.
- Przygotowując wniosek i realizując operację na każdym etapie wskazana jest współpraca z koordynatorem OSZE w danym województwie. Lista koordynatorów wraz z danymi kontaktowymi znajduje się na stronie www.zagrodaedukacyjna.pl/Kontakt.
- Szczegółowe wytyczne dotyczące wsparcia w ramach interwencji LEADER znajdują się na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.gov.pl/we/rolnictwo.

2. Współpraca z lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i turystycznymi

Działalność edukacyjna w rolnictwie ma największy sens i trwałość wtedy, gdy staje się **elementem lokalnego systemu współpracy** łączącego szkoły, przedszkola, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz podmioty turystyczne. Taka synergia otwiera drogę do kompleksowego rozwoju, pozwalając na wzajemne wzbogacanie oferty, efektywniejsze wykorzystanie zasobów i wspólne osiągnięcie celów.

Taka sieć współdziałania pozwala nie tylko na wymianę wiedzy i doświadczeń, ale także na pozyskiwanie funduszy, promocję regionu i wzrost atrakcyjności gospodarstw edukacyjnych, tworząc trwałe podstawy dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Rola współpracy lokalnej w rozwoju edukacji wiejskiej

Na obszarach wiejskich współpraca instytucjonalna jest nie tylko formą wsparcia, ale również kluczowym narzędziem rozwoju, pozwalającym na przekształcenie potencjału lokalnego w konkretne, długotrwałe korzyści. Integracja różnych sektorów rolnictwa, edukacji i turystyki prowadzi do powstawania innowacyjnych rozwiązań i wzmocnienia społeczności.

Wspólne działania rolników, nauczycieli i organizacji turystycznych pozwalają na:

- **Zwiększenie zasięgu i różnorodności oferty edukacyjnej:** Gospodarstwa edukacyjne mogą dotrzeć do szerszej grupy odbiorców dzięki sieci kontaktów szkół i biur turystycznych. Wzbogacenie oferty o elementy kulturowe czy historyczne regionu, dostarczane przez lokalne instytucje, podnosi jej atrakcyjność.
- **Angażowanie lokalnych społeczności, szkół i młodzieży:** Współpraca z gminami, szkołami i organizacjami młodzieżowymi buduje poczucie przynależności i odpowiedzialności za region. Uczestnictwo w projektach edukacyjnych na roli staje się cennym doświadczeniem praktycznym dla uczniów, poszerzając ich wiedzę o świecie i karierze.

- **Tworzenie sieci tematycznych:** Zorganizowane szlaki tematyczne integrują wiele podmiotów i oferują spójną, atrakcyjną narrację dla odwiedzających. Takie inicjatywy zwiększają rozpoznawalność regionu i przyciągają turystów zainteresowanych konkretną tematyką.
- **Przyciąganie turystów edukacyjnych i agroturystów:** Biura podróży i agencje turystyczne mogą włączyć gospodarstwa edukacyjne do swoich pakietów, oferując unikalne doświadczenia. Turystyka edukacyjna to segment rynku o rosnącym znaczeniu, poszukujący autentycznych i wartościowych przeżyć.
- **Budowanie pozytywnego wizerunku gminy i regionu:** Aktywna współpraca i innowacyjne projekty wzmacniają wizerunek obszarów wiejskich jako dynamicznych, otwartych na rozwój i oferujących wysokiej jakości edukację oraz atrakcje.

Modele współpracy z instytucjami lokalnymi

Współpraca formalna

Oparta na pisemnych porozumieniach, umowach partnerskich lub listach intencyjnych.

Umożliwia wspólne ubieganie się o granty

Przykłady: Gminne konsorcja edukacyjne, partnerstwa w ramach Lokalnych Grup Działania (LGD).

Współpraca nieformalna

Bazująca na osobistych kontaktach, wspólnych inicjatywach i wymianie wiedzy.

Przykłady: Wspólne warsztaty świąteczne ze szkołą, wymiana sprzętu między gospodarstwami.

Współpraca projektowa

Skoncentrowana na realizacji konkretnego, często jednorazowego projektu, z jasno określonymi celami i terminami.

Przykłady: Cykl zajęć „Lato na wsi” dla dzieci, festyn dożynkowy organizowany wspólnie z domem kultury.

Współpraca długoterminowa

Strategiczne partnerstwa nastawione na ciągły rozwój i realizację wielu wspólnych inicjatyw.

Buduje zaufanie i wzajemne zrozumienie potrzeb.

Przykłady: Stała oferta edukacyjna dla wszystkich szkół w gminie, wspólna promocja regionu przez rolników i lokalny urząd.

Praktyczne wskazówki jak nawiązywać współpracę

- **Należy zidentyfikować potencjalnych partnerów** -> Sporządzenie listy lokalnych szkół, przedszkoli, domów kultury, bibliotek, biur turystycznych, lokalnych władz (gmina, starostwo) i organizacji pozarządowych.
- **Należy określić wspólne korzyści** -> Zastanowienie się, co gospodarstwo może zaoferować partnerom i jakie korzyści oni mogą przynieść.
- **Należy nawiązać kontakt** -> Skorzystanie z osobistych rekomendacji, lokalnych spotkań, targów branżowych.
- **Należy przygotować wstępną ofertę** -> gotowa krótka prezentacja lub ulotka o gospodarstwie i pomysłach na współpracę.
- **Należy być elastyczny** -> Dostosowanie swojej propozycji do potrzeb i możliwości partnera.
- **Należy rozpocząć od małego projektu** -> Na początek wybranie prostego, krótkiego projektu, aby zbudować zaufanie i przetestować współpracę.

Rola innych podmiotów w partnerstwie

- Szkoły i przedszkola: Dostarczają grupy odbiorców (dzieci, młodzież), angażują nauczycieli, którzy mogą pomóc w przygotowaniu merytorycznym zajęć, oraz oferują platformę do promocji.
- Lokalne władze (gminy, starostwa): Mogą oferować wsparcie logistyczne, promocję na poziomie samorządowym, a także dofinansowanie lub pomoc w pozyskiwaniu funduszy na wspólne projekty.
- Instytucje kultury (domy kultury, biblioteki): Wnoszą doświadczenie w organizacji wydarzeń, promocji, a także mogą być źródłem zasobów (sale, sprzęt, kadra).
- Organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje): Posiadają wiedzę ekspercką w pisaniu wniosków, zarządzaniu projektami, a także mogą być pośrednikami w pozyskiwaniu funduszy i wolontariuszy.
- Biura i agencje turystyczne: Odpowiadają za promocję oferty gospodarstw edukacyjnych wśród turystów, tworzenie pakietów turystycznych i sprzedaż usług.

Formy współpracy z instytucjami edukacyjnymi i turystycznymi

Współpraca ze szkołami i przedszkolami

Rolnicy-edukatorzy mogą oferować szkołom:

- lekcje w terenie – np. zajęcia o uprawie zbóż, hodowli zwierząt, pszczelarstwie, ekologii,
- warsztaty praktyczne – pieczenie chleba, produkcja sera, zielarstwo, recykling,
- projekty edukacyjne – np. „Z pola na stół”, „Mleko i miód z naszej wsi”,
- wizyty studyjne – dla nauczycieli i uczniów w ramach programów nauczania przyrody i biologii.

Partnerstwa z ośrodkami edukacji pozaszkolnej Takie jak:

- Powiatowe i gminne ośrodki kultury,
- Centra edukacji ekologicznej,
- Ośrodki doradztwa rolniczego (ODR),
- Biblioteki publiczne i domy kultury.

Oferują one wsparcie organizacyjne (promocja, patronat), merytoryczne (eksperti, szkolenia), a często także finansowe w ramach małych grantów lub projektów partnerskich.

Współpraca z instytucjami turystycznymi

Edukacja wiejska jest coraz częściej postrzegana jako **forma turystyki tematycznej** tzw. *edukacja przez doświadczenie*. Współpraca z lokalnymi instytucjami turystycznymi pozwala zintegrować działalność rolnika z ofertą regionu.

Partnerzy turystyczni

- Centra informacji turystycznej,
- Organizacje turystyczne i LGD,
- Regionalne organizacje turystyczne (ROT)
- Gminne wydziały promocji i turystyki.

Szlaki edukacyjno-turystyczne

Coraz więcej regionów tworzy tematyczne szlaki turystyczne, np.:

- Szlak Miodowy,
- Szlak Produktów Tradycyjnych,

Gospodarstwo włączone do takiej sieci zyskuje stały napływ uczestników i promocję na poziomie regionalnym.

Modele formalnej współpracy

Porozumienie o współpracy

Podmioty: Gospodarstwo
– szkoła

Charakterystyka: Prosty dokument określający zasady wizyt, bezpieczeństwa, ubezpieczenia.

Umowa partnerska

Podmioty: Rolnik – NGO
– LGD

Charakterystyka:
Wspólna realizacja projektu edukacyjnego z udziałem partnerów.

Umowa o dzieło lub zlecenie

Podmioty: Gospodarstwo
– instytucja publiczna

Charakterystyka:
Prowadzenie warsztatów, szkoleń, pokazów (faktura lub rachunek).

Patronat honorowy

Podmioty: Gmina – gospodarstwo

Charakterystyka: Promocja wydarzenia, wsparcie medialne, finansowe.

Uczestnictwo w sieci edukacyjnej

Podmioty: ODR, LGD, szkoły

Charakterystyka: Stała współpraca w zakresie wymiany doświadczeń i organizacji wydarzeń.

Korzyści ze współpracy

Współpraca z instytucjami edukacyjnymi i turystycznymi przynosi szereg korzyści zarówno dla rolnika, jak i dla lokalnej społeczności:

- poszerzenie oferty i dotarcie do nowych odbiorców,
- zwiększenie szans na finansowanie,
- wymiana doświadczeń i wzajemne wsparcie merytoryczne,
- budowanie marki regionu jako miejsca aktywnej edukacji i wypoczynku.

Efektywna współpraca z lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i turystycznymi to **klucz do sukcesu działalności edukacyjnej na wsi**.

Wspólne działania rolników, szkół i instytucji turystycznych przyczyniają się do **zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich**, edukacji ekologicznej i wzrostu świadomości społecznej, że wieś to nie tylko produkcja rolna, ale także przestrzeń nauki, kultury i wspólnoty.

PODSUMOWANIE

1. Kluczowe wnioski i rekomendacje

Działalność edukacyjna prowadzona na terenach wiejskich, w ramach zagrody edukacyjnej stanowi obecnie jeden z najbardziej perspektywicznych kierunków rozwoju gospodarstw rolnych i inicjatyw lokalnych. Łączy ona w sobie funkcję społeczną, edukacyjną, kulturową i ekonomiczną, stanowiąc realną alternatywę lub uzupełnienie dla tradycyjnego modelu produkcji rolnej.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że **największym atutem działalności edukacyjnej na wsi jest jej elastyczność** – zarówno w zakresie form prawnych, jak i modeli organizacyjnych.

Możliwa jest realizacja zajęć edukacyjnych w ramach:

- działalności nierejestrowanej,
- działalności rolniczej,
- działalności gospodarczej,
- działalności prowadzonej przez organizacje pozarządowe.

Każda z tych form niesie jednak za sobą inne konsekwencje podatkowe, ubezpieczeniowe, ewidencyjne i administracyjne, co oznacza, że kluczowym elementem sukcesu jest właściwe zaplanowanie modelu działalności jeszcze przed jej rozpoczęciem.

Najważniejsze wnioski:

1. Działalność edukacyjna w zagrodzie to już nie tylko pasja, ale pełnoprawna forma działalności zarobkowej i społecznej,
2. Brak obowiązku rejestracji działalności (np. przy działalności nierejestrowanej) nie zwalnia z obowiązków podatkowych, ewidencyjnych i odpowiedzialności cywilnej,
3. Nie wszystkie przychody z działalności edukacyjnej mogą zostać uznane za dochody z rolnictwa - w wielu przypadkach podlegają opodatkowaniu PIT, VAT,

4. Zagroda edukacyjna staje się „przestrzenią publiczną” – wobec której obowiązują normy bezpieczeństwa, RODO, BHP, ochrony przeciwpożarowej oraz prawa cywilnego,
5. Prawidłowe ubezpieczenie działalności (OC, NNW, majątek, zdarzenia losowe) jest dziś elementem niezbędnym, a nie fakultatywnym.

Rekomendacje końcowe:

- Przed rozpoczęciem działalności należy sporządzić własną mapę ryzyka (prawnego, podatkowego, organizacyjnego i finansowego).
- Wybrać formę prawną adekwatną do skali przedsięwzięcia.
- Prowadzić rzetelną ewidencję przychodów i kosztów – nawet jeśli formalnie nie jest wymagana.
- Zadbać o regulaminy, zgody, polityki prywatności oraz dokumentację wewnętrzną.
- Należy traktować zagrodę edukacyjną nie tylko jako miejsce, ale jako markę i produkt edukacyjny.

2. Podsumowanie aspektów prawnych i podatkowych

Prowadzenie Zagrody Edukacyjnej, jako formy łączącej działalność rolniczą, edukacyjną i często gospodarczą, wymaga świadomego poruszania się w kilku obszarach prawa jednocześnie. Właściwe zaplanowanie formy działalności oraz zasad jej rozliczania ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa finansowego i prawnego gospodarstwa.

Jednym z kluczowych zagadnień jest prawidłowe ustalenie zasad opodatkowania uzyskiwanych przychodów. W zależności od przyjętej formy działania mogą one podlegać:

- opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych (na zasadach ogólnych, podatkiem liniowym lub ryczałtem),
- zwolnieniu, jeżeli mieszczą się w zakresie działalności rolniczej,
- opodatkowaniu podatkiem dochodowym w ramach działalności nierejestrowanej.

Istotne znaczenie ma również rozróżnienie przychodów z działalności edukacyjnej, sprzedaży produktów lokalnych oraz usług towarzyszących (np. warsztatów, pokazów, zajęć tematycznych).

Na gruncie ustawy o VAT działalność edukacyjna w gospodarstwie może skutkować uznaniem rolnika za podatnika VAT, nawet jeśli formalnie nie prowadzi on zarejestrowanej działalności gospodarczej.

W praktyce szczególnego znaczenia nabierają:

- możliwość korzystania ze zwolnienia podmiotowego z VAT na podstawie art. 113 ustawy o VAT ,
- obowiązki wynikające z rejestracji jako czynny podatnik VAT po przekroczeniu limitu,
- konsekwencje braku rejestracji lub nieprawidłowego rozliczania podatku.

Prowadzenie Zagrody Edukacyjnej wiąże się z koniecznością prowadzenia odpowiedniej ewidencji, dostosowanej do skali i formy działalności. Obejmuje to w szczególności:

- ewidencję przychodów i kosztów,
- dokumentowanie sprzedaży (rachunki, faktury, paragony),
- prowadzenie uproszczonych rejestrów wydarzeń edukacyjnych,
- gromadzenie dokumentów potwierdzających ponoszone wydatki.

Rzetelna dokumentacja pełni nie tylko funkcję rozliczeniową, ale również dowodową w przypadku kontroli lub sporów.

Organizator zajęć edukacyjnych ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo uczestników. W związku z tym niezbędne jest przeanalizowanie zakresu odpowiedzialności cywilnej oraz zabezpieczenie jej poprzez:

- obowiązkowe ubezpieczenie OC rolników,
- dobrowolne ubezpieczenia OC działalności edukacyjnej i turystycznej,
- ubezpieczenia NNW uczestników,
- ubezpieczenia majątkowe obejmujące budynki i infrastrukturę.

Szczegółnej uwagi wymaga również odpowiedzialność za wypadki, szkody na mieniu, a także naruszenia przepisów sanitarnych i organizacyjnych.

Zagroda Edukacyjna może stać się stabilnym i bezpiecznym źródłem dodatkowych dochodów, pod warunkiem prawidłowego zaplanowania jej funkcjonowania od strony formalno-prawnej i podatkowej. Kluczowe znaczenie ma:

- świadomy wybór formy działalności,
- bieżąca analiza przepisów,
- korzystanie z doradztwa podatkowego, prawnego i rolniczego,
- dostosowanie skali działalności do realnych możliwości gospodarstwa.

Dobrze przygotowana i prowadzona Zagroda Edukacyjna łączy w sobie walory edukacyjne, kulturowe i ekonomiczne, wspierając rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej wsi.

3. Wskazówki praktyczne dla osób planujących rozwój działalności edukacyjnej

Rozwój działalności edukacyjnej – niezależnie od tego, czy prowadzony jest w ramach gospodarstwa rolnego, agroturystyki, organizacji pozarządowej czy jednoosobowej działalności gospodarczej – wymaga przemyślanego podejścia oraz stopniowego budowania zaplecza organizacyjnego, prawnego i finansowego. Kluczowe znaczenie ma przygotowanie realistycznej koncepcji działań, która uwzględni zarówno potrzeby odbiorców, jak i możliwości podmiotu prowadzącego zajęcia.

Pierwszym praktycznym krokiem powinna być ocena, czy planowane aktywności wymagają rejestracji działalności gospodarczej, czy mogą być prowadzone w ramach działalności nierejestrowanej, statutowej (NGO) lub w oparciu o specjalne regulacje dotyczące rolników i agroturystyki. Pozwala to uniknąć błędów na etapie formalnym, a jednocześnie zapewnia prawidłowe rozliczenia podatkowe i ewidencyjne. W przypadku zajęć prowadzonych na terenach wiejskich należy również upewnić się, czy sposób korzystania z budynków i gruntów nie powoduje zmiany ich statusu podatkowego – różnica między podatkiem rolnym a podatkiem od nieruchomości może istotnie wpływać na koszty działalności.

Duże znaczenie ma również bezpieczeństwo uczestników i ochrona organizatora. Przed rozpoczęciem działalności warto przygotować zestaw dokumentów: regulamin zajęć, wzór zgód rodziców, politykę bezpieczeństwa i RODO, a także instrukcje dotyczące zachowania na terenie gospodarstwa. Obowiązkowym elementem profesjonalnego podejścia jest właściwy dobór ubezpieczeń – w tym OC z tytułu prowadzenia zajęć i NNW dla uczestników. W praktyce ubezpieczenia te minimalizują ryzyko finansowe organizatora i podnoszą wiarygodność działań edukacyjnych.

Nie można również pomijać aspektów promocji i komunikacji. Działalność edukacyjna, szczególnie na obszarach wiejskich, rozwija się głównie dzięki rekomendacjom oraz obecności w lokalnych sieciach współpracy: szkołach czy domach kultury. Warto projektować ofertę z myślą o różnych grupach odbiorców — od wycieczek szkolnych, przez rodzinne warsztaty tematyczne, po kursy branżowe.

Przykładowe wzory dokumentów

Przykładowy wzór ewidencji sprzedaży przy prowadzeniu działalności nierejestrowanej:

Dane Sprzedawcy:				
				
				
				
EWIDENCJA SPRZEDAŻY Działalność nierejestrowana				
Sprzedaż za:	miesiąc		rok	
Strona:				

L.p.	Data	Opis /przedmiot sprzedaży	Kwota przychodu nierejestrowanego		Stawka VAT*
			zł	gr	

DODATKOWE (np. podstawę prawną zwolnienia z VAT)

Przykładowy wzór ewidencji stosowany na potrzeby zwolnienia z ewidencjonowania sprzedaży za pośrednictwem kasy fiskalnej fiskalnej:

EWIDENCJA SPRZEDAŻY BEZRACHUNKOWEJ

Strona nr.....

Lp.	Data	Stawka VAT	Kwota przychodu nieudokumentowanego		Uwagi/opis
			zł	gr	
SUMA STRONY					
SUMA Z PRZENIESIENIA					
RAZEM					

Przykładowy wzór książki przychodów i rozchodów:

Lp.	Data zdarzenia gospodarczego	Nr dowodu księgowego	Kontrahent		Opis zdarzenia gospodarczego	Przychód		
			imię i nazwisko (firma)	adres		wartość sprzed. towarów i usług	pozostałe przychody	razem przychód (7+8)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
					Suma strony			
					Przeniesienie z poprzedniej strony			
					Razem od początku roku			

Zakup towarów handl. i materiałów wg cen zakup	Koszty uboczne zakup	Wydatki (koszty)				Koszty działalności badawczo-rozwojowej, o których mowa w art. 26e ustawy o podatku dochodowym		Uwagi
		Wynagr. w gotówce i w naturze	pozostałe wydatki	razem wydatki (12+13)		opis kosztu	wartość	
10	11	12	13	14	15	16		17

Wykaz aktów prawnych:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.); cytowana w treści jako: Konstytucja RP
2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.); cytowana w treści jako Kodeks cywilny
3. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2025 r. poz. 734); cytowana w treści jako: Kodeks wykroczeń
4. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.); cytowana w treści jako: Kodeks pracy
5. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 2023 r. poz. 166); cytowana w treści jako: Ustawa o fundacjach
6. Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1344); cytowana w treści jako: ustawa o podatku rolnym
7. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261); cytowana w treści jako: Prawo o stowarzyszeniach
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153); cytowana w treści jako: ustawa o samorządzie gminnym
9. Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2025 r. poz. 197 ze zm.); cytowana w treści jako ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników
10. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 707); cytowana w treści jako: ustawa o podatkach i opłatach lokalnych
11. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 163 ze zm.); cytowana w treści jako ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych
12. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 278 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych
13. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o rachunkowości
14. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383); cytowana w treści jako: Kodeks karny
15. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2025 r., poz. 111 ze zm.); cytowane w treści jako: Ordynacja podatkowa
16. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników (Dz. U. z 2023 r. poz. 1944); cytowana w treści jako: ustawa o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników

16. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2025 r. poz. 483); cytowana w treści jako: ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne
17. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2025 r. poz. 633); cytowana w treści jako: Kodeks karny skarbowy
18. Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 680 ze zm.), cytowana w treści jako: ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych
19. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.); cytowana w treści jako Kodeks spółek handlowych
20. Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1980); cytowana w treści jako: ustawa o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
21. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 176); cytowana w treści jako: ustawa o podatku leśnym
22. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338); cytowana w treści jako: ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
23. Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 367 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych
24. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2025 r. poz. 775 ze zm.); cytowana w treści jako ustawa o VAT
25. Ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2023 r. poz. 872 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o produktach pochodzenia zwierzęcego
26. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 178 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o spółdzielniach socjalnych
27. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r. poz. 1448 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia
28. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1483); cytowana w treści jako: ustawa o finansach publicznych

30. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2298); cytowana w treści jako: ustawa wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
31. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 ze zm.); cytowana w treści jako: Prawo oświatowe
32. Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2025 r., poz. 1480); cytowana w treści jako: ustawa Prawo przedsiębiorców
33. Ustaw z dnia listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz. U. z 2025 r. poz. 310); cytowana w treści jako: ustawa o kołach gospodyń wiejskich
34. Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 33 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
35. Ustawa z dnia 10 lipca 2020 r. o organizacji rynku produktów rolnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1502); cytowana w treści jako: ustawa o organizacji rynku produktów rolnych
36. Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z z 2023 r. poz. 550 ze zm.); cytowana w treści jako: ustawa o wrogach winiarskich
37. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. nr 6 poz. 68 i 69); cytowane w treści jako: Rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach
38. Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 PE i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. L 139 z 30.4.2004, str. 55); cytowanej dalej w treści jako: rozporządzenie (WE) nr 853/2004
39. Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2166); cytowane w treści jako: rozporządzenie w sprawie obiektów hotelarskich
40. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.U. L 343 z 14.12.2012); cytowanej dalej w treści jako: rozporządzenie w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych

41. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz.U. 2015, poz. 1703); cytowane w treści jako: rozporządzenie w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej
42. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. z 2018 r. poz. 1055); cytowane w treści jako: rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki
43. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2024 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji sprzedaży przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. z 2024 r. poz. 1902); cytowane w treści jako: rozporządzenie w sprawie zwolnień z kas fiskalnych
44. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. z 2024 r. poz. 1936); cytowane w treści jako: rozporządzenie w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności

Bibliografia

1. VAT Komentarz, red. A. Bartosiewicz, wyd. Wolters Kluwer 2025.
2. Prawo przedsiębiorców Komentarz, G. Lubeńczyk, A. Wołoszyn-Cichocka, M. Zdyb, wyd. C.H. Beck 2019.
3. Prawo przedsiębiorców. Komentarz, red. A. Pietrzak, wyd. Wolters Kluwer 2019.